

Wa dojos:
Filippi levél
mag.

-1-

Paulus levele

Pál és Timoteusz, a felkent Jézus rabszolgái, mind- azoknak a felkent Jézusban levő szenteknek, akik Filippiben vannak, a felügyelőkkel és szolgálókkal együtt. /2/ Kegyelem néktek s békesség Istentől, a mi Atyánktól és Urunktól, a fel- kent Jézustól.

A levél írója egyedül Pál és nem Timoteusz is; ez a következő sorokból látszik, hol Pál mindenütt egyszóban beszél s csak magáról. Timoteusz azonban egészen Pál mögé áll; Pál pedig szereti munkatársait maga mellé emelni, mi mindket- tőjük részéről annak a "közösségnek" bizonyítéka, mely a le- vélnek főtárgya. Ennek az összhangnak talaja az Istennek oda- adott élet, melyben az, aki több talentumot kapott, nem ural- kodásra használja fel a kapott hatalmat, hanem munkatársait maga mellett látja; az pedig, aki kevesebb talentumot kapott vagy Istennek utain még kezdő, nem féltékeny emiatt, hanem teljes erejével támogatja azt, akit Isten eszközül kiválasz- tott. Mindkettőjük odaadottságát a magukról használt jelző fejezi ki: "a felkent Jézusnak rabszolgái". A szó bántó ér- telmét az az önkéntesség és szeretet veszi el, amellyel ma- gukat mindketten Jézus rabjaiul odaadták. E számunkra durván hangzó szóban a gyöngéd odaadás mély érzelmei vannak rejtve. Hisz nem zsarnok urnak adták magukat oda, hanem Jézusnak, ki- nek már neve jelzi annak az üdvösségnek és szabadulásnak jó illatát, melyet Jahve értünk odaadott fiában szerzett. /Jézus = Jahve szabadít! / A Jézus szó jelzője a Krisztus vagyis felkent; a szó Isten Fiának küldetésére mutat, hogy földön járó ember korában nem maga számára kapta a szent Szellem kenetét, hanem azért, hogy övével tovább közölje Istennek erejét és világos- ságát. Erre a felkent Jézusra gondolva az apostolok előtt sem lebeg más cél, minthogy Ő benne maradhassanak s minden lehel- letükkel, minden mozdulatukkal Őt szolgálhassák.

A levél a Filippi városában levő összes szenteknek szól, kiket nemcsak a maguk egyetemességében karol fel az apostol, hanem minden egyest külön is szeretetébe és megem- lékező imádságába fogad. Már itt kimutatja, hogy a gyülekezet tagjai között semmi megkülönböztetést el nem ismer s ha közöt- tük a felügyelőket vagy püspököket, továbbá a szolgálókat vagy diakónusokat külön is említi, ez csak azért történik, mert tiszteletben tartja azt az isteni kiválasztást, mely a gyülekezetek gondját egyesekre különösen rábizza. Istervén tehát az isteni rendet, miután annak létrejöttében személye- sen is közreműködött, a gyülekezeten munkálkodó tagokra kü- lönös gondot fordít; ezért őket külön megszólítja, velük va- ló egységét és munkaközösségét hangsúlyozza s őket mintegy munkatársaivá teszi. Hiszen Ő maga is felügyelő és szolgáló; csak hogy tekintete nem egy, hanem sok gyülekezetet fog által s azok veszedelmeit, hiányait, szükségait, de előnyeit és Is- tentől kapott adományait is áttekinti; szolgáló szeretetével a gyülekezetek szegényeinek terhét hordozza s azok számára adományokat gyűjt. A filippi gyülekezet gondját tehát ugy akarja viselni, hogy helybeli felügyelő és munkatársainak se- gítségére siet és azok munkáját támogatja. Jól tudja, hogy az Istentől rendelt előljáráról nélkül a gyülekezetek élete meg- akadna; a szeretet nem találná meg a kölcsönös segítségre a kellő utakat; a rendetlenek figyelmeztetése, a kiskorúak gyá-

molitása, a félénkek buzdítása és a tudatlanok tanítása elmaradna. Levelében meg akarja tehát erősíteni a felügyelőket és szolgálók tevékenységét.

Amikor kegyelmet és békességet kíván a gyülekezetnek, tulajdonképpen összefoglaló néven jelöli meg azt, ami egész levelének és a gyülekezetért mondott imádságainak tartalmát képezi. A "kegyelem" szó a magyar kedvvel rokon minthogy a görög charis is a chara-val, mely örömet jelent. Az a kegyelem tehát, melyet az apostol a gyülekezetnek kíván, nem bírói felmentés csupán, melyet a bűnös az ítélő Istentől vár; hanem ennél sokkal több: minden áldás, melyet a teremtenyeivel jól akaró Isten örömben övéinek adhat; Istennek övéire mosolygó arca, kedvének bennünk telése. Az Üdvözítő mondása: "menj be a te Uradnak örömeibe!" azt sejteti, hogy Isten királyságában minden Isten örömeét fogja az ott lakóra rámosolyogni. Itt ebben a világban sok ellenséges gondolat és akarat állja az öröm terjedésének útját s változtatja azt busulásra és haragra; de akik Jézusban kedvesekké lettek, azokra már itt Isten kegyelmének, kedvének, örömeinek napja süt, hogy életüket bearanyozza. Ennek az égi napnak a filippii szentekre való ragyogását kívánja az apostol, amikor azt mondja: kegyelem nektek! Mikor ez az isteni öröm a gyülekezethez megérkezik, ott sötétséget űz el, köteléseket oldoz meg, sziveket hangol egybe. A görög eiréné az eiró szóból származik, mely beszélést jelent, a lelkek érintkezésének, közösségének legelemibb formáját. Isten kegyelmének hatása alatt az egymásra haragvó, egymással nem törődő, közönyös lelkek egymásfelé megnyílnak és szív és szív között út készül. Az eiréné zsidó alakja, a sálóm épséget jelent: Isten kegyelmének napja, adhová csak süt, gyógyítja a bűn okozta sebeket s az emberek egymással való közösségében levő hiányokat, sértődéseket, bántó éleket a szeretet balzsamával veszi el, hogy ott, ahol Isten szent Szelleme hat, csodálatos épség foglaljon helyet. Ez az épség persze nemcsak a lelkek egymás között való viszonyát alakítja ujja, hanem az egyes lelkeken belül is helyreállítja a gondolatok és törekvések isteni összhangját; megszünteti a rossz lelkiismeret csatáját, mely az idegeket felkorbácsolja s az értelmet és kedélyt munkára képtelenné teszi. Külső harcok között bent a lélekben és bent a gyülekezetben paradicsomi békesség honol.

/3/ valahányszor rólatok emlékezem, emlékezésem alapján hálát adok az én Istenemnek, /4/ s mindnyájatokért mondott minden kérésemben mindenkor örömmel teszem a kérést, /5/ az örömmelre irányuló közösségekre gondolva, mely az első naptól mostanáig megvan /6/ miután éppen abba vetettem bizalmamat, hogy Aki bennetek jó munkát kezdett, az azt a felkent Jézus napjáig el is fogja végezni. /7/ Így igazságos hogy mindnyájatok felől ez a meggyőződés legyen bennem; miután a szívemben tartalak titeket s bilincseimben és az örömhír védelmezésében és megszilárdításában mindannyian a kegyelem részestársai vagytok. /8/ Hisz tanum az Isten, hogy a felkent Jézus bensőségével mennyire kívánlak mindnyájatokat! /9/ Azért imádkozom is, hogy megismerésben és mindenféle tapasztalásban

szereketek növekedjék, /10/ míg a különböző dolgokat meg tudjátok próbálni, hogy a Felkentnek napjára napfénytisztak és olyanok legyetek, akikbe senki bele nem botlik; /11/ olyanok, akiket megtöltött az igazságosság gyümölcse, mely a felkent Jézus által van s Isten dicsőségére és magasztalására szolgál.

Az apostol Istenből merített szeretetére s tág szívére mutat az a folytonosan visszatérő biztosítás, hogy mindenkor minden filippibeli megemlékezés s mindannyiukról ugyanaz a jó véleménye van. Bizonyos, hogy közülük egyesekre többször gondol, hogy egyesek közelebb jutottak szívéhez; de mintegy erőszakot tesz magán és szívében ugyanabban a rendben akarja látni a gyülekezetet, amelyben Isten elrendezte őket; részrehajlás nélkül, amint a személyválogatás nélküli Isten. Pedig a gyülekezet tagjai közt nyilván voltak erőtlenebbek, engedetlenek, a többiek után kullogók; de Isten az erősebbeket a gyengék szolgálatára rendelte, a példaadók maguk után vonták a csüggedezőket s így a gyülekezet általános képe a szeretetnek egységes megmozdulását mutatta. Akik előbbre voltak, nem éreztették ezt a többiekkel; magukat nem fújták fel s nem emelték ki, így a kölcsönös, adó és elfogadó szeretet a gyülekezetnek egy működését arányosan és rendben végző szervezetet teremtett. Mennyivel más volt pl. a korintusi gyülekezet képe, melyben a feltűnő szellemi ajándékok vetélkedést és partoskodást idéztek elő /Kor. I. 1:5; 1:11 stb./ Filippiben a legfelsőbb ajándék, a szeretet, rendezte a gyülekezet összhangját /V. 10. Kor. I. 12:31 b skk./ Mert nemcsak az apostol emlékezett meg minden imádságában a gyülekezetről, hanem a gyülekezet is az első naptól fogva állandóan ápolta a szeretet közösségét; s az apostol bajairól is a maga egészében emlékezett meg. Mikor az evangéliumért bilincseket vertek rá, azzal, hogy nyomorúságában nem fordultak el tőle; azzal, hogy az örömmel védelmezésében és erősítésében melléje állottak, ugyanannak a kegyelemnek részestársaiul bizonyultak, az mely az apostolt éppen a nyomorúságok mélyén töltötte meg a legmélyebb örömmel, mint ez a filippii tömlő mélyén történt.

Érdekes bepillantást nyernünk az apostol belső életébe. Elismert dolog, hogy az apostolok között Pál a leg-gondkozább fő és a legnagyobb értelmi tehetség; irásai azonban elárulják, hogy idejének nagy részét imádkozással töltötte, amit azt mutatja, hogy eredményeit főképp az imádságra alapozta. Így aztán sokakról és állandóan megemlékezett, amikor vagy hálaadással, vagy kérő imádsággal fordult az ég felé. A 3. és 4. versben az imádságnak mind a két fajtájáról megemlékezik. Először a hálaadó imádságot /eucharistia/ említi s ha ezt a levélben gyakran hangoztatott szenvedésekkel és örömmel összevetjük, vissza kell emlékeznünk a filippii tömlőben sajgó sebekkel kaodába zárt tagokkal s hálátelt szívvel énekelt himnuszra; úgyhogy meg kell állapítanunk, hogy a hálaadás egész belső életének alaphangja volt. Emellett az öröme mellett azonban maga körül is meglátott minden szükségletet, azokkal magát egyéttette és "szükség-imádságban" /deísis/ Isten elé vitte. De még övéinek szükségéi is hálára ösztönözték, mert ismerte Isten kegyelmének kifogyhatatlan voltát s kérő imádsága inkább hasonlított a győztes hadvezér diadalmenetéhez, mint a vakul öklöző tusájához /V. 8. Kor. I. 9:26/.

Mostani hálaadásának és kérő imádságának tárgya és oka a filippi-beliek "közössége" /koinónia/. Ez a koinónia a gyülekezetnek olyan egyesülését jelentette, melyben a lelkek is összeforrtak. Ilyen lélek-összeforrás sátán birodalmában lehetetlen. Azönzés, jogtalan előretörés, az elsőség keresése, a másikkal nem törődő közöny és a zsákmány vadállati kívánása csak addig engedi egyesülni sátán seregét, amíg a közös érdeket látó önzés a részvétlenséget és széthuzást le tudja győzni. Mikor nincs közös és hatalmas ellenfél, sátán táborában azonnal részekre hull. Jézus követőitől első sorban az én megtagadását, azaz keresztrefeszítést követeli. Az énné és tagjainak ezt a fájdalmas megöklését azonban nem kényszerűségből, hanem önkéntes és siető szeretettel végzi el az, akit Jézus szeretete megragad. A lélek, egy szelid olajfába oltatván, megtelik annak életével, oly törekvésekkel, melyek nem az egyén érdekeit nem helyezik a mások érdekei elé s míg mindenki a másikkal is törődik, száz és meg száz segítő kéz fonódik össze kölcsonos szolgálatra, szent közösségbe. Talán egy gyülekezetben sem fejlődött ki ez a közösség annyira, mint Filippiben, hol a segítő szolgálat két első főszlopa Lidia és a börtönőr lehettek. Lidia szive első pillanatban kinyílt az evangélium hallására s az új élet első lüktetése azt tanácsolta, hogy az apostolnak és társának gondját felvegye. A börtönőr megtérése előtt a feltétlen kötelelességteljesítés embere lehetett, ki a rabok elszökése után többé élni sem kívánt; megtérése után a szolgáló szeretet első lélekzetvétele volt. Két nagy egyszerű, de a közösség gondolatának magát egészen odaadó lélek áll világító csillagként a filippigyülekezet történetének hajnali egén. A filippii levélben nem találunk fényes teológiai fejtegetéseket, mint a római, korintusi, galata s efézusi levelekben; de benne találjuk a győzedelmes keresztyén élet útját és bizonyágtételét. Ez a győzelem pedig nem a magában álló és saját szentségét építő szerzetes erény, hanem a közösségi szellem, mely a gyülekezetben az első naptól kezdve a levél írásának napjáig változatlanul megvolt. A közösség azonban nem pusztán egymás segítésében nyilatkozott, ami mellett az egyének különböző célok felé fordulhattak vagy céltalanul inbolyoghattak volna; hisz így a közösség hamarosan megszűnt volna; s vagy izetlenné vált volna; hanem a gyülekezet tagjait egy közös s mindenkin uralkodó cél egyesíthette: az örömmüzenet. A közösség az örömmüzenetre irányult, mint tápláló forrás és megvalósítandó cél felé. Az evangélium megvalósításának eszköze annak hirdetése. A közösségnek az evangéliumra irányulása azonban nemcsak az evangélium hirdetését jelenti, hanem az evangélium mutatta lehetőségek kihasználását, mindazoknak a kincseknek keresését és elnyerését, melyek Krisztusban a hívó lélek előtt feltáruznak. Hiszen evangéliumot hirdetni másként nem is lehet, mint úgy, hogy napról napra mélyebben szálljunk le abba a bányába, amelynek neve kegyelem. A bányába szállás azonban nem egészen jó hasonlat, mert abban a kincs tehetetlenül várja a bányászt; Isten kegyelme ellenben maga megy keresni és gazdaggá tenni a kincskeresőt. Az eredmény nem a bányász ügyességétől, hanem a bányászt kereső Istentől függ s éppen ez egyik oka annak, hogy Pál hálával telik el s azt a multban már megalkotott bizalmát /pepáithos/ fejezi ki, hogy az, aki a filippibelieken jó munkát kezdett el, be is fogja azt fejezni a felkent Jézus napjáig.

A 6. versben említett jó munka névelő nélkül

áll, tehát nem egy különös isteni munkára, pl. a közösségi szellem élesztésére vonatkozik, hanem általában az isteni munkát jellemzi, mely a filippibelieken elkezdődött s mely, ha Isten kezdte, abba nem maradhat. Ugy tűnik fel, mintha Pál azzal nem is számolna, hogy van emberi bűn, Istentől elforduló emberi akarat. Ő csak ezt látja: Isten elkezdte, be is fogja hát végezni. Ismét felvetődik az állandó kérdés: ha mindent Isten csinál, hová tűnik az emberi felelősség? A teljes választ erre a kérdésre ma még nem tudjuk megadni; csak a következőket állapíthatjuk meg: 1./ a Szentírás kétségtelenül megállapítja az emberi felelősséget s ezért ezt kijelentésképpen el kell fogadnunk; 2./ a Szentírás ugyanolyan határozottsággal megállapítja az embernek teljes képtelenségét arra, hogy Isten útjain járjon; tehát az ember minden dicsőségéről le kell mondanunk; 3./ csak az a megállapítás marad tehát hátra, hogy Isten kegyelemképpen készen hozza azt, ami az emberből hiányzik; még indítja is az embert annak elfogadására; ennél fogva az ember felelőssége az isteni munkához való utólagos hozzájárulásában található, létre nem hozhatja, de elfojthatja magában a Szellem munkáját; ami a legteljesebb felelősséget ~~jelent~~ egyúttal az emberi dicsőség teljes kizárását jelenti; 4./ bár mi emberek ezt megérteni nem tudjuk, a kijelentésből el kell fogadnunk, hogy Isten eleve tudja az emberek választását /Róm.8:29/ s így a maga isteni kiválasztásában nem tévedhet; tehát azok felől, akikben az isteni kiválasztás munkája világosan meglátszik, nem kételkedhetünk, hogy a rajtuk kezdetű jó munka az ő jóra való teljes tehetetlenségük mellett is isteni részről bevégeztetik.

A "jó" fogalmát itt az a görög szó jelzi, mely derekast, alkalmast, rátermettet jelent /agathos/. Az isteni munkának "agathos"-szal való jelölése azt jelenti, hogy a teremtésben nemcsak tökéletes isteni rend uralkodik; mint ezt az indiai pogányság meglátta; hanem abba egy jóságos, a teremtmények üdvét akaró és munkálni képes isteni személy dolgozik s Ez egy Előtte álló bölcs és üdvös célt valósít meg. Azt, ami a világban levő isteni rendnek felel meg, igazságosnak nevezzük; a kitűzött isteni üdvcél az ember számára jónak mondjuk /kalos/; míg az, ami az isteni üdvcélt munkálni képes, a jó másik fogalmát adja /agathos/. Az a lény is és az a dolog is, aki vagy amely az üdvöst munkálni képes, egyformán derék vagy jó /agathos/. Bizonyos értelemben egyedül Isten jó /agathos/, mert önmagától csak Ő benne van képesség az üdv munkálására; ámde jó az a munka is, melyet Ő végez, mert ebben a munkában is megvan az a képesség, hogy belőle mindig újabb és újabb üdv fakadjon. A filippibeliek között keletkezett életből, mint valami csodálatos forrásból tovább áradt az élet, az üdv s ezzel ez az élet isteni munkának, jónak bizonyult; úgyhogy várni lehetett, hogy Isten ezt a munkát abba nem hagyja; hogy Az, akinek azt a jelek szerint kezdenie kellett, be is fogja azt végezni.

Az apostol azt is megmondja, hogy Isten ezt a jó munkát "a felkent Jézus napjáig" juttatja véghez. Mit értsünk e nap alatt? Világos, hogy nem valamely vasárnapot kell értenünk alatta, ahogy játékos teológusok az "Ur napja" kifejezést értelmezik, hanem azt a napot, amelyen az Isten felkentje, Jézus, a bűntől megrontott világot ismét kezébe veheti, hogy azt az isteni cél szerint az üdvöz elvezesse. A felkent Jézus napja tehát Jézus uralomra lépésének, vissza-

jövetelének napja. A nap szót azonban nem szabad 24 órás időmennyiségnek vennünk, hanem bibliai használat szerint egy hosszabb időt kell alatta értenünk, mely alatt az uralom átváltása, a fenevad természetű hódítók kezéből a bárány-természetű Jézus kezébe való átjutása megtörténhetik. Ezt a rapot senki sem tudja előre, még a mennyei angyalok sem, csak az Atya maga. Idejét mégsem önkényesen határozza meg az Örökkévaló, hanem a teremtésben végbemenő kettős fejlődés következménye lesz az. A két fejlődés közül az egyik a bűn kifejlődése antikrisztusi fokig, vagyis az önzés és önimádás teljes megvalósulásáig; a másik fejlődés a választott egyház fejlődése az Istennek adottság, hűség és önmegtágadás bárány-fokáig, a Jézushoz való hasonlóságig. A két fejlődés egymással lépést tart, mert egymásból következik és egymást befolyásolja: amikor az egyház hivebben csatlakozik égi Urához, a világ gyűlölete nő a választottak iránt; ezzel az egyház szózó és világító hatása fogy s azzal egy mértékben a világ sátáni tévelyítés hatalmába esik. Mikorra tehát a jelen világra kimondott isteni ítélet megvalósítható, tehát az ítélő Krisztus megjelenhetik s földi uralkodásához uralkodó társakra lesz szüksége, Isten "jó" munkája az egyházzal véget ér, vagyis az egyház alkalmas, rátermett lesz az üdv terjesztésére és munkálására.

A 7. versben az apostol meg is mondja, miért látja a Filippiben végzett szellemi munkát isteni eredetűnek vagyis jónak, az egyedül Jóhoz illőnek. Azért, mert mindannyian szívébe kerültek s mert bilincseiben: az evangéliumnak mind megvédelmezésében, mind megszilárdításában mindannyian a kegyelem részes társainak bizonyultak. Az apostol tehát egy alanyi s egy tárgyi megokolást használ. A levél közvetlenségéből folyik, hogy az alanyi érvet látja meg először: az apostol szívét értelmén keresztül Isten világosítja, kedélyén át Isten mozgatja s ebben az Isten előtt kitárt, imádkozó szívben ott vannak, mintegy Istentől beírva, a filippibeliek. Az imádkozás Szellemének szabad szárnyalása sokszor világos bizonyítéka annak, hogy valamely kérésre Isten teszi rá a hangsúlyt. A tárgyi bizonyíték az apostolnak egy nehéz időben tett tapasztalatát említi. A levél íráskor az apostol fogoly, a látszat szerint Rómában; éppen úgy, ahogy Filippiben is fogoly volt. S ahogy a filippii tömlőcében szenvedő apostolért éghez indult a filippii első keresztyének imája s az apostol tömlőcészakáját megvilágítani segített: ugyanúgy indult meg most is a segítségnyújtó szeretet, hogy imádsággal, buzdítással és anyagi segítséggel részt kérjen az apostol fogságából. S ahogy a filippii szabadulás és a börtönőr megtérése a kezdő gyűlékezést is nemcsak látójává, hanem részesévé is tette a megnyilatkozó isteni kegyelemnek, úgy a mostani szenvedésekből való részkérés is közössé tette a szenvedés mellett az örömet is. Sőt a szenvedés éppen azzal vált az öröm különös forrásává, hogy közösséget teremtett s a szívből szívbé hangzó részvét Isten szeretetének jelenlétét tanusította. A kölcsönös egymásra ismerés kölcsönös Jézusra ismerés volt; mindkét fél a másikban lakó Krisztust látta s míg mindenik saját hitében erősödött, a Krisztusban talált közös öröm egymásból táplálkozva nőtt. Az öröm titka ugyanis az volt, hogy az apostol sem a filippibelieknek tulajdonította a tapasztalt szeretetet, a filippibeliek sem az apostolnak, hanem mindkettő Krisztusra nézett, Annak kegyelméből merített s így a Krisztussal való közösségben társakká lettek /sünkoinónoi/. Ez az igazi keresztyén közösség, mely nem a vallás és jótékonyság jelszavai körül támadó emberi lelkesülésben, nem is egy emberileg összerakott társaság természetes egymásra utaltságában találja

meg a kölcsönös szeretet alapját, mert így a bűnös emberi természet hat s a szeretet az ember természetes énjében rejtőző önzés kendőzése lesz csupán; hanem előbb énjét tagadja meg s azt Krisztussal helyettesíti, hogy az égi Főből a szeretet élő folyama áradjon a földön levő tagokba. Az éginek a földi vett diadalma, mellyel az isteni szeretet az emberi önzést elnyeli, az a "jó munka", melyet Krisztus elkezdett és be fog végezni; melyért az apostol örvendezve halát ad s melynek még kitöltendő hiányaira gondolván, kérő imáját az Éghez küldi.

Isten szeretete nem holt erkölcsi formula, hanem eleven erőfolyam, mely az anyagiasságba süllyedt világot újjáteremteni képes. Az anyagi embernek sejtelmes sincs a szeretet világának erejéről; előtte csak az anyag hatalma nagy, úgyhogy világszemlélete mélyen az ókori ember világképe alatt marad. Az Isten anyagi teremtésében levő rendet, a Szellem hatalmát s a rendben rejülő isteni bölcseséget a régi emberek észrevették; csak később - az emberi erkölcs fogytán - kezdték tagadni azt és szóltak az anyag vak, értelmetlen hatalmáról. Az Istennek a Bibliában adott kijelentése a második teremtésnek az elsónél még csodálatosabb rendjével ismertet meg bennünket. Ebben a második teremtésben az okról okra következők másként történik: itt nem az okkal egyenlő az okozat, hanem a fokozódó hatás törvénye érvényes, mert itt a folyton növekvő kegyelem dolgozik. Az első teremtés törvénye: "adok, hogy adj"; a második teremtés törvénye: "ingyen adok". Ezt a kegyelem törvényének nevezzük, de ez a keresztyén közösség törvénye is. Ahol ezt a törvényt érvényben látjuk, ott Isten van munkában s a munka vége Istentől függ. Azért mikor Pál a filippibeliek szeretetében ezt a törvényt felfedezi, felkiált: "Igazságos dolog, hogy így gondolkodjam felőletek"! Igazságos, mert a második teremtés törvényszerűségének megfelelő!

"Az igazságosság azt követeli tőlem, hogy mindnyájatok felől így gondolkozzam!" mondja az apostol. "A gondolkodást" itt a görög phronein fejezi ki, mely a phrén szóból származik és első jelentésében rekeszizmot jelent. A rekeszizom választja el a mellüregt a hasüregtől; mozgása a tüdőt összenyomja és kitágítja s ezzel a lélegzést végzi. Lelki értelemben a phronein a lélekmozdulatokat jelenti, tehát a lélek törekvéseit, melyek a lélek gondolkodását is befolyásolják. Az apostol tehát itt olyan gondolkodásról beszél, melyre kedélyelete kényszeríti rá: azt, hogy a filippibeliekről hogy gondolkozzék, a filippibeliek iránt való szeretete szabja meg. Nem mintha azokról, akiket szeretünk, okvetlen feltételezhetnők, hogy üdvözülnek; hanem az isteni szeretet másban is felismeri ugyanannak az isteni szeretetnek jelenlétét. Az apostol tehát a filippibeliek iránt olyan igazságosságot vagy méltányosságot tanusít, melyre csak az Isten kegyelmében élő ember juthat el, mely nem az ember képességeivel, hanem Isten hatalmával, nem az ember, hanem Isten hűségével számol. Akikbe Isten belehelyezte a maga szeretetét, abban teljessé is fogja tenni ezt a szeretetet.

Am nemcsak a filippibeliekről gondolkodott így az apostol, hanem önmagáról is. Mikor azt mondja: "tanum az Isten, hogy a felkent Jézus bensőségével mennyire kívánlak mindnyájatokat!" ezzel a kifejezéssel "Jézus bensőségé" nem fokot vagy példát akar megjelölni, hanem Jézus Krisztus belső lelki tartalmának átvételét a szent Szellem ujonnan teremtő hatalma által. Ő Jézus szeretetével kívánkozik a filippibeliek-

kel találkozni. Ez a szeretet nem Pálé; az ő szive, ahogy a damaszki ut előtt lüktetett, vérpadra vitte volna a filippibeli keresztyéneket; új szive nemcsak egy gyülekezetet tudott hordozni, hanem sok gyülekezet gondja nyomta egyszerre. Sőt a szeretet keresztülömlött szivén és másokat is a szeretet élő forrásaivá változtatott. Az önző ember "belseje" kicserélődött s helyét Jézus "belseje" foglalta el. Amit "bensőséggel" fordítunk, a görög splachna, a héber rachamim fordítása s a törzs belső üregét jelöli, tehát az ember belső szerveinek helyét. Lelki elvonásban az emberi lélek szerveit jelöli, mint a phronein a lélek belső működését; splachna és phronein tehát közelálló fogalmak; a phronein a splachna-nak az értelemre kifelé fordított hatását jelöli, tehát a törekvéstől vezetett értelmet, míg a splachna magát a törekvő életet, pl. a közösségre vágyó szeretetet. Pál gondolatait, azaz meggyőződését a filippibeli-ek iránt táplált s Krisztusból merített szeretete irányítja s míg bensejével /splachna/ kívánja, gondolataival /phronein/ Isten biztos kezében látja őket. Mivel tehát a phronein-t a splachna alakítja, annak magyar fordítása a meggyőződés lehetne; a meggyőződés irányított gondolkodásmód, vezetett értelem; kár azonban, hogy ezt a szót a közhasználat nem ebben a leszámaztatásban ismeri. A meggyőződés sohasem észrervekből születik, hanem a lélek törekvéseiből. Ha Istentől menekül a lélek, korábbi szilárdaknak hitt "meggyőződése" polyvaként repülnek tova: nem a meggyőződés, hanem a meggyőző hatalom tart távol Istentől! Pál bensejét Krisztus benseje, bensejének tartalma, szeretete ragadta meg; azért neki úgy kellett gondolkodnia, kívánnia, szeretnie, mint Krisztus gondolkodott, kívánt és szeretett. De ez a "meggyőződés" Pálnak nem volt teher, rákényszerített rabság, hanem felszabadulás, mert Krisztus szeretetének meggyőző hatalma alatt a lélek való lényét, Isten képét éli ki. Abban a szerető viszonyban, melyben Pál Krisztus bensőséggel kívánta a filippii testvéreket s melyben ezek az apostolnak szenvedésekben és az örömezen terjesztésében részestársaivá lettek: Krisztus képe rajzolódott ki s ebben a szeretettől egybe kötött ragaszkodásban a világ Krisztus bensejének tartalmát látta meg.

Ezt a viszonyt azonban nem szabad Krisztus megrögződött, állandóan egyforma hódításának tekintünk; hanem valami élőknek gondolunk, amiben fejlődés is, de hanyatlás is lehetséges. Krisztus meghódít minket, mi meghódítjuk Krisztust; ebben a hódító hadjáratban megállás nincs, hanem vagy növekedés, vagy halálba visszaesés. Az imádkozó Pál részen van és növekedésért könyörög. Tudja, hogy a szeretet országa egyszerre meg nem hódítható, azért az a kérése, hogy a filippibeli szeretete mind bőségesebb és bőségesebb legyen. A napfényhez szokni kell, az egész krisztusi szeretetet egyszerre nem viselheti el a nemrég még önzésben elmerült sziv. Pál megjelöli a gazdagodás útját: a megismerést és a tapasztalások sokféle lehetőségét és fajtáját. A megismerés Krisztusra vonatkozik, azért egységes; a tapasztalás, pontosabb fordítással észlelés a földi élet sokfélesége szerint sokféle, azért szól "mindenfélre" észlelésről. A közösséget megvalósító törekvés a szeretet, a szeretet forrása pedig Krisztus. A szeretet növekedéséhez mind a két oldal hozzá járul: miközben Jézust nézzük, szeretete belénk árad s mi Hozzá hasonlóká válunk /V.ö. Kor. II. 3:18/. Mennél többet nézzük Őt, mennél jobban megismerjük Őt, mennél többet időzünk tár-

saságában, annál több szeretet árad belőle belénk. De a testvérek között való forgolódás is szeretetünket növeli; mert mennél inkább megismerjük szükségüket és bajukat; mennél több bepillantást nyerünk mások szeretetébe, annál több szeretetet fogunk kérni magunk Krisztustól; annál több kérésre bátorodunk. Gyakorlat teszi a mestert! Szántás közben lesz fényes az eke! halljuk aokszor s e mondások oly törvényt szólaltatnak meg, mely a keresztyén életben is igaz. A szeretet a használatban növekedik. De hogy növekedjék, használnunk is kell ezt az Istentől kapott legmagasabb talentumunkat s nem ásnunk dölbe zsebkendőnkbe rejtve! Ha a Szentírást olvassuk, Isten szeretetét kutassuk benne s ha emberek közt forgolódunk, segítségére való alkalmat keressünk! Így észrevétlenül gazdagabban és gazdagabban árad majd belénk az égi folyam! Am imádkozunk azért is, hogy a megismerés csatornáján és a tapasztalás nyílásaink át a körülöttünk levő gyülekezet közösségébe is mind gazdagabban ömljék alá a hívó sziveket összerasztó élet vize.

A szivekben szétáradó szeretetnek oly gyümölcsei nőnek, amilyeneket nem vár az a világ, amely az isteni szeretet természetét nem ismeri. A szeretetet rendesen valami erőtlén gyöngeségnek, mindenféle alkalmazkodó lágyágnak gondolják az emberek. Az apostol mást vár tőle: hogy akibe Isten szeretete árad, az képessé válik az eltérő dolgok megpróbálására s ilyen módon Istennel szemben napfénytiszta lesz, emberekkel szemben olyan, akibe bele nem botolhatnak. A szeretet tehát villogó acélpengéket kovácsol s nem törülő rongyokat. A szeretet közössége nem minden élt lekopató s a gyülekezet tagjait egyforma kavicsokká gyuró görgeteg, a jellemtelenség műhelye; nem egyetemes szósz, melyben minden külön iz elvész; hanem krisztálytenger, melyben minden benn levőnek idomai tisztán láthatók, úgy azonban, hogy mindent a szeretet aranyló fénye dicsőít meg. A világra sátn huz egyenruhát, Isten egyéniségeket teremt, fogaskerekeket, melyek hajszálnyira egymásba illelenek. A fogaskerekek egymásba illesztése a szeretet feladata. A formáknak nem szabad elromolniok, az éleknek nem szabad elkopniok, mert akkor a teremtés csodás élő gépe nem működik többé pontosan. A szeretet tanít meg egyedül a másik megbecsülésére, társaink külön tehetségeinek érvényesítésére: az önző világ ellenben a másik lenyomásával próbál felemelkedni; ott mindenki maga szeretné ha lehetnek az összes befolyásos helyeket betölteni. A világban a pártok minden helyre a maguk embereit ültetik s a más pártállásut kinyomják, még ha a hely betöltésére méltóbb is, mert a pártok uralomra törnek és nem szolgálni akarnak. Emiatt a háttartalan önzés miatt a világ élete mindig betegébbé válik s a társadalom gépezete mindig rosszabbul fogog, míg egyszer zörgő ócskavasként a szemétre kerül, mint ahogy a Jelenések könyve a veres fenevadon ülő részeg paráznáról jósolja. Mikor majd a Krisztus gyülekezete égi Urának kíséretéeként megjelenik s dicsősége láthatóvá lesz, ennek a dicsőségnek csodálatos ereje éppen abban fog megnyilvánulni, hogy az Isten országa új társadalmában a legfinomabb ellentétek pontosan egybe fognak illeni s a szeretet olajának segítségével a legpontosabban fogják végezni munkájukat, úgyhogy semmi surlódásnak nesze nem foghangzani. Az ellentéteket kellőképp mérlegelni, megítélni és érvényesülni hagyni: ez az a lecke, melyet az egyház a gyűlölködő világ közepette már most tanul; azért benne nincs helyük a mindent saját képükre formáló s egyedül szol-

gálni akaró uralkodóknak. Hiszen saját képére csak a végtelen sokoldalú Isten formálhat, de nem az egyoldalú ember! Azért a végtelen Isten napfényes tükrében kell rólunk leköszörülődnie - nem annak, ami a másiktól különbözik, hanem annak, ami a másik működését akadályozza. A nagy gépezet alkotó részei nem egymáshoz mérlik magukat, hanem a teremtő Isten akaratához; Vele, a napfényvel itéltetik meg magukat, hogy napfénytől megítéltek /eilikrineis/ legyenek és a másik meg ne akadjon bennük /aproskopoi/. Ezt a csodálatos összeköszörülést nem is ők, hanem az égi Mester végzi; azért bizonyosak lehetünk, hogy a Krisztusnak napjára, mikor Jézus "Felkentként" /Messi-ásként/ uralkodni kezd, a nagy mű, az egyház el fog készülni; a nemzetek közül kihivott teljes szám bemehet /Róm.11:25/.

Az igazságosságról azt említettem, hogy az az isteni teremtés rendjébe való beilleszkedés. Kétféle igazságosságot különböztetünk meg: a törvény és a kegyelem igazságosságát. A törvény megmutatja a nagy isteni gépezetben helyünket s azt mondja: ide be kell illeszkedni! Am az emberben kivánságok ébrednek, melyek a beilleszkedést megtagadják. A bűn mindenkit a saját külön útjára állít, mint a tékozló fiút. Ésaiás így panaszkodott: kiki közülünk a saját útjára tért! /53:6, a köz- képen levő fordítás hibás/. Az ember kivánságaitól vonatván, a törvény áthágója lesz. Mennél világosabb a törvény szava, annál erőteljesebben hirdeti, hogy az ember igazságtalan. A kegyelem Jézus csodálatos életében, magát odaadó szeretetében bemutatja a törvény megvalósulását, a tökéletes igazságosságot. Ez az igazságosság, mely nem tétélekben, hanem egy életben áll előttünk, sokkal mélyebben megragad, mint az írott törvény, mélyen megszegyenit és vággyal tölt el, hogy Hozzá hasonlók legyünk. Jézus igazságossága két hatást tesz ránk: bűnbánattal tölt el és talpra állít. Ugy szól hozzánk az Ur, mint a 38 esztendő beteghez: Kelj fel és járj! Miközben indulunk, egyszerre képességet érezünk, mint az ékes kapuban ülő sánta, aki lábát próbálja. S azokban, akiket az égből leszálló szeretet megindít, árjára vesz, az igazságosság, a többi teremtmény rendjébe beilleszkedő akarattá; fáradság és erkölködés nélkül gyümölcsöt termő cselekvéssé lesz. Nem a maguk erőfeszítése révén, hanem a feltámadt Jézus által; nem a maguk dicsőretére, hanem Isten magasztalására. Azelőtt mind engedetlenek és bűnük miatt elítéltek; most mind megkegyelmezettek és felülről kapott új szívvel a nagy isteni Rendnek /Diké/ engedelmeskedők. Így válik az egyház azzá a kristályosodási központtá, mely körül az Isten új teremtése Isten földi országában ki fog alakulni. Isten lépésről lépésre halad előre; előbb Fiát dicsőítette meg; aztán az egyházat dicsőíti meg; végül fokról fokra tovább menvén az igazságosságot, a magát halálba adó Jézus gyümölcsét az egész terem- tésre kiterjeszti. Nem az igazságosságnak van gyümölcse, hanem maga az igazságosság a gyümölcs, az Ur szeretetének kegyelmének gyümölcse /Gen.app./

/12/ Tudnotok kell, testvéreim, hogy az én dolgaim úgy alakultak, hogy az örömhír csak előbbre haladt, /13/, úgyhogy az egész testőrségben, sőt mind a többiek előtt is mind nyilvánvalóvá vált, hogy bilincseimet a Felkentért viselem. /14/ Bilincseim a testvérek nagyobb részét is biza- lomra gerjesztették, az Urban, hogy félelem nélkül merészel-

jek szállni Istennek beszédét. /15/ Némelyek ugyan irigységből és versengésből, de némelyek még gyönyörűséggel is hirdetik a Felkentet; /16/ ezek szeretetből, mert tudják, hogy az örömhír védelmezéséért vagyok itt, /17/ amazok ellenben vivakodásból teszik híressé, nem szent módra, úgy vélekedvén, hogy igy bi- lincseimet szorongatással tetőzik. /18/ De hát mit jelent ez? Csak hogy minden módon, akár színből, akár igazán a Felkentet hirdetik ki! S én örülök ennek, sőt még fogok is örülni, /19/ mert tudom, hogy a ti könyörgésetek s a felkent Jézus szel- lemének nekünk nyújtása éppen ezt fogja szabadulásomra fordí- tani, /20/ úgy, ahogy feszülten várom és remélem; mert semmi- ben sem fogok megszegyenülni, hanem testi életemben, mint min- dig, úgy most is teljes bátorossággal fogom nagyobbá tenni a Felkent dicsőségét, akár azzal, hogy élek, akár azzal, hogy meghalok. /21/ Hisz a Felkent az én életem, ~~hogy~~ a meg- halás pedig nyereség! /22/ Am ha husban élni nekem azt jelenti, hogy munkám gyümölcsözik, melyiket válasszam, nem tudom. /23/ Ez a kettő szorongat: kívánok felkerekedni és a Felkenttel lenni, mert ez sokkal-sokkal jobb; /24/ husban megmaradni azonban miattatok szükségesebb; /25/ Ebben bizva tudom, hogy maradni fogok; itt maradok mindnyájatoknak, hitbéli előbbre jutástok és örömtök végett; /26/ hogy - azzal, hogy ismét nálatok leszek - a felkent Jézusban annál jobban dicseked- hessetek velem.

A filippibeliekről saját magára fordul az apostol figyelme; azért is, mert tudja, hogy a filippibeliek éppen róla akarnak többet tudni, de azért is, mert szükségét látja annak, hogy a filippibeliek az apostol akkori nyomoru- ságát, a római fogságot, igaz megvilágításban lássák. Hang- sulyozottan a mondat elejére téve mondja: tudnotok kell! Mert sokan az igazsággal ellenkező híreket terjesztettek az apostolról. A Cselekedetek könyvében olvassuk, hogy Pált Jeruzsálemben a zsidók megrohanták s ha a templom mellett le- vő várból a római őrség ezredese le nem rohan, Pált meg is ölték volna. Az életmentés ára azonban fogság lett s abból a hasznos helytartó részint a zsidóknak kedveskedve, részint hogy Páltól pénzt csikarjon ki, őt két évig nem bocsátotta el. Új helytartó jövén, Pál a császárra felebbezett s a helytartó más foglyokkal együtt hosszú kalandos tengeri uta- zással Rómába küldte. A Cselekedetek könyve annyit emlit, hogy két évig ott fogva tartották. Fogsága bizonyos könnyi- tésekkel volt összekötve: nem kellett nyilvános börtönben szenvednie; magánszállást bérelhetett s ott fogadhatta azokat, akik az örömmüzenet dolgában megkeresték /Act.28:30/. Sőt szabadon is járhatott, láncokkal egy katonához kötve. Ilyen szabad fogság illette meg a római polgárokat s tudjuk, hogy Pál is az volt /Act.22:25-29/. Mikor Pál láncairól beszél: azt a láncot emliti, amelynél fogva a rávigyázó s bizonyára napról napra változó katonával össze volt kötve. Bármily ke-

szerves volt is az apostolnak ez a fogság, annyi bizonyos, hogy az öt kísérő katoná számára feledhetetlen élmény volt a vele töltött nap. Nem csodálhatjuk, ha a testőrség között, mely az őrizetre a katonákat adta, /a praetorium szó a testőrkapaszkodást jelentette, de itt inkább a testőrtestületre céloz Pál/ csakhamar mindenki tisztában volt Pál fogságának való okával. Az is természetes, hogy a nagy tekintélyű katonai testület útján hamar elterjedt Pál való történetének s igazi jellemének híre is és a "többieknek" is mind "nyilvánvalóvá lett", hogy Pál "bilincseit a Felkentért kapta". Pedig voltak rosszakarók is, kik rágalmakat és gyanúsításokat adtak tovább; ezek a rágalmak azonban nem tudták megakadályozni az örömhír diadalutját s nem sokára egész Róma tele volt a Krisztus névvel. Éppen ezt akarta Pál a filippibeliekkel tudatni, hogy bilincseiből áldás származott, mert fogsága nélkül az evangélium Rómában oly gyors hódítást nem tehetett volna. S bár a bilincsek csak nehezék maradtak, Pál számára nagy vigasztalást jelentett a haszon, melyet fogsága az evangélium ügyének szerzett.

A haszon nemcsak a kívülállóknál jelentkezett, hanem a testvérek között is. A római keresztyéneket nemcsak a természetes félelem tartóztatta, mely az igazság megmondásával rendszeresen együtt jár, hanem ezt a félelmet a nagy pogány Róma vallási, politikai, művelődési hagyományának mindenütt jelentkező súlya, a császári udvar jelenléte s a zsidók egy részének ellenséges fellépése csak fokozta; úgyhogy keresztyénségüket, mint ezt a katakombákban tartott istentiszteletek is mutatják, meglehetősen elrejtették. A római katakombák keresztyén emberei elárulják, hogy Rómában a keresztyénségnek évszázadokig nyílt szava nem lehetett. De ez arra az időre, míg az apostol Rómában bilincsekben járt, megváltozott s az a bátorság, mellyel ő a Krisztus nevét éppen a praetoriumban híressé tette, sok keresztyént, sőt a testvérek többségét arra a tudatra ébresztette, hogy mennyei királyuknak van arra ereje, hogy őket az üldözés közepette megőrizze s bizonyágtevő szavukat megáldja. De Pál példája felkeltette a készséget arra is, hogy Krisztusukért, ha kell, szenvedjenek. Nem szuggesztív, nem érzelmi fellángolás volt a nemesebb ok, mely ezt a változást felidézte, bár ezeknek a természetes lelki okoknak mindig helyük van a keresztyének életében is, hanem az a szent Szellem keltette öröm, hogy Isten övéi mellett áll. Pál bátorsága bátorra tette a többieket is, sőt valósággal merészekké tette őket az örömmel hirdetésében. Hogy "félelem nélkül merészséggel szólni Istennek beszédét", nem szőzaporítás, mert a félénk is lehet merész; elhatározhatja magát valamilyen veszélyes cselekedetre; de ebben az esetben Isten a félelemérzetet is elvette. A bizonyágtevő bátorság nem ideges erőfeszítésből származott, hanem az Istenbe vetett bizalom nyugalmából.

Am a keresztyéneknek ez a félbuzdulása nem volt egyöntetű. Azokat, akik Pál fogságának gonosz magyarázatot adtak, nemcsak a hitetlenek közt kell keresnünk. Ellenkezőleg a gyanúsítás forrása a keresztyén gyülekezet volt. A külső keresztyén gyülekezet, sajnos, egyáltalában nem mentes a féltékenységtől és a civakodó hajlamtól; s e két bűn annál veszélyesebb, ha a keresztyének megtanulják igazi indulataikat felvett modorral, tettelt szeretettel és békességgel leplezni, mert ebben az esetben a bűn nehezebben ellenőrizhető s gonoszabb utakon halad. Az "én" érvényesülése, szereplése, magunknak jogosulatlan előretelése, a másoknak emiatt való hátrahozása megbontja azt az igazságos rendet, melyet Isten szent

Szelleme ajándékainak szétszórásával a gyülekezetben teremt. S mivel éppen a különbözőképp szétszórott ajándékok és tehetségek, melyek egymást egészítik ki, képezik az egyház tagjai között az összekötő káposokat, a tagok között kifejlődő féltékenység s az ebből folyó civakodás a gyülekezet legnagyobb veszedelemei közé tartozik. Pálnak is szenvednie kellett ezek miatt. Már a korintusiakat intette, hogy tanító és tanító között ne tegyenek különbséget. /Kor. I. 1:11-13; 3:3 skk; 11:18-22/. A tanítók válogatásából versengés és szeretetlenség következett, mely a kenyér megtörésének szent közösségét is megmérgezte, úgyhogy az egymás hiányait kitöltő irgalom helyét a gazdagság fitogtatása foglalta el. Az apostol első levele nem oszlatta el a bajokat; későbbi levele a korintusiak nagy megalázkodásáról s helyrehozó igyekezetéről beszél /Kor. II; 7:5-12/; de szükségesnek látja, hogy apostolságának bizonyítékait előadja, ami arra mutat, hogy vakmerők még ezt is kétségbe vonták s az apostolt levélének szerető hangja miatt gyengeséggel vádolták /3:1-3; 10:1-13, 10/. Tévednek azok, akik a Pál ellen támadó ellenségeskedést mindenütt ugyanannak a féltékeny zsidókeresztyén irányzatnak a számlájára írják, hisz az ilyen ellenségeskedésre ok az emberi természetben bőven található; ez a mindenütt szervezködő állítólagos zsidó-keresztyén mozgalom csak a bibliakritikusok képzeletében van meg, nem a Bibliában, mint ezt a Cselekedetek könyve s a jeruzsálemi apostolok levelei eléggé bizonyítják. Igaz, hogy a bibliakritikusokat meggyőzni sohasem lehet; mert bár kitalált elméleteik bizonyítékait a Bibliában vélik megtalálni, ahol a Biblia lapjai nem igazolják őket, ott egyszerűen kétségbevonják, hogy az őket cáfoló bibliai könyveket a Bibliában említett szerzők s a könyvben megjelölt időben írták volna s önkényüket mi sem mutatja jobban, mint az, hogy vakmerő állításukra akárhányszor más bizonyítékuk nincs, mint az, hogy a szóban forgó könyvek az ő elméleteikkel ellenkeznek. E különös elfogulatlansággal szemben nyugodtan bizhatunk a Cselekedetek könyve szerzőjének igazmondásában s a Pál ellen folytatott rágalomhadjárat okát főképp az általános emberi féltékenységben és irigységben keressük, mely bűnket mai zsidókeresztyén-mentes egyházban éppen úgy megtaláljuk, mint ahogy jelenlétüket Pál levelei az apostoli korban is elárulják. Annyi bizonyos, hogy a Krisztus evangéliumát gyűlölő, meg nem térő zsidóság mindenütt Pál ellen izgatót s ezek a gyülekezet s ezek a gyülekezet farizeusi eredetű tagjaira sok helyütt hatással voltak; azonban az egész apostoli egyházat ketté hasító gyilkos pártoskodásnak sem a Bibliában, sem egyebütt halvány nyomát sem találjuk.

Amint Pál leveleinek hatása alatt a korintusi keresztyének egy része megalázkodott, más része még fokozta a Pál elleni támadást; úgy történt Rómában is. Itt a többség bátran hirdetni kezdte a Krisztus beszédét, de míg ezt egyesek gyönyörűséggel tették s örültek Isten hűségének és az evangélium sikerének; mások irigységből s versengéssel vettek részt az örömmel hirdetésében, hogy Pál nehézségeit még jobban szaporítsák. Van szellemi gyönyörűség, melynél a lelket nem a hus kívánságai mozgatják, hanem szellemi indítékok, az a vágy, hogy Isten nevét az emberek megszenteljék, uralkodását elismerjék, akaratát megtegyék. Aki saját érdekei hályára Isten állítja, az örömmel és boldogságnak csakhamar egy új fajtáját ismeri meg, melyről azelőtt sejtelve sem volt. Hogy Pál bizonyágtevő Rómában nem várt ébredést idézett fel, sokak

szíve nagy öröme gerjelt. Eszükbe sem jutott, hogy szívük amiatt fájjon, hogy ez az eredmény nem az ő sikerük vagy nem pártjuk sikere. Isten ügye, az örömmüzenet ügye diadalt aratott: ez elég volt boldogságukra. S ez a boldogság nem volt szenvedés, hangulat-felhuzás, erőltettség, hanem a szív tiszte, önzetlen, keserűség nélküli indulata; mély, tiszta érzelem, mint a hegyek levegője. A hegyi beszéd is az ilyen boldogságról beszél; persze nincsenek sokan, akik ebbe az önzetlen világba Isten erejével felemelkedhetnek.

Voltak azonban Rómában olyanok is, akiket irigység és versengés fűtött; úgyhogy amikor Pál bizonyágtétele nyomán az ébredést kelni látták, keserűséggel teltek meg. Az általános felbuzdulás közepette keserűségüket nyíltan nem mutatták meg; sőt ők is beállottak a lelkesülők közé; ők is részt vettek a meginduló hatalmas bizonyágtétező mozgalomban. Róma megtelt az örömmüzenettel. A keresztyének odadobták a keztyűt a sötétség hatalmainak; a pogányság megkapta a kihívást s bár nem látta át azonnal annak következményeit, a pogányság ellenállása megindult. A küzdelem kimenetele nem volt áttekinthető. Hogy ez a küzdelem Pál bilincseinek lehullását fogja-e hozni, vagy a felbuzdított pogány düh az apostol életét követeli majd, nem lehetett tudni. Így az evangélium körül ébredő láрма az apostolra nézve végzetes is lehetett. Ebben fedezték fel az irigykedő versengők az alkalmat arra, hogy az apostolnak ártásnak. Csodálatos keveréket tud az emberi szív magában tartani: ugyanabból a szívből folyhatik édes is, meg keserű is /Jak.3:10-18/. Lehet az evangéliumot hirdetni, ugyanakkor valakinek rosszat kívánni és azzal számolni, hogy az, amit tesszünk, Istent dicséri, de valakinek ártani is fog. A szív elhazudja a tisztátalan indulatot; maga elől is eltakarja; maga sem akarja szíve való tartalmát látni. Vessz szemére tisztátalanságát s felháborodva fog a gyanu ellen tiltakozni. A kenetteljes szavak eltakarják a szívet. Az apostoltól itt használt görög szó a prophasis "előre mondást" jelent s azt fejezi ki, hogy az ember szíve tartalma elé vonja a szavakat, hogy azok függönyként takarják el őt. "Ívül a békesség szavai, belül rut oivakodásra indító féltékenység. A prophasist helyesen fordítjuk így: színből.

"Nem szentül" hirdetik az örömhirt! A görög hagnos szó a megszentelés nyomán előálló tisztaságot fejezi ki. Ez a szenteléssel előidézett tisztaság az ótestamentumi törvény világában szertartásos tisztaságot, vagyis papi szempontból vett kifogástalanságot jelentett; tehát a tisztaságnak csak jelképét. Újtestamentumi állásponton a szent Szellem valószínű megszentelése következtében megvalósuló tényleges tisztaságot jelenti. Mivel a szertartásos szentség a szent Szellem által megvalósított szentségtől lényegben különbözik, lehetséges, hogy az, aki szertartásos szentséget ér el, szellemi szentséggel egyáltalában nem rendelkezik. Szertartásos értelemben a zsidók közt a főpap volt a legszentebb, az mehetett el a szentek szentjéig: a valóságban Kajafás minden idők legtisztább ember közt tartozott. Ma is lehetséges, hogy valaki egyházának külső szertartásait pontosan beölti, szíve amellet a sátán temploma. A szertartásos szentség külsőleg érinti csak az embert, belsejét érintetlenül hagyja; a szellemi szentség a szív legbensőbb elhatárolásának következménye; az emberi lélek ama titokteljes rejtekében születik, ahol a megtérő ember valósággal önmaga ellen lázad fel, amikor magát Istennek adja oda. Ha itt lelkünk legbensőjében, szívünkben, magunkat Isten-

nek szenteljük, annak következménye az lesz, hogy lassanként egész belsők, egész emlékezetünk és egész törekvésünk; minden felfogásunk és minden vágyunk Istent fogja keresni; minden kötelesség, mind ál, minden tettetés, minden hazug idegen lesz számunkra. Természetes, hogy az újtestamentumi Pál a hagnos alatt ezt a teljes őszinteséget értette; vagyis az indító okok tisztaságára gondolt. A szóban forgó római keresztyéneknél pedig, akik "színből" hirdették az örömmüzenetet, éppen az indító okok körül volt baj.

Hogy maga az apostol, mily igazán hagnos volt; mily tiszta, őszinte szívvél szolgálta Urát, azt az a felkiáltása mutatja: "de hát mit jelent ez?" Csak hogy minden módon akár színből, akár igazán a Felkentet hirdetik! Őn örülök ennek!" A sérelmet nem Jézus ellen akarták elkövetni, hanem Pál ellen s Pál különbséget tesz a maga személye és Jézus személye között; amit ellene vétenek, az nem bántja: Jézus a fontos! Ez az igazi szív-tisztaság annak az őszinte, teljes megtérésnek volt a következménye, mellyel Pál keresztyén élete megindult; mellyel őszintén és valósággal Istennek szentelte magát s Isten érdekeit a saját érdekeivé tette. Nem minden szentségnek van ugyanegy ize. Van bizonyos fanyar szentség, melyben a "szent" csak kelletlenül kényszeríti magára az Istennek való odaadást. Az ilye savanyu szentséggel kelletlenség, kemorság, panaszkodás és sötét tekintet járnak együtt. Pál szentségének más volt a színe: neki öröm volt, hogy nem az ő külön érdekei teljesülnek, hanem Jézus ügye halad előre. Ezt az örömet nem erőszakolta magára. Az természetes, önkéntelen volt; az igazi odaadás következménye! Vannak aztán olyan keresztyének is, akik "szolgálatból" örülnek; azért hogy felebarátainknak megmutassák, hogy a keresztyén ember milyen boldog és ezzel őket a keresztyén életbe csalogassák. Am az ember öröme olyan, mint a virág színe és illata, csak akkor igaz, ha önkéntelen és nem erőltetett. A szolgálatból történő örvendezés olyasféle, mint mikor a virágkereskedő a virág szirmait megfesti vagy amikor valakit a virágillatot illatszerrel erősíti. Bármilyen vak jóakarathól történjék is az ilyen tértítő kísérlet, mivel a használt eszköz nem őszinte, tehát hazugságból ered; a gyümölcs is csak hazugság lehet. Az, aki az ilyen tértítési kísérletnek enged és azért lesz keresztyénné, hogy örvendezzen és boldog legyen, az nem keresztyén akar lenni, hanem boldog; az ilyen emberből sohasem lesz keresztyén; csak mimelni fogja a keresztyénséget, mint a tértítője az örömet. Sok ilyen érzélgős hazugság kísért bizonyos kegyeskedő keresztyénséget, de az ilyesmi Pál józanságától teljesen idegen volt; a józan Pál becsületesen és szívből tudott örülni; becsületesen örült annak, hogy Jézus ügye Rómában nagy előhaladást tesz.

"Sőt még fogok örülni!" mondja. Ennek a jövőben várt öröme alapja azonban már az ő személyes érdeke lesz. Tudja, hogy amit ő ellenére gondoltak ki, azt Isten az ő javára fogja átfordítani: "tudom, hogy /Isten/ éppen ezt fogja szabításomra fordítani!" Pál azt várta, hogy az evangélium nagy visszhangja egyelőre nem üldözést idéz fel; az embereket meggyőzi az igazság, a tisztesség és belátják az apostol ártatlanságát. Jól is számított, mert ez az első itélkezés az apostol szabadon bocsátásával végződött. A sötétség hatalmasságai most nem kaptak még engedelmet arra, hogy a keresztyénség ellen nagyobb üldözést indíthassanak. Tess.II. 2:6-7-ben olvassuk,

hogyan valami és valaki a törvényszegés titkos bűnét visszatartja; a valami az egyház s a valaki az Isten szent Szelleme. S csakugyan itt is ettől a kettőtől várja a szabadulást az apostol: "a ti könnyűségeitek és a felkent Jézus Szellemének hozzá adása által". A hívó imádságnak hegyeket elmozdító hatalma nem szép kép, hanem valóság. Az apokaliptikus nyelven a hegy az Isten ellen felemelkedő emberi és ördögi hatalmakat jelenti; a hívó imádságnak ezt a hegyeket elmozdító hatalmát a filippibeliek is ismerték és gyakorolták; Pál pedig bizonyos volt afelől, hogy a filippibeliek imádságára isteni meghallgatás fog következni. Isteni meghallgatásképpen várta, hogy a szent Szellem oly erővel, az igazságnak olyan hatalmával fog szólani általa, hogy a pogány hatóságok annak ellent nem állhatnak. A Szellem adását ez a görög szó fejezi ki: apichorégia. A görög chorégos karvezetőt is jelent, de jelenti azt az áldozatkész polgárt is, aki a színházi előadást rendező kar költségeit a nép muflattatására elvállta. Chorégia aztán általában minden nagyobb vállalkozásnak költségekkel és szükségekkel való felszerelését jelentette. Az egyház Isten bizonyágtevő kara ebben a világban; a szükségesekkel Jézus, a nagy Karvezető, ruházza fel; a főszükséglet pedig éppen a szent Szellem, az isteni Bizonyágtevő, aki a szólót és hallgatót megvilágosítja s ki amit mond, a Fiuéből veszi. Azért a szent Szellem adományozását bizonyos ünnepélyességgel fejezi ki a chorégia szó. Az api előszócska vagy az adományozásnak személyes irányát fejezi ki, vagy az apostol akkori felkészültségének kiegészítését célozza: hozzáadást.

Az apostol annyira bizonyos afelől, hogy az isteni segítség el nem marad, hogy szinte úgy néz szabadulása elé, mint semleges szemlélő: "ahogy feszülten várom és remélem, mert semmiben sem fogok megszegyleni!" Ideges kapkodásnak, csüggedéssel váltakozó reménykedésnek nyoma sincs nála. Mert ha feszült várakozással néz is a jövő elé, nem az kérdéses neki, hogy az Ur segíteni fog-e; efelől kételye nincs. A feszültség arra irányul, hogy Isten bölcsesége, hatalma és jósága milyen utakat fog találni gyermekének megszabadítására. Pál hisz a történelem isteni vezetésében; számára a történelem isteni színjáték, melynek érdekessége messze felülhalad minden emberi színjátékot vagy történetet. Ennek a színjátéknak szereplői az egyház tagjai; nézőközönsége pedig kétféle: az egyik gunynyal, megvetéssel szemléli az egyház ideig-óráig tartó alacsonyágát; a másik áhítatos kíváncsisággal, szent hittel nézi a szenvedő egyházat, mert tudja, hogy Isten megdicsőül annak szenvedéseiben s a jajszt örömujjongás fogja felváltani. /Kor. I. 4:9; Pét. I. 1:12/. Pál a saját életében végbemenő eseményeket szinte az elfogulatlan néző szemével vizsgálja, mintha az események irányítása rá sem tartoznék; hiszen Isten nem engedheti, hogy a Benne bizó megszegylenjen!

A szabadítás útja ismeretlen tehát az apostolnak; de nem is kívánja azt idő előtt látni. A cél azonban nem ismeretlen, a vég bizonyos: Isten dicsősége nagyobb lesz és őt csak ez érdekli. Isten dicsőségének ez a nagyobbodása kétféle uton következhetik be: vagy halála vagy életben maradása által. Mindkét eset csak Pál testére vonatkozik: szellemi Krisztus-életét Krisztussal való egységét sem az egyik, sem a másik eset nem fogja érinteni. Ezért mondhatja el: "testemben, mindegyik mindig, úgy most is teljes bátorsággal fogom a Felkent dicsőségét nagyobbítani akár azzal, hogy élek, akár azzal, hogy meghalok"! Hogy testileg él-e vagy meghal: azt már egészen

Istenre hagyta; neki a maga számára ebben kívánni valója már nincs. Ha élve marad, Isten szabadítása ismeretessé válik és Isten iránt való hála és új hitre lesz ok; ha meghal az apostol, haláláig hű odaadó szeretete sokak szeretetét és áldozó akaratát fogja felébreszteni, úgyhogy ismét csak az Isten iránt való hála növekedése lesz az eredmény. A testi életnek ilyen szemlélete tisztára bibliai s a pogány felfogással merőben ellenkező. A pogány filozófus a testet bünt létrehozó oknak látja; neki a test inkább szégyelni való, mint dicsekvés tárgya. Pál úgy látja, hogy a testi életben Isten dicsősége nagyobbul. A test Isten temploma, mert a szent Szellem választja lakásául; akár fennáll a templom; akár elbontatik, hogy egy másik, még dicsőbb testi templomnak adjon helyet, a test Teremtője lesz dicsőbb! /Kor. I. 6:19-20/. Kereszttyén ember tehát nem szemrehányással tekint testére, hanem örömmel, mint Isten alkotására; de nem is bűn tanyájául, rablóbarlangul tekinti azt, hanem Isten templomának, melyet tisztán meg kell őriznie. Pál eszerint nem valami elvont szellemi szemléletben, u. n. "idealizmusban" él; hanem megbecsüli a testi életet, tudván, hogy az is Isten dicsőségét hivatott nagyobbítani.

"Hisz a Felkent az én életem és a meghalás nyereség!" Az apostol nem azért tekinti a test halálát nyereségnek, mert az a bűnös és gyűlölt testi életnek vet véget, mint ezt a hindu filozófia és a középkori szerzetes felfogás elgondolta; az apostol nem a halált, hanem az életet keresi, amde az életet neki nem a test jelenti, hanem Krisztus, a Felkent. Hamis ennek a jól ismert mondatnak megszokott fordítása: nekem az élet Krisztus, mintha Krisztus állitmány volna és az élet tárgyat képeznék ilyenféleképpen: én Krisztust élem ki vagy: életem tartalma, célja Krisztus. Pál nem ezt akarta mondani; nála Krisztus alany s "az én életem" az állitmány; azaz nem én élem ki Krisztust; nem én teszem őt életem tartalmává és céljává; hanem ő adja az életet nekem, amint a galata levél is mondja: "Nem én élek többé, Krisztus él én bennem; amely életet pedig most husban élek, az Isten Fiába vetett hit által élem, ki engem szeretett s magát adta értem!" /Gal. 2:20/. A helyes fordítás tehát ez: "A Krisztus az én életem!" s ezt jelenti, hogy nem élek más életet, mint ami Krisztusból, az Isten Felkentjéből jön! Szőlővessző vagyok, Krisztusba oltva; földre hajolva, nem verek másutt gyökeret, csak Krisztusból szívom minden táplálékom; minden megvilágosodásom, minden indulatom, minden bölcsességem, minden boldogságom öbelőle való! És mert belőle való, őt is keresi. Minden más vesszőt, amely nem neki terem, levág a Mester s én hagyom, hogy vágjon, megtisztítson, keze alá hajtom fejemet, hogy idegen akarat ne érvényesüljön életemben.

Pedig innen is, onnan is huz a világ; megvesztegető csábjaikat tárja elém; megragad testi kívánságaimnál fogva és rabba tesz; megejt és elhiteti velem, hogy hiába minden erőfeszitésem, megállani nem fogok tudni; sok példában előmbe állítja, hogy az egész világ mást cselekszik; mint amit én Krisztusban akarok; megfélemlít, hogy elhagynak, egyedül maradok; göggel vádol, hogy jobb akarok lenni másoknál, szüntelenül ostromol azok ajkáról, akiket legjobban szeretek s akik szeretnek engem s Péter szavával azt mondja: Kiméld magadat, mentsd a földi életedet! Ha meghalok és a testi világgal kapcsolatomból megszűnik, el leszek ugyan vágva kedves földi kapcsolataimból s attól, ahogy testben élő szeretteim

közt hassak és ott tevékenykedjem, ahol Isten adta természetnél fogva élni és cselekedni tudok; de szabad leszek a testi élet gonosz kísértéseitől is; attól az állandó veszélytől, hogy olyat tegyek, amiért lelkiismeretem vádol, amivel Megváltómat megbántanám; egyedül Belőle és Rá nézve fogok élni; csak Tőle fogok függeni s bár korlátozott életkörülmények közt, boldogabb leszek. A hívőnek tehát a meghalás nyereség így gondolkodik az apostol. A Felkenttel való zavartalan közösség neki csak nyereség lehet!

De akkor eszébe jut az apostolnak, hogy elköltözése csak neki magának hozna nyereséget. Ha az apostol Krisztushoz megy, ő maga nyugodni fog, mintahogy az oltár lábához vetett lelkekhez hangzott az isteni biztatás: "nyugodjanak még egy kevés ideig!" /Jel.6:11/. A Krisztusnál testetlenül töltött idő a nyugvásnak és nem a munkálkodásnak ideje. Ez ugyan nem jelenti, hogy a feltámadása váró lelkek teljes tétlenségben töltik a múlt ezer esztendőket, hisz ez a tétlenség maga a legborzalmasabb kárhozat volna; de igenis jelenti azt, hogy a világosság és sötétség között folyó nagy földi harcból ki vannak emelve mindaddig, míg a Krisztussal együtt újra meg nem jelennek, hogy a földön uralkodjanak /Jel.20:4-6/. Addig bizonyára részt vesznek a mennyei karok imádságában s bizonyoságtételükkel, melyet a földön tettek s mellyel a mennyekbe megérkeztek, szaporítják a bizonyoságtételnek azt a fellegét, mely mind érezhetőbben nehezíti a mennyekben megjelenő sátnra, őt Isten bírói széke előtt hazugnak bélyegezve; mind erősebben nyomja e földön az istenteleneket, rájuk azokban a csapásokban, melyeket a Jelenések könyvében olvasunk Isten ítéletét küldve alá s mind világosabb fénnel ragyog azok előtt, kik hasonló bizonyoságtétellel még a földön küzdenek /Jel.12:11; 8:3-5; Héb.12:1,22,23/. Csodálatos és megnyugtató szerepe, de nem tetteles harc, hanem pihenésre való félreállítatás; annak, aki pihenni vágyik, mindennél jobb; de annak, aki használni akar, az alkalmától való elvágatás.

"Ha a husban lételem nekem azt jelenti, hogy munkám gyümölcsözők, melyiket válasszam, nem tudom!" Az apostolt a földön egyedül az a haszon tartja vissza, mely munkájából másokra áradhat: Istent megismerő, bűn terhét lerakó, Jézusban hívő lelkek; a sátn hatalmának gyengülése, Isten titkos, bűnös uralkodásának terjedése; a gyülekezetek őrizése, ápolása, a folyton terjedő gyom irtása; új reménység, új bizalom ébredése; bátor és tiszta tettek elhatározása és véghez vitele. Az új élet a mennyből választott edényekben át ömlik a földre alá; olyan Istennek odaadott életéken át, mint az apostol; amikor egy ilyen megáldott lélek elköltözik, az égnek egy csatornája bezárul, az égen egy ajtó bezárul. Ezért az apostol érezte, hogy rá itt szükség van. De ott a másik oldal: husban maradni! Hus vagy sarx a bibliai keresztyének szóhasználatában a legtöbb esetben valami rosszra jelentett. A testről nem ugyanazt mondja az Írás, mint a husról. A test Isten teremtése, tehát tiszta; már csak azért sem lehet a bűn forrása, mert a bűn szellemi dolog és eredete is szellemi. A kísértő ~~hús~~ sátn szellemi lény. Magában a test kívánsága sem bűnös; sem az evés vágya, sem más testi kívánságok természetétől fogva nem bűnösök. Bűnössé a testi vágyat két dolog teszi: 1./ az Isten iránt való engedetlenség, 2./ a testbe vetett bizalom. Ez a két dolog lényegében egy, mert az Isten iránt való engedetlenség oka a testbe vetett bizalom. Az Istentől elszakadó bűnös lények szemében a test köré

bizonyos szellemi káprázat, valami lidércfény gyűlik. Az a szellemi káprázat: sátn ígérete, ki magát a testi világ urának hazudja s azt állítja, hogy annak adja, akinek akarja /Lk. 4:6-7/. A test köré eső szellemi fény tehát nem a testből származik, nem Isten teremtéséből, hanem a sátn veti köré, a hazug fényül s csak az látja körötte, aki sátnnak hisz. Az Istentben bizó embert nem fogja meg a test ígérete, az józan marad, mint Jézusról is lepattant a sátn minden ígérete. Am sátnról átmege ez a testszemlélet az emberi világra is, ugyhogy a bűnös, istentelen ember azt látja hatalmasnak, tekintélyesnek, aki testileg nagy, ~~hús~~ hatalmas és dicső. A szellemi birtoknak a világ szemében kevés értéke van, annál több van a testnek! Testi káprázat hatása alatt él az egész világ; a kísértés nemcsak sátntól árad szét, hanem emberről emberre is megy. A közfelfogásból, nyilvános szónoklatokból, magánbeszélgetésekből, emberi cselekvésmódokból, szokásokból, hagyományból, intézményekből, törvényekből, tudományból, filozófiából és teológiából, színpadról és templomi szűszékről, politikai gyűlésekből és a művészet sok-sok megnyilatkozásából állandóan árad tova a test csodálata, a testbe vetett bizalom, a test tekintélye s észre sem vesszük, már megejt és Istentől elszakít. Ezt a szellemi bűnkörrel körülvett testet nevezi a Biblia sarx-nak s ennek magyar fordítása: hus. Hus = test + gonosz szellemiség. A hus a test köré fonódó gonosz szellemi levegőnől fogva állandóan kísérti az embert s állandó gyötrelmek forrása a hívőnek, aki Istennek engedelmeskedni akar. A testi vágyak, melyek magukban nem bűnösök, így telnek meg veszedelmekkel, nem teremtett természetüknél, hanem az emberek képzeletében hozzájuk fűződő képzeteknél fogva. Husban élni tehát annyi, mint állandó kísértésben élni. Az apostol pihenni vágyik, vagyis a hus kísértésének állandó zaklatásától szabadulni.

"E kettő szorongat: kívánok felkerekedni és a Felkentnél lenni, mert ez sokkal-sokkal jobb; husban megmaradni azonban miattatok szükségesebb!" Emiatt az apostol nem tudja, melyiket válassza. Harc indult meg benne. Azt kérdezzük azonban, hogy nem elméleti és oktalan volt-e az ilyen gondolat-harc. miután nem az apostoltól függött, hogy itt maradjon-e vagy elköltözzék. Bizonyos az, hogy Isten senkit sem használ akarata ellenére a bizonyoságtétel munkájára s ha a kiválasztott ~~hús~~ emberben nincs készség a rá bízott feladat végzésére, bár az engedelmesben növeli a készséget, úgy fonja szövi élete körülményeit, hogy rá szánja magát s a kezdetben nem kedves feladat szív-ügyévé válik. A Pál lelkében végbenemő gondolati harc sem volt hiábavaló. Több volt ez, mint értelmi gondolatok harca: indulatok, vágyak, törekvések csatája volt, melyekben ott küzdöttek az apostol tapasztalati, szenvedései, harcai, csalódásai, az emberek halátlansága, a zsidók ellenségeskedése, a pogányok erőszakosságai; másfelől azonban Isten szeretete, mely tovább-adásra várt; Isten hűsége, mely viszonzásra várt; Isten irgalma, mely kiömleni akart az apostolon át; az emberek nyomorusága, a hívők éhsége, az ellenség tudatlansága, mely szánalmat hívott ki. Ebben a harcban alakult ki Pál lelkében az a készség, hogy amint üdvözítője sohasem azt kereste, ami Neki jó, hanem mindig szolgálni akart, úgy ő is itt maradni vágyott, hogy használni tudjon. Kivánt ugyan felkerekedni /az eredeti analízis már tett kötések feloldását jelenti, tehát kapcsolatok megszünte-

tését, melyeket a Krisztussal való közvetlen együttlétnek feláldoz, vagy melyek ugyanis kárt és szomorúságot hoznak magukkal; kívánt a Felkenttel együtt lenni, mert ez az együttlét olyan, mint az a drága gyöngy, melyért a kereskedő minden más gyöngyét és kincsét odaadta /a "sokkal-sokkal jobb" az eredetiben álló "sokkal inkább jobb" magyarul kissé nehézkesen hangzó kifejezés helyett/: de a saját kívánságát legyőzte a többiek érdeke, úgy-hogy a maga vágyát megfékezte és oldozkodás helyett maradni akart. A "Szükséges" neki több volt, mint az évezetes. Az apostol tehát a döntést nem a "jobb" hanem a "szükségesebb" alapján ejtette meg; a kívánság fölé emelkedett a kötelesség. A kötelességet pedig örömmel teljesítette, mert az ő kötelességtudata szeretetből fakadt s a szeretőt áldozata nem keserű. A harcban tehát nem az ő érdeke, hanem a többiek érdeke győzött s mikor ezt a győzelmet önmagában kivívta, egyszerre egy bizonyosság lepte meg:

"Ebben bizva tudom, hogy maradni fogok; itt maradok minnyájatoknak hitbéli előbbre jutásokra és örömtökre!" Vajon sejtés volt csak az apostolnál, hogy neki a testi életben meg kell maradnia? Ő többről beszélt, mint egyszerű sejtésről; ezt mondta: "ebben bizva, tudom!" Tudás alapja az értesülés. Honnan szerezte ezt az értesülést az apostol? Kijelentést kapott? Nem olvasunk róla s nem volt okvetlenül szükséges, hogy álom, látomás vagy szózat alakjában testi érzékszerveken át tudja meg Isten akaratát. Rendkívüli kijelentéseket Isten rendszerint akkor szokott adni, amikor a kijelentés tartalma a kijelentést nyerő ember gondolat- és törekvővilágával annyira ellentétben van, vagy annyira új számára, hogy gondolatai és törekvései könnyen megcsalhatják és a kijelentés megváltoztatására, máskéntértésére csábíthatják; amikor tehát különös érdekek követeli a kötetlen formát. Ha ellenben a kijelentést nyerő ember törekvései Isten szándékaival megegyeznek, a kijelentés szellemi közlés útján magában a szívben történik meg, mint felöltő gondolat vagy akarat. Ebben az esetben Isten és ember érintkezéséből minden testi szerv kiküszöbölődik. Isten Szelleme közvetlenül hat az ember szellemére s úgy ébreszti a felmerülő gondolatot vagy kedélyindítást. Hogy pedig a szellemi indítás csakugyan Istentől jön s nem gonosz hatalomtól, arra szolgál az ember lelki életében egy sajátos lelki szerv, amely a testi egyensúly-érzéknek felel meg: a szellemi egyensúly érzéke, mely a lelket nyugalomban tartja. Van ugyan a léleknek álnyugalma is, melynek eredet öncsalás és az öncsalást megerősítő sátáni csalás; de ilyen csalódás csak fonák, hazug törekvések esetén lehetséges; egybkor Isten bennünk lakó Szelleme mindig nyugtalanságot ébreszt, amikor az ember Isten útját a magáéval cseréli fel. A szellemi egyensúly-érzék a lelkiismeret. Ha az ember Isten akaratát becsületesen keresi s hittel magát Istenre bizza, Isten sohasem csalja meg az embert. Így bizott Pál is Istenben s e bizalomra támaszkodva, merte mondani, hogy meg fog maradni a testben, hogy tovább használjon Isten választott gyermekeinek. Isten vezetését keresve, állapította meg, hogy itt maradása szükséges és ez a megállapítás neki már azt a bizonyosságot is adta, hogy szándéka Isten akaratával egy, tehát meg kell valósulnia. Jól megfigyelhető e bizonyosságszerző keresés Müller György életében, aki Isten útjának vizsgálatában nem kész kijelentést várt tétlenül, hanem okok-ellenokok szembeállításával Isten adta értelmének alkalmazásával maga is kutatta a helyeset; az így megtalált uton aztán Isten hűséges segítsége sohasem maradt el.

Mily kárhuzatos és istenellenes dolog kutatásra renye keresztyéneknek az a szokása, hogy értelmük használata helyett lottó-buzáshoz, vaktában kinyitott Biblia szemebetűnő verseihez fordulnak, hogy Isten akaratát megtudják. Hasonlók az ilyen keresztyének lusta és makacs gyermekekhez, kik járnak sohasem akarnak megtanulni, hanem mindig vitetni akarják magukat. Persze ez a restség nem Isten kedve szerint való s a keresésre lusta keresztyén sokszor saját kárából tanulja meg, hogy Istent nem lehet önkényesen csodatételre előrántogatni.

Pál tehát értelmét használta Isten útjának megismerésére, de ennek az értelemszerű használatnak feltétele s alapja Pálnak Istenbe vetett bizalma volt. Azért hangzott: "bizva tudom!" Bizva tudom, hogy maradni fogok; itt maradok minnyájatoknak, hitbéli előbbre jutásokra és örömtökre végett! Értelme tehát ezt latolgatta: a filippibeliek hitbéli előbbre jutása végett szükséges vagyok; eddig végzett munkámat jelenleg nincs ki átvegye: itt fog hát hagyni Isten, mert nekem is örömmel telik ebben. A filippibeliek imádkoznak azért, hogy megmaradjak s Isten övének szívesen okoz örömet: most nem fogja a filippibelieket megszorítani, mert éppen az üdvözítő iránt való szeretetükből és forró vágyukból ered az a kívánságuk, hogy én nekik megmaradjak. Ezek a vágyak mind Istenben találkoznak s Isten akaratával megegyeznek: teljesülniük kell hát! Isten akarja övének hitbéli előbbrejutását és ahhoz szükséges egy régóta hívó s a hit merész utain járatos embernek tanácsa és vezetése. Isten szívesen ad gyülekezetének örömet s a gyülekezet most nem viselhetné megrázkódtatás nélkül azt a szomorúságot, hogy szerető körüktől a szívükhöz nőtt apostolt, kiért állandóan imádkoznak, kiről gondoskodnak, az igazság ellenségeinek gyűlölete elszakítsa. Most Isten megkíméli még a gyülekezetet, míg annak tagjai a szenvedések útjához jobban hozzá szoknak. Ilyen okoskodások foglalhattak helyet az apostolban, míg arra a meggyőződésre jutott, hogy egyelőre még testben maradnia szükségesebb. Mégis, mint majd látni fogjuk, ezt nem tekintette olyasminek, amin Isten szabad tetszése nem változtathat és el volt készülve a másik lehetőségre, a halálra is.

De minden érvnél fontosabb volt az apostol számára az a vágy, hogy mindenben Isten dicsősége legyen nagyobb. Pál sorsa nagy feltűnést keltett; sokan, akik Istennek is ellenségei voltak, kívánták Pál nyomorúságának nagyobbodását. Sokan ellenben forró imádsággal kérték Isten szabadító közbe nyulását. Sokan félénken, tétován és határozatlanul nézték a történést és meg akarták várni, hogy Isten mit cselekszik; hogy ki lesz győztes. Pál szabadulása az igazság presztizskérdése volt. Ha Pál megszabadul, ez Isten hűségét fogja igazolni; azok, akik életüket tették kockára Jézus ügyéért, akkor új bizalmat merítenek; a félszívűek, akik kétfelé kacskintottak, az óvatos bizonyoságtévők, akik az egészszívűeket meggyanúsították, meg fognak szégyenülni, látván, hogy Isten a magukat feltétlenül Neki adók mellé áll; az igazság ellenségei meghökkenve fogják látni, hogy van Isten az égben s Benne bizni nem hiábavaló. - Itt maradok - mondja Pál - hogy "annál jobban dicsekedhessek velem, azzal, hogy ismét nálatok leszek!"

A dicsekvésnek mindig valami kellemetlen mellék-ize van: betykeséget érzünk benne, az ellenfél lenézését; helyesebben érezzük, ha a győztes nem emlékszik meg győzelmé-

ról, hanem másokra hagyja a dicsőretet. S ez helyes is így, ha embert kell dicsőrnünk! Egész más a helyzet, ha Isten a dicsőret tárgya. Ő vele dicsekedni nem lehet eléggé és elégszer! Istennél nem képzelhető el a szerénység erőnye; mert ha Isten szerény volna, nem volna igaz. A szerénység elrejtí az embert, hogy valaki másra irányozódjék a figyelem. Ha Isten teszi ezt magával, vagy Isten gyermekei teszik Istennel, akkor az emberek szeme elől elrejtik a szabadulás forrását. Istent nem szabad elrejtteni. Mindenki részéről bántó a dicsekvés; de Istennel dicsekedni erény, kötelesség! a szeretet parancsa! Am ez a dicsekvés nem sokat ért, ha pusztán szájjal történik; mert annak, aki Istennel dicsekedni akar, életét kell rátennie erre a dicsekvésre. Ez az egy dicsekvés nem hetvenkeds, hanem halálosan komoly, örömet keltő, áldozatot kihívó bizonyosságtétel. Azért így folytatja az apostol:

/27/ Csak éppen hogy mennyei polgárságotokban a Felkent örömhíréhez méltóan fordulódotok, hogy akár mikor elmegyek és látlak titeket, akár mikor távol vagyok, azt halljam fölöle-tek, hogy egy szellemben szilárdan állotok, miközben az örömhír keltette hit által együtt egy lélekkel küzdötök /28/ és semmi-
ben meg nem riasztjátok magatokat az ellenfélektől, mi azoknak a veszedelem jele, nektek a szabadulása s ez Istentől van így! /29/ Mert a Felkentért azt az előnyt kaptatok, hogy nemcsak hi-
hettek benne, hanem szenvedhettek is érte /30/ Ugyanabban a küzdelemben, melyet láttatok nálam s most is halljátok, hogy még mindig küzdöm.

Pál a keresztyén életet küzdelemnek látja. A küzdelemben ellenfelei vannak, kik voltaképpen az evangélium mn ellenségei. Mi az evangélium? Az az örömhír, hogy a bűnös és bűnben tehetetlenül megkötözött embert Isten ingyen megeleveníti, tisztaságát, szabadságát, magas mennyei rendeltetését visszaadja. Mi a bűnös mennyei rendeltetése? Semmi esetre sem az, hogy angyalok módjára éljen, mert ez számára legfeljebb az olyan dolgban fog megvalósulni, mint a házasság és szaporodás kérdése: az ember nem sokasodhatik vég nélkül, ott, ahol nem lesz többé halál, az emberiség szaporodásában is megállapodás következik /Mk. 12:25/. Az emberek tehát a szaporodás megszűnésé-
ben lesznek hasonlóak az angyalokhoz, nem lesznek azonban angyalokká; emberek maradnak, nem lesznek szellemek; embereként támadnak fel új testben új földi életre az új földön. Az emberek mennyei rendeltetése tehát nem az, hogy az angyalok szellemeit élje. Mennyei rendeltetésére talán a Miatyánk harmadik kérdése világosítja meg: "legyen meg a Te akaratod, mint mennyben, úgy földön is! Az ember mint testből és szellemből összealkotott lelki valóság összekötő kapocsként áll ég és föld között; teste úgy van alkotva, hogy a földi világot megértse s azt alakítani, művelni, óvni tudja; szelleme úgy van alkotva, hogy az ég parancsait megértse s Istennel együtt tudjon működni. Az ember rendeltetése az tehát, hogy Isten akaratát a földön úgy valósítsa meg, ahogy az angyalok Isten világkormányzatát engedelmesen és kíváncsi örömmel teljesítik. Az ember a földön király, de csak mint Isten helytartója állhat meg; ha maga utján jár, lazadó. Angyal és ember munkája között különbség van. Az angyalok mint elrejtőző szellemi lények a terem-

titkos lényegét látják és munkálják; úgy mondhatjuk, a teremtés anyagát tartják rendben, az uralkodás tárgyáról gondoskodnak; ezért az Irás szolgálatot teljesítő szellemeknek nevezi őket, kik az emberek kiszolgálására küldetnek el /Héb. 1:7,14/. Az emberek felelős uralkodók gyanánt veszik át az angyalok munkáját és azon hűségüket mutatják meg. Angyalok és emberek munkája tehát összehangzik s mindkettőnek Isten munkálkodásához kell simulnia, ki mint szellem az égben trónol. Az ember tehát, mivel annak az uralkodásnak végrehajtója, melyet az ég a földön gyakorol s a földön a menny akaratát képviseli, ennyiben a mennyhez is tartozik, vagy mint a bibliai kifejezés mondja: a mennyben "polgárjoga" van. Pál római polgár volt, neha nem volt római lakos. Am az embert a bűn a mennytől elszakította. Azzal, hogy sátánnak inkább hitt, mint Istennek, a rá bízott teremtésbe beengedte a bitorlót. A sátán az ember engedelmisségén s hitén keresztül jutott s jut ma is ahhoz a lehetőséghez, hogy a földi eseményeket befolyásolja; röviden: sátán az emberen keresztül uralkodik, az ember nélkül hatalma sem volna. Azzal azonban, hogy a sátánnak vetette magát alá, az ember mennyei polgárjogát elvesztette s csak visszatérésével, Jézusba vetett hitével s engedelmisségével tudja a mennyei polgárjogot újra visszaszerezni. A megtérő s újonnan születő ember ismét a menny polgára lesz. Így mondja Pál Fil. 3:20-ban: "Polgárjogunk a mennyekben van!" Ez azt jelenti, hogy az egyház mennyei Fején, az Isten trónusán ülő Jézuson keresztül a menny uralkodó testületéhez tartozik s részt vesz abban az uralkodásban, melynek feje a mennyei trónra emelt Krisztus s melynek részestársai az égben trónon ülő angyalfejedelmek. Imádságával, mely az igén alapszik, minden keresztyén tagja Jézus tanácsadó testületének s amiben közülük ketten vagy hárman imádkozva megegyeznek, az a földön teljesül, még ha hegynek kellene is a tengerbe hullania! Bizony sok keresztyénnek sejtelme sincs arról a hatalomról, melynek Jézuson keresztül birtokosává lett. Nincs pedig azért, mert ezt a hatalmat csak a szolgálat szellemében, a magát áldozatul vető szeretet jegyében lehet gyakorolni s nem úgy, ahogy a ragadozó világ gyűjti magának a hatalmat és vagyont: nem "Ragadományként"! A "polgárjog gyakorlása" közismert fogalom lehetett a bibliai keresztyének között s azt értették alatta, hogy bár szolgáló minőségben, de királyi hatalmuk tudatában járjanak; alázatosan, mégis felemelt fejjel, mintahogy a názáreti Jézus is járt e világban. Az evangélium szelleme királyi szolgálatot s nem szolgáló lelkü uralkodást hirdet, abban az értelemben, ahogy Krisztus a mennyei hatalom birtokában elemeknek, lelkeknek és szellemeknek parancsolt, mégis páratlan hatalmával szolgált a földön. Aki így szolgál, az a Felkent örömhírének értelmében gyakorolja égi polgárjogát. Ennek a polgárságnak kiélése azonban a test érdekeivel és vágyaival szemben áll, azoknak megtagadását jelenti. Megtörténik aztán, hogy a keresztyén e szolgálatban elfárad. Ilyenkor a test, helyesebben "hus" kívánságai elnyomják benne a szellem mennyei vágyát; különösen, ha a keresztyén azt is gondolja, hogy nem ellenőrzik s tetteiért felelősségre nem vonják. Erre a gyengeségre gondol az apostol, amikor arra kéri őket, hogy ne tegyenek különbséget aközött, hogy elmegy-e hozzájuk és látja-e őket s aközött, hogy csak a távolból hall-e róluk. Hisz nem az apostol az igazi ellenőrző, hanem a filippibeliekben is és az apostolban is jelenlevő szent Szellem, kinek szavát az apostol jelenlétében persze erősebben hallotta a filippibeliek lelkiismerete.

Az apostol óhaja tehát az, hogy a filippibeliek oly bensőleg éljenek a szent Szellem jelenlétében, hogy ne legyen különbség az apostol jelenléte vagy távolléte között; állandóan Isten jelenlétében éljenek, mint az apostol.

Azt a hó hirt, amelyet az apostol a filippibeliekről hallani akar, három pontban fejti ki: 1./ egy szellemben álljanak, 2./ egy lélekkel küzdjenek s 3./ a külvilág ne riassza meg őket. Az apostol állásfoglalást kíván 1./ a szellemi világgal, 2./ saját belső világukkal és 3./ a testi külvilággal szemben. A szellemi világgal kapcsolatban azt kívánja az apostol, hogy csak egy szellemi befolyást fogadjanak el, természetesen a tisztát, vagyis mindannyian Isten Szellemének vezetése alatt éljenek; ezáltal mindannyian egy szellemi áramlatban haladjanak. A láthatatlan világban éppugy vannak szellemi áramlatok, mint a tengerben és levegőben, víz- és széláramlások. Ezek a szellemi áramlások a lelkeket magukkal ragadják, úgyhogy az u. n. egyéni meggyőződések is rendszeresen abból a divat-áramból erednek, amelynek az egyesek éppen sodrába kerülnek. Az egyes ember meggyőződését rendszeresen a kor-szellemből kapja. De aztán jó a szent Szellem áramlása a megtámadja e meggyőződéseket. A lelkek meginognak; bennük harc kezdődik, hogy melyik áramlásra bízzák magukat. A belső egyéni harc pártharcra változik; a különböző irányok között kiegyeztető irányok támadnak s ezekben a világosság a sötétséggel keveredik. Tiszta szellemi irány azonban csak egy van! Magában a keresztyén gyülekezetben is támadhatnak különböző irányzatok; tagok és tagok között sokszor elmérgesedő harcok fejlődnek ki. Ilyenkor a gyülekezet tagjainak meg kell alázkodniok s forró imádsággal, saját nézeteik felajánlásával /nem feláldozásával, mert az igazságot feláldozni nem szabad! /kérniük a világosság Urát, hogy jelentse ki magát. Mert a gyülekezetnek el kell jutnia az egy ismeretre s aki erről lemond, az a szent Szellemben vetett hitet dobja el magától /Ef. 4:11-14/. Így az apostol a filippibeliektől is joggal követeli, hogy egy szellemben álljanak és abban meg is álljanak; vagyis ne adják magukat oda különféle szellemi befolyásoknak, csak az egy felülről jövőnek; ne befolyásoltassák magukat sokféle szellemtől.

Az ellentétes szellemi áramlatok harcában nemcsak az üldözött fél támad, hanem az üldöző is. De a világosság a sötétségben levőket nem elveszíti, hanem megmenteni akarja. A világosság harcának módja: a bizonyágtétel. Mivel pedig a bizonyágtétel forrása a szeretet, a világosság fegyvere csak annyiban sebez, amennyiben az igazság a rossz lelkiismeretet megsebz. Hazug lelkeknek ez elviselhetetlen kín, mert hiszen ez lesz a kárhozat kintja is és ez a kín a magyarázata annak, miért gyűlölik a sötétség fiai a világosság bizonyágtévőit. A sötétség és világosság harcában az igazságot a gyűlölet fegyvereivel megölni igyekeznek, a világosság pedig a szeretet hatalmával azt feltámasztja. Isten igéje bizonyosság tesz, hogy az igazság győzni fog, de a világ ezt a bizonyágtételt nem fogadja el, ellenkezőleg: kigunyulja. Isten gyermekei a világ gunyja ellenére Isten szavának hisznek s teljes bizonyossággal várják az igazság győzelmét. Ez a hit teljes meggyőződéssel állítja őket egy sorba. Az apostol erre a hitre felel, amikor azt kívánja tőlük, hogy egy lélekkel küzdjenek.

De ez a hit azt is maga után vonja, hogy mikor

a sötétség fiai a világosság fiait elrémitéssel, üldözö szörnyegattással Isten követésétől és az igazság harcától visszaretenteni akarják, a gonoszok sugalmazásának /szuggesztiojának/ ne engedjenek, hanem álljanak ellen azzal a hittel, hogy a világosság Istene hatalmasabb, mint a sötétség fejedelme. Mivel a hit a győzelem feltétele, utja és eszköze, egyúttal a hit jelenléte a győzelem jele, a szabadulás vagy üdvösség ígérete. Mintahogy a sátánt az embernek Isten iránt való hitetlensége hozta be a világba és a gonoszban való hitük tartja itt, ebből az következik, hogy mikor sátán Istenben hívőket lát, azonnal az a félelem szállja meg, hogy hatalmának vége lesz. Ezért sátán mindent elkövet a hit és a hívők kiirtására. Sátán félelme átszarmazik meghittjeire s így lesz a hit ezek számára a veszedelemnek, a játszma elvesztésének a jele. Ezt Isten rendezte így. Ő tette a hitet a szabadulás utjává; az isteni segítség megjelenésének feltételévé és jelévé. A hittel Istennek adjuk át a harcot; hagyjuk, hogy Ő harcoljon értünk. A hit minden dicsőséget elvesz az embertől és odaad az Istennek. A hit egyedül Istenre épít, nem emberi erőre, nem emberi erőhyre, nem emberi bölcsességre; ezért a hit azt a bizonyosságot adja lábunk alá, hogy mindenestül Isten kezében vagyunk; tehát csak győznünk lehet. Mennél bátrabban hangzik fel a hitnek szava, annál hangosabb Jézus híveinél a diadalének. Annál elkeserítőbb sátán hívei közt a kétségbeesés és reménytelenség. Ha tehát Isten Szelleme a hívőkben hitet kelt és az igazság fiait, vállat vállnak vetve, egy táborba hozza, a teremtsében két hang erősödik: a hívők ajkán a diadal szava és a hitetlenek szívében a reménytelenség érzése.

A hitnek azonban, ha tántoríthatatlanul szilárd akar lenni, szenvedések tűzpróbájában kell megedződnie, mindaddig, míg hét próbássá nem lesz s mi magunk "kipróbáltakká" nem válunk. Ennek a próbának nem az a célja csupán, ami az emberektől tartott iskolai vizsgáké: a számadás; Isten vizsgái megszilárdítanak, tanítanak, és megvigasztalnak. Megvigasztalnak, mert ezekben a próbákban Isten is vizsgázik a hűségéből s csodálatos segítései a hívő boldogságának, meg-megújuló örömének forrásaivá lesznek. Tanítanak, mert lerántják a leplet a világról, emberekről és önmagunkról s megtanuljuk, hogy mi állandó, miben bízhatunk, mi megbízhatatlan és csalárd; de ez a tanítás nem elméleti, tehát olyan, amit a bajban elfelejtünk, hanem gyakorlati, elfelejthetetlen. Megszilárdítanak, a próbák, mert új és új kalapácsütéssel vernek Abba be, akiben egyedül van üdvösségünk, szabadulásunk és boldogságunk s elszakítanak a csalódások forrásaitól. Letépnek szilárdnak látszó, ingatag alapokról, melyekre különben életünk épületét építünk; melyek azonban éppén akkor bizonyulnának téveseknek, amikor az ítélet vihara fujni fog. Isten vizsgá téhat csodálatos és boldogító tanítások, melyeket úgy kell tekintenünk, mint Isten irántunk való különös törődésének és szeretetének jeleit, mint a kegyelem bizonyítékait. Ha Az, akit Isten érettünk a fájdalom utján való szolgálatra felkent, nem vinne bennünket forró imádságban az Atya elé, ez a kegyelem nem lehetne részünk; így azonban "a Felkentért azt a kegyelmet kapjuk, hogy nemcsak hihetünk Ő benne, hanem szenvedhetünk is Ő érte s ez a szenvedés lesz éppén a legnagyobb áldásoknak forrásává.

Az apostol tehát a filippibelieket arra buzdítja, hogy az Istentől rájuk küldött szenvedésektől ne riadjanak meg, hanem azokat Isten kegyelme bizonyítékának tartsák. Bátor-

ritásul példában mutatja meg nekik, hogy éppen a nehézségek válnak Isten segítségének különös alkalmává s ezt a példát saját életéből meríti: "amely küzdelmet bennem láttatok s most hallotok is, hogy megvan bennem". A "bennem" szó a görögben hebraizmus és a héber "b" -nek felel meg. Ennek jelentése pedig sokkal általánosabb, mintsem hogy azt akár az "en" klasszikus értékével, akár a magyar -ban, -ben-nel ki lehetnek fejezni: ily esetekben a fordítás az értelemnek mindig csak egy részét adja meg. A filippibeliek tehát a küzdelmet az apostolnál, az apostolon, az apostol életében látták, noha Istenben elrejtett bensejét e harc mégsem érintette. Ezt a küzdelmet az evangéliummal szemben magát vádlottak érző zsidóság indította az ellen az ingyen-kegyelem ellen, amely az emberi érdemet és az emberi dicsekvést megszüntette. Mivel pedig az ingyen-kegyelem legkérlelhetetlenebb szószólója az a Pál volt, aki ezt a világosságot korábban maga is üldözte. Az üldözés most főleg Pál ellen fordult. A harcot átvette a pogányság is, melynek hazug lidércfényei az emberi bünt nyugodtan tenyészni hagyták, úgyhogy a pogány a tiszta evangéliumot minden emberi józansággal ellenkezőnek látta. Végül titkos kárörvendőknek odaállottak féltékeny, önző keresztyének, kik Pál megaláztatásának örültek. S a minden oldalról, megindított harcnak a vége: az evangélium győzelme és római diadalutja lett. Az isteni hűség Pál életében sem tagadta meg magát s az Isten hűségéről szerzett tapasztalatokat Pál szívesen osztotta meg szeretett filippii gyülekezetével. Az eddigi eredmények már Isten döntő beavatkozását hirdették. A harcnak azonban nincs még vége s Isten segítségének jeleit most is állandóan szemlélhetik a filippii gyülekezet tagjai. Annál eredményesebben és több örömmel, mert hisz a filippibeliek sem voltak mentesek a támadásoktól; a harc, amelyben állottak, ugyanaz a harc volt, melyben az apostol is égett: az isteni örömdüzenet küzdelme az emberi gőg gyönyörködésével.

Az egyéni tapasztalatokon kívül van azonban még egy igen fontos, sőt az egyéni tapasztalatoknál is fontosabb következtetés a küzdelmek között érkező isteni segítségnek: a közös sors, mely a keresztyéneket éri, mely az apostol helyzetét a filippii gyülekezet helyzetével egyenlővé teszi, az üldözötteket nemcsak Istenhez zárja közelebb, hanem egymáshoz is; sőt a közösség fejlődése nélkül az egyéni fejlődés egyenesen nem is lehet egészséges. Ezért az apostol azonnal a keresztyének egymáshoz való viszonyára tér át s az emberi kérdélyt legmélyebben érintő intéseinek egyikét adja.

II. Ha tehát a Felkentben lehet egymást buzdítani, ha van szeretetből fakadó intés, ha van valamilyen szellemközösség, ha van bensőség és vannak irgalomnyilvánulások: /2/ akkor tegyétek az én örömemet azzal teljessé, hogy ugyanarra törekessetek! Ugyanaz a szeretet legyen bennetek, egy lélekkel egy dologra törekedjétek. /3/ és semmit se tegyetek civakodással vagy üres dicsőségkereséssel; hanem alázatossággal egymást magatoknál magasabbra tartsátok; /4/ közületek senki se nézzen a saját dolgai után, hanem mindenki a többiek dolgai után is! /5/ Az a törekvés legyen bennetek, amely a Felkent Jézusban /6/ Ki mikor Isten alakjában volt, az Istennel való egyenlőség-

get nem zsákmányul tartotta, /7/ hanem azzal, hogy szolgálja alakját öltötte fel, magát megüresítette s emberekhez hasonlóvá lett. S mikor ember viseletében találták, /8/ megalázta magát, úgyhogy haláláig engedelmes lett, még pedig a kereszt haláláig. /9/ Ezért Isten is felmagasztalta őt és minden nevet felülmuló nevet adott Neki, /10/ hogy az ő nevére minden térd meghajoljon, mennyekié, földieké, és földalattiaké is /11/ és Istennek, az Atyának dicsőségére minden nyelv azt vallja, hogy Ur a Felkent Jézus!

Az intés rendkívüli fontosságát annak részletes megalapozása mutatja, Az itt leírt folyamattal az ember az örökkévalóság talajára kerül s míg az isteni alapon az emberi építmény felépül, az apostol öt állomást különböztet meg: 1./ a Felkentet; 2./ az istenségből a Felkenten át kiáradó szeretetet; 3./ az isteni Szellemtől földi munkásságát, a közösség teremtését; 4./ az ember bensejét, belső, a világtól elrejtett lelki természetét, melyben a Szellem munkája végbe megy és 5./ az irgalom lakhelyévé átalakított emberi bensőségnek a többi emberre való kiömlését.

Az első állomás a Felkent szent személye. Létrejöttének megismerése nélkül sem indulhatunk az öt állomáson átvivő utra. Istennek, kinek szent lényegét az a név fejezi ki Jahve, nincs története. E szó jelentése: "Aki van!" A név tehát olyan valakit jelöl, akinek lényege az örök jelen, az örök változatlanosság. Jézus is így jellemezte magát: "mielőtt Ábrahám lett, Én Vagyok!" Vagyis Ábrahám nem előzte meg Krisztust, hanem Krisztus örök jelenébe született bele /Jn.8: 58/. Isten történetéről tehát nem beszélhetünk. De ha Istenben magában változás nincs is, van változás Istennek és a teremtésnek viszonyában. A történehez tartozik Istennek a változó világba való belenyulása, az Istenés az ember találkozása. Ez a találkozás a fájdalmak útján történt. A fájdalom a bűn bűntetésekké került a teremtésbe s maga Isten akkor lépett a fájdalom útjára, amikor az elveszett embernek utána ment. Ezen az uton lett Isten Jézussá és Jézus Felkentté. "Ugy szerette Isten a világot, hogy az egyszülött Fiút adta oda!" De előbb a Fiu önként vállalkozott rá, hogy elmenjen a világért meghalni. Mikor Isten tetszését a jelképes állatáldozatok megnyerni nem tudták, vagyis az istenségben lefolyó megfontolásban azok elégteleneknek bizonyultak, a Fiu így szólt: "Itt vagyok Én, hogy akarodat megtegyem" /Héb.10:5-9/. Ez a szentírási részlet olyan folyamatnak emberileg megérthető leírása, melybe emberileg szembevetni és emberi értelembe helyezkedni nem képes. Hiszen amit a héberhez írott levél eseményekből összetevődő történetnek ír le, az az istenségben örök és változhatatlan akarat, isteni életirány. Az Isten nem lett hármassággá, hanem mindig az volt. Az Atya és Fiu viszonya nem változott azzal, hogy a Fiu emberré lett s története nem az örök Fiuna, hanem csak az ember Jézusnak van. De amikor a Fiu emberi köntösben, rabszolga alakjában a földön járt már s itt emberi lélekkel a keresztség felvételével elkötelezte magát, hogy meghal, akkor az csak az istenség örök elhatározása lett láthatóvá, azzal, hogy az isteni ember Fiúra galamb alakjában a szent Szellem szállt rá, hogy ezzel az isteni ajándékkal az Atya a Fiút a fájdalmak útján megerősítse.

Az emberré lett Fiut a Szellelem az Atya akaratából ragadta először a fizikai sivatagba, aztán az Istentől elszakadt emberi lelkek még keservebb sivatagába /Mk. 1:9-13; Lk. 4:14-15/. Az égi Szellelemnek az ember Fiára való kitöltése tette Jézust felkentté; a "Felkent" /Messiás, Krisztus/ név tehát azt az isteni áldozatot fejezi ki, mellyel az Atya a Fiut ~~kihívta~~ kebléről letépte és szent Szellemevel őt a fájdalom útjára állította. Az a seb, melyet Isten saját magán tépett, az első állomás. Erre az isteni tette alapozódik az apostol intése: ha van Felkent; ha van az istenségben egy ilyen magautótt seb; ha ennek az isteni sebnak a bizonyágtétele a keresztyének egymás között való buzdításának alapját képezheti: akkor a filippibliek fontolják meg az apostol intését.

A második állomás a szeretet. De nem valami elvont fogalom; nem az "emberi" szeretet, melyről szószátyár erkölcsstanítók fecsegnek, mely valósággal sehol sincsen, mert az emberi világon az önzés uralkodik; hanem az az isteni Szeretet, mely az Egyszülöttet odaadta; mellyel Isten előbb szeretett minket, minthogy mi rá gondoltunk volna; az "első szeretet", melyet az efézusi gyülekezet elhagyott /Jn. 1:4:19; Jel. 2:4/. Mielőtt még ember lett volna; mielőtt a Teremtő a világ alapját megvetette: az Atya már szerette a Fiut. /Jn. 17:24/. Hogy szerethette, mikor Atya és Fiu egy volt? Éppen ez a Szentháromság nagy titka, melyet csak akkor oldhatunk meg, ha az istenség belsejébe beletekinthetnénk. Bizonyos, hogy e szeretet nem volt az ember önszeretetéhez hasonló. Az Atya önmagában mindazt szerette, ami valaha szeretetre méltó volt vagy lesz, mert ennek a szeretetreméltónak kifejezése és megvalósulása volt a láthatóvá vált Gondolat: az Ige! Az a szeretet, mely az istenségben volt, nem tudott önmagában megmaradni, hanem előtört és tárgyat alkotott a szeretésre: evégre teremtett a világ! S amikor az ember Teremtőjét megtagadta és Isten ítéletét maga ellen kihívta, ez az isteni szeretet talán még erősebbé vált. Ekkor lett szükséges az áldozat. Előbb bakok, bikák vére folyt, hogy azokon az emberek az isteni gondolatokat megtanulják, de ezeknek élete az emberért cserében elégségesnek nem mutatkozott. Ekkor az Isten szeretete abban lett nyilvánvalóvá, hogy egyszülött Fiát küldte a világba, hogy általa éljünk /Jn. 1. 4:9/. Az istenségből erőszakkal kilépett az egyik tag s mintahogy a fa sérített kérgén jóillatú gyanta bugyog elő, az istenségen támadt seben át is a szeretet jó illatú kenete ömlött az emberiségre. Ez a kiömlő szeretet, mellyel a Biblia, az egyháztörténet s a keresztyének mindennapos tapasztalata telve van, képezi a második állomást. Ha van ilyen a világra ömlő s azt át meg át járó szeretet; ha a filippibliek szívét is elérte: fogadják meg az apostol buzdítását, az isteni szeretetet bocsássák által szívükön s így magukon át engedjék azt szétömlni a körülöttük szenvedő világra.

A harmadik állomás a szellemközösség. Hiába szállt a földre Istennek Fia, hiába ömlött szét a világra Isten szeretete, ha nincs hatalom, mely a konok, gógös, magával megelégedett ember szívét megérinteni és általtörni képes. Így az Atya és a Fiu után megindult a Szellelem, az isteni Háromság harmadik tagja, hogy az istenségből kiömlő szeretetet az ember birtokává tesze. A bűn miatt az ember szive az Istentől eltávozott; az emberek közül az egymásért élő szeretet kapcsa kiszakadt s az emberi történet mindenek-

nek mindenek ellen folytatott harcává lett. Az ember önzésből megpróbál ugyan összetartani, hogy erősebb legyen; de a közös érdek önzése a legmagasabb, amihez el tud jutni. Szív a szívhez, ember az Istenhez mindig idegen marad. A külső érdekek közössége burkolózhatik a szeretet leplébe, de mennél keneteljesebb hangokon szól, annál utálatosabb önzésnek bizonyul s annál inkább vágyik a maga meztelen valóságában megjelenni. Szive mélyén az ember pogányvá vágyik lenni, hogy saját képében jelenhessék meg. Isten szent Szelleme lerántani igyekszik az emberi szivről a hazugság leplét, hogy az ember valódi állapotát mutassa meg. Az ember vagy kénytelen ürességét és minden magasabb életre való tehetetlenségét beismerni; vagy gógös szívvvel elhallgattatni igyekszik az őt elítélő szellemhangot. A bűnbánóból éhez, szomjazó istenkereső lesz; az ellenállóból istenüldöz. Az istenkereső szomjasan fogadja be az igazságon át jövő szeretetet és megszületik benne a közösség, a koinónia, Isten szeretetének ez a csodálatos alkotása, új teremtése, mely az önző emberi szív talaján a szeretet templomát építi fel. "Nem én élek többé, Krisztus él bennem!" mondja az apostol; nem az önző ember, ki az ellenséget is szerető Názáretit minden szivből ki akarja ölni, mint Saulus tette, hanem a szerető Isten, ki Pált elküldi, hogy napról napra áldozatként öldökölje magát a Krisztusért. Ha lehetséges ^{ilyen} élet önző emberi szivben, ha van emberi szivet ujjá teremtő Szellelem, ha van a szivek között közösség, akkor a filippibliek teljsítsék az apostol kérését!

A negyedik állomás az ember maga, akit ezzel a görög szóval jelöl itt az eredeti szöveg: splanchna. A splanchnának a LXX közvetítésével a rachamim héber szó felel meg. Mindkét szó az emberi törzs belső üregét jelenti, melyben a zsigerek, a belső szervek foglalnak helyet. Lelki vetületben rachamim és splanchna a lélek belső szerveit jelenti, tehát az értelmet, kedélyt és a szivet, más szóval az emberi lélek feldolgozó szerveit, legbelsőbb lelki életét. Azért fordítjuk a splanchna szót "bensőséggel". Ettől a lélek-belsőttől meg kell különböztetnünk a lélek külső szerveit, amelyek a testi és szellemi külvilággal való kapcsolatait közvetítik; továbbá az ember szellemét is, amely kifelé a szellemvilágba nyul, hogy abból szellemhatásokat fogjon fel, akár csak az áramot kereső villamos antenna. Testi szempontból ugyan a szellem az ember legbensőbb részének látszik, mert a testi világtól legmesszebb esik; de az egész ember, a lélek szempontjából mégiscsak külső szervének tekintendő. Isten Szelleme az ember szellemén keresztül az ember belsejét keresi, a splanchnát, rachamimot és azt be akarja tölni, meg akarja hódítani, át és át akarja hatni, ha ugyan az emberi szív ehhez beleegyezését adja. Isteni Szellelem híjján az emberi lélek belsejében az isteni tartalmat a testi világ képei pótolják; de olyanok abban, mint éhez, szomjazó gyomorban a megevett föld: elnyomják az éhség érzetét, de a lelket mérgezik és nem táplálják. A lélek belseje kell, hogy ezt a hazug táplálékot megutálja s az igazi táplálékot keresse. A léleknek ez az átfordulása: a megtérés; a tartalom kicserélődése az ujjonanszületés; Isten Szelleme ez az új teremtő munkája: az új teremtés. Az elveszett embert kereső isteni Szellelem az emberi szellemén keresztül az ember lelkének belsejébe lép. Pál a filippibliek tekintetét bensőjükre irányítja, melyben, amennyiben a külső világ képeit félreszorítják, Isten Szellemevel találkozhatnak. Arra kéri őket, hogy ha van ilyen bensőség, ha lehetséges a

külső testi képek tömkelegéből lelkük belsejébe visszavonulniok, akkor teljeseítsék kérését. Belsőjüket tárják ki Isten Szelleme közzeledésének.

Az ötödik állomás az Isten szeretetével megtelt szív kiömléseibe vissz el bennünket. A szeretet, amikor szenvedéssel találkozik, irgalommá válik. A görög szó: oiktirmoi többesszámú, tehát nem irgalommal fordítandó, hanem az irgalom jelentkezéseivel, irgalomnyilvánulásokkal. A Felkent egy; a Belőle szétáradó szeretet egy eredetű /homogén/; a Szellem, ki ezt az áramot szétviszi szintén egy; de amikor ez a folyam az emberi sziveken általömlik, szertaágazik s a teremtésben sok ágban és érben folyik. Minden keresztyén, aki az örök forrásból táplálkozik, egy-egy gázzirrá változik, mely önti magából az örökkévalóságból eredő folyamat. Az Üdvözítő maga mondotta: "Az a víz, amelyet adok majd neki, örök életre buzó viznek forrásává lesz benne." /Jn.4:14/. Mikor a természetes önző ember a másik ember életében nyomorúsággal találkozik, vagy elmenekül tőle, vagy bosszantja, vagy kárörömmel tölti meg, vagy a legjobb esetben kötelességtudatot érez arra, hogy segítsen. Csak abból, akit Isten szeretete tölt meg, hol ki a látott nyomorúság együttérző szeretetet, azaz irgalmat. Az irgalom égi folyam s ahol e földön megjeleni, ott az ég jelenlétét ismerjük fel. Így ismerte fel az apostol az ég jelenlétét Filippiben, amikor ott a szenvedő apostol iránt a részvétet megjelent. Erre hivatkozik, amikor arra kéri a filippibelieket, hogy ha vannak irgalomnyilvánulások, akkor engedjenek ennek az égi folyamnak szívükben új helyet, hogy ez égi ár rajtuk átömlvén, környezetükben az irgalom folyamai folyjanak.

Kétségtelen, hogy az u.n. világ a könyörület megnyilatkozásaiban sokszor megszegényíti az u.n. megtérteket. Bizonyos kegyesek és ezentek önző elzárkózással, sokszor kizárólag a saját üdvösségük és "szentségük" ápolásának élnek és a körülöttük levő világ bűnéről szent borzadással emlékezve meg, csak arra gondolnak, hogy magukat attól elkülönítsék, arra azonban, hogy segítsenek, nem. Az ilyen önző szentek nem keresik a nyomort, hogy könyörüljenek s igen sokszor elfordulnak az üldözöttől, hogy az üldözött meg ne bántsa. A képmutatók hitványságát azonban nem szabad a valódi keresztyénséggel összetévesztünk. Két fontos különbséget kell meggondolnunk: 1./ megtérés alatt igen sokszor valamely közösség szokásainak felvételét vagy egy egyesülethez való csatlakozást értik; noha abból, hogy valaki a mindennapos imádkozás, bibliaolvasás szokásait elsajátítja s hogy keresztyén, u.n. kanaáni nyelven beszél, még egyáltalában nem következik, hogy az illetőből Isten Szelleme szól. A halál rémétől, az ítélet gondjától való szabadulás vágya, mely bizonyos, az élő szentséggel összetévesztett önmegtartóztatást és öngyógyelmezést hív kim még nem nevezhető istenfélelemnek, xmi amint a felvett keresztyén szokások és modor nem tekinthetők keresztyén életnek. 2./ A könyörület cselekedetei nem mindig fakadnak szeretetből, vagyis igazi könyörületből. Ha csak a kötelességteljesítés bélyegét viselik magukon, a törvény birodalmába tartoznak s nem a kegyelem világába. A szeretetből fakadó könyörületnek van egy ismertető jege: az, hogynem a kötelességteljesítés kellelten, savanyu ize, hanem öröm kíséri. Így volt ez az apostolnál is, kiben az irgalomnyilvánusok örömet keltettek: "ha a Felkentben lehet egymást buzdítani, ha van szeretetből fakadó intés, ha van valamilyen szellemközösség, ha van bensőség és vannak irgalomnyilvánulások: akkor tegyék az én örömemet azzal teljessé, hogy ugyanarra törekszetek!"

Az apostol állandó örömet talál az Urban; de ha a filippibelieknél olyan egyenetlenkedésekről, versengésekről hallana, mint amilyenek a korintusiaknál előfordultak, akkor öröme hiányos lenne. Azért kéri, hogy tegyék örömet azzal teljessé, hogy ugyanarra törekednek s törekvésük nem egymás ellen fordul. Az apostol aztán elmondja, hogy az közös törekvésnek három területen kell megnyilvánulnia: 1./ szellemi területen, hol az igaz szeretet eredete van; 2./ lelki területen, hol a közös elhatározás ébred; 3./ testi területen, hol a lélek üres dicsőségét szokta keresni, mert ott találja az üres civakodás tárgyait. Vajon mikor az apostol arra kéri a filippibelieket, hogy "ugyanaz a szeretet legyen bennük", arra gondol, hogy többféle szeretet lehetséges? Aligha! Inkább arra gondol, hogy az embereknek a szeretetről különböző felfogásai lehetnek. Az emberek igen különböző lelki vonzódásokat neveznek szeretetnek, melyeknek vagy semmi közös sincs az igazi szeretethez, vagy ennek alacsonyabb hajlamokkal való keveredései; úgyhogy az apostol kérését talán így bővíthetjük: az egyetlen, igazi szeretet legyen bennetek; az, amelyik Istenből ered, tehát Istennek szívetekbe kiöntött szeretete. Ez a szeretet nem földi szeretet, mely önző a magát keresi és egymás ellen fordít! Ennek a szeretetnek nem az emberi lélek a forrása, mert az önző és elfogult. Szegénységük, ürességük tudatában nyiljanak meg a filippibeliek az ég előtt; imádkozzanak a szent Szellem áldásáért ahhoz az Atyához, akiből ~~szent Szellem~~ gyermekeitől sohasem tagadja meg azt, amire szükségük van, hogy a Szellem ajándékképpen a gyülekezet minden lelkét ugyanaz a szeretet indítsa egy törekvésre.

A második /lelki/ területre vonatkozó kérés közben forgó fordítása helytelen, mert a fordítás ketté választja az egy-lelkűséget és a közös törekvést. Ha a magyar fordítás jó volna, az apostol szükségtelenül ismételné a háromféle területre vonatkozó parancsot: "egy törekvésen legyetek!" kifejezést. Helyesebb tehát az a fordítás, mely az egy dologra való törekvést az egy-lelkűséggel foglalja össze: egy lélekkel egy dologra törekedjétek! Mivel a törekvés forrása nem a szellem és nem a test, hanem egyedül a lélek; a lélek pedig központja, a szív útján válogat a szellem és a test ajánlatai között, természetes, hogy a lelki területen megismételi az apostol a törekvésre való felhívást. Az ember nem szabad! Különböző szellemi áradatok sodorják magukkal, leginkább akkor, amikor az ember büszkén hangoztatja meggyőződésének önállóságát. Csak amikor az ember ujonnan születik, nyer képességet arra, hogy a különböző szellemi áramlatok között választást tegyen. Az ujonnan születést követi megszentelődéssel együtt nő az ember szabadsága, az a tehetség, hogy szellemi áramlatok között válasszon. Erre gondolva szólta fel Pál a filippibelieket, hogy törekvésüket a mennyekből jövő szeretet folyamába állítsák bele s egy lelkűkké legyenek, vagyis egyező döntésekkel egész lelki tartalmukat, értelmüket és kedélyüket, egy irányba állítsák. De hogy ezt megtehessék, a testi, földi kívánságoktól szabadokká kell lenniök s ezt annál könnyebben tehetik, mert minden, amit a föld dicsőségben kínál, magában üres; életet adni képtelen. A test dicsősége csak káprázat, vágyódunk utána, de mikor kezünkben van, boldogságot nem ad. Élet, öröm forrása csak az Isten tiszta, szent Szellemének világában található. A lélek forduljon a föld helyett az ég felé!

"Semmit se tegyetek civakodással vagy üres dicsőségkereséssel, hanem alázatosággal egymást magasabbra tartjátok; közületek senkise nézzen a maga dolgai után, hanem mindenki a többiek dolgai után is!" Ezekben az intésekben a központi hangsúly az alázatosságon van. Az önző ember magasan akar járni, a szerető ember kicsinnyé lesz. Az alázatos ember szívesen lesz üressé, szegényé, mert arra vár, hogy Isten felemeli és gazdaggá teszi. A magában bizó, felfuvalkodó ember saját természetére van utalva, azért természetes ember; erőt saját lelkéből veszi, azért lelki ember. Az alázatos ember Istentől várja erejét, bölcsességét, Isten Szellemét keresi, azért szellemi ember. A természetes ember vagy lelki ember e földön birtokolni akar s amit magához ragadott, azt el nem eresztí, a szellemi ember, kit Krisztus Szelleme hajt, szétesztja, ami övé s ráadásul magát is odaadja, azaz szolgává lesz. A természetes vagy lelki ember a test vagy hus embere is, mert minden kincsét és dicsőségét a test világában találja. A test káprázata pedig hazug, tehát a testi ember a hazugság káprázataiban él. Az Istennek ellenálló ember hazug. A hazug embert saját hazugsága csalja meg: miután az igazságot gyűlöli, bizni csak a hazugságban tud; a szellemi javakat megveti, tehát a testi káprázat után kap, melyben nincs erő és nincs valóság. Az igaz ember folyton látja kicsinységét és bűnösségét, könnyű neki a másikat maga fölött látni! Valódi keresztyén ember nem a maga erejéből él: Istenből él, Istenben él, Isten erejével küzd. Ha magába nyulna le, saját dicsőségét keresve, ürességet találna és erőtelenné válnék; ha Istenbe nyul, Isten gazdagságáért, telt tárházat talál és erőről erőre jut. A filippibeliek a hit talaján állottak; azért meri az apostol őket olyan kérések teljesítésére felszólítani, amelyekbe a természetes ember képtelen. "Semmit se tegyetek civakodással!" Mintha bizony a természetes ember meg tudná állani, hogy ne civakodjék azokkal, kikkel, amikor mind a világ üres dicsősége után kapkodnak, az érdekek harca szembe állítja őket. De a filippibeliek nem saját természetük talaján állanak. "Se üres dicsőségkereséssel!" Az apostol feltételezi, hogy a filippibeliek az anyag, a hus hazug káprázatával szemben Jézus arcának szemléletében megkapták az ellensúlyt. Feltételezi, hogy a Názáreti mindennapos kenyérükké, egész életük céljává lett: azért alázatosságot vár tőlük, mint ō alázatos volt, amilyen Krisztus volt. S ha ō a legmagasabb, akkor Vele együtt egyszerre a magasban látjuk azokat is, akiket ō szeret és magának vall; akikről azt mondotta: "amit e legkisebb testvéreim közül eggyel tettem, Velem tettétek!" Akkor ezek a legkisebbek is szemünk előtt értékben, megbecsülésben, tisztességadásban egyszerre a legmagasabbra emelkednek egészen ō mellé, úgyhogy magunk fölött látjuk őket. A filippibeliek is maguk fölött látják testvéreiket Jézusban, aki őket magává tette. Minden emberi elismerés, földi megbecsüléstetés helyett nekik több az a vágy, hogy égi Uruk meg legyen elégedve velük s amikor a kicsinyek gondozásában és megbecsülésében itt Vele együtt járnak, tudják, hogy egyszer a valóságok világában valóságos, örök el nem muló dicsőségben fognak ō vele együtt járni. Megtelnek azzal az indulattal, amely ō benne volt, aki magát másakért adta s megtanulják a világot új szemmel nézni: nemcsak a saját maguk előnyeit keresni benne, hanem a másokét is; együtt látni az egész keresztyén közösség érdekét, sőt azokét is, akik a gyülekezethez még nem tartoznak, ahogy Jézus sem gondolt magára, hanem mindig azt nézte, hogy miként szolgálhat másoknak. Mégis nem mondja

az apostol, hogy csak a mások érdekét nézzék, hanem józanul, erőltetés és túlfeszítés nélkül csak annyit kér, hogy a magunk dolgai mellett még a mások érdekeit is vegyük tekintetbe, mint a magunkéit. S hogy ennek, az önző emberi természetet megtagadó, új törekvésnek vezető irányát megmutassa, előnkbe állítja azt a törekvést, mely a mi Uruunkat vezette:

"Az a törekvés legyen bennetek, amely a felkent Jézusban, ki mikor Isten alakjában volt, az Istennel való egyenlőségét nem zsákmányul tartotta, hanem azzal, hogy rabszolga alakját vette fel, magát megüresítette s emberekhez hasonlóvá lett." Eversből halvány sugár vetődik Isten lelkére. A Szentírás ugyanis Istennek is tulajdonít lelket /Zs. 11:5; És. 1:14; 42:1/. A szellemnek egyéniséggé, személyé váló központosulása a lélekben történik. Isten, angyalok, és emberek személyes életet élnek, a legmagasabb létmódot élik; noha az angyalok létalakja magasabb az emberinél s az övéknél is magasabb az Isten létalakja. A személyiség az Isten legnagyobb ajándéka; személyiséget nem lehet kialakítani, csak ujonnan teremteni. A személyiség azonban nem az egész lélekhez tartozik, hanem a szív a hordozója, természetesen nem a testi szív, mely csak példázza a lélek hasonló nevű központi szervét, mely a lélek életét irányítja. Állatokkal kapcsolatos lelki szivről soha sincs szó; de lelki életük, értelmük, törekvésük az állatoknak is van. Isten értelméről, Isten törekvéséről is hallunk. De míg az emberi értelem és törekvés képződik, alakul, változik; addig Isten értelmében nincs növekedés és Isten törekvései mindig ugyanazok. Mindebből az következik, hogy az a törekvés, mely a felkent Jézust az isteni alak elhagyására bírta, mindig megvolt az istenségben. Az ember Jézust az istenség egyik örök törekvése hozta létre.

Istenben természetesen különböző törekvések találhatók; így egyik törekvése abban mutatkozik, hogy teremtményeitől dicsőretet, magasztalást kíván. Sokan megütköznek abban az isteni követelésben, hogy mindennek az ō dicsőségére, ō reá nézve kell történnie. Úgy tekintik ezt, mint valami isteni önzést, mely nem egyezik azzal a szerénységgel, alázatossággal és önfeláldozással, melyet Isten az embertől követel. Ennek a vádnak képtelenségét és rosszakaratuságát könnyen átláthatjuk, ha meggondoljuk, hogy a dicsőséggel fordított görög szó, doxa, eredetileg valakiről alkotott véleményt, várákozást jelent. Az Istennek adott dicsőség tehát inkább várákozás, hogy Isten újra ki fogja jelenteni nekünk hatalmát, bölcsességét és hűségét. A dicsőítés Istenhez utalja az embereket. Nagyobb jótéteményt emberekkel szemben el sem képzelhetünk, mintha értésükre adjuk, hogy segítségért hová folyamodhatnak. Ha Isten magát magasztaltatja, az azt jelenti, hogymegmutatja a forrást, ahonnan világosságot, erőt, örömet, életet mindenkinek várnia kell. Isten tehát, amikor dicsőséget követel, teremtményeivel a legnagyobb jót teszi; rosszat tenne velük, ha előttük dicsőségét elhallgatná.

Istennek azzal a követeléssel szemben, hogy Magának dicsőséget követel, Pál a filippi levélben egy másik isteni törekvést említ, mely ōt nem felfelé, hanem lefelé húzza, a legalsó helyre, a legkisebb teremtmények felé, bajainknak, nyomoruságunknak Magára vállalására. A magasztalás elvárása és a megaláztatásban való osztozás együtt az isteni léleknek oly csodálatos összetételét adják, mely emberi lélekben soha elő nem fordulhat. Mivel pedig Istenben nincs változás, sem történés, azt kell mondanunk, hogy Istenben ez a kettősség

öröktől fogva megvolt. Istennek egyik örök törekvése öltött tehát akkor testet, amikor az idők teljességében Isten Fia emberré lett. Mivel pedig a szent Háromságban egyik tag sem cselekszik soha semmit a másik két tag nélkül vagy azok ellenére, az emberré lételeben is az egész szent Háromság résztvett: mint az Irás mondja, az Atya akarta s a Szellem erejével, mint Felkent /Krisztus/ a Fiu vitte véghez.

Mégis mikor a Fiu emberré lett, az a látszat keletkezett, mintha annak megvalósítására, ami az egész istenség törekvése volt, a szent Háromság egyik tagjának az istenségből ki kellett volna szakadnia. A földön zarándokló Fiu szemben állott az égben maradt Atyával. Valóban itt az istenség legmélyebb és legcsodálatosabb titkával állunk szemben, melyet emberi értelemmel megfogni nem is tudunk. Amde Jézus földi életének tanulmányozása arról győz meg, hogy a Fiu annyira bent élt az Atyában, hogy kettőjük közt a különböző létalak kivételével, semmi választó vonalat nem kereshetünk. Jézus az Atyát más értelemben mondta Atyjának, mint ahogy őt emberek Atyjának nevezte. Vele való teljes egységét többször hangoztatta /Luk. 2:49; Jn. 10:30; 14:9-11:20; 17:11, 21-22/. A bűnös testbe vagy annak hasonlóságába való költözés a lélekre lefojtó, a megismerés körét szűkítő hatással van, s az ember szelleme csak lassan töri át a homály falát. Látjuk ezt a kis gyermek szellemének fejlődésénél. Jézus is szellemnek hatalmával törte át a gyermekkor homályát s jutott arra a felismerésre, hogy az égben lakó Isten az ő Atyja. Ugy látszik, ennek a felismerésnek megtartására állandó szellemi készenlétre volt szüksége, mert a fájdalom és egyedüllét testi borzalma szellemét újabb elhomályosodással fenyegette. Bizonyos tudat-kettőződésről van szó, mely sokszor az emberi lélekben is megfigyelhető. A Fiu tehát nem vált el az Atyától, csak a testben lét homálya helyezkedett közé és az Atya közé; ismeretben távolodott el Tőle. Ez a távolság akkor lett legnagyobb, amikor a kereszten felkiáltott: "én Istenem, én Istenem, miért hagytál el Engemet?!" De az Atya és a Fiu még e távolságban is egyek maradtak. A végtelen és örök Isten a véges és mulékony emberi létalak börtönébe zárkozott; a teste teremtett test lett; szelleme Istenben maradt s egy külön emberi lélek képződött a teremtett látható test köré s ennek a léleknek kellett lassankint arra a tudatra ébrednie, hogy ő és az Atya egyek. Ezt a szellemi tudatot a bölcsőben levő test még elnyomta. A szellemnek a testtől való ezt a lefojtását úgy kell tekintetnünk, mint az istenségnek önmagán ütött sebtét. Az istenségnek e szent tudat-hasadása vezette be azt az áldozatot, mely teljessé a Golgota keresztnél vált. Ezzel az áldozattal a történelesen kívüli Isten belépett a történetbe s azt ~~nyit~~ utjából kifordította. Ebben a történetben azonban bizonyos határkövek vannak, melyek mellett az Isten létalakjától való eltávolításában a Fiu elment s ezeket az apostol így határozza meg: 1./ Isten alakjában volt; 2./ Istennel való egyenlőségét nem tekintette zsákmánynak; 3./ magát megüresítette; 4./ rab-szolga alakját öltötte fel; 5./ azzal, hogy emberekhez hasonlóvá lett; 6./ ember viselkedésben megalázta magát, úgyhogy az, aki uralkodásra volt hivatva, engedelmes lett; 7./ engedelmes-ségében elment a haláláig; 8./ még pedig a kereszt haláláig.

1./ Isten alakja szemben áll az ember alakjával. Az alak szó valami külsőre mutat, megjelenési formára. Amikor Isten lelkéről beszél az Irás, tehát Isten bensőségéről, feltételezi, hogy valamilyen módon Istennek alakja is van; persze nem látható, testi alakja; hanem szellemi határvonala /konturja/.

Ez a szellemi alak nem egyenlő azzal a képpel, melyet Istennől a próféták láttak, mert az csak a láthatatlannak látható példázata volt. A szellemi világ is sokréteű; sőt gazdagabb a testi világnál; ott is kell lenni belsőbbnek és külsőbbnek; nehezebben megközelíthetőnek és a többség előtt nyilvánvalónak. Az istenségnek tőlünk megfoghatóan szellemi alakját; hatalma, uralkodói volta, tehát a teremtményeivel való viszonya vonják meg. Ez a határ Isten oldaláról végtelen; az ember mégis határnak érzi, mert érintkezik vele. A teremtményeknek Istennel való érintkezésében folytonos történést, tehát változást érzünk, de az istenség belső összhangja, egysége nem változik. Jézus panaszszava is: miért hagytál el Engemet?! a külső ~~magyarázat~~ hagyatattatásra vonatkozik, tehát az Ur helyzetére és nem az Atyával való belső egységére. Az első állomás tehát a Fiunak az Atya alakjában való zavartalan léte, az istenségnek mintegy külső egysége, hogy úgy mondjuk, természetes léte, örök alakja.

2./ A második határkövet egy meggondolás: "Istennel való egyenlőségét nem tartotta zsákmánynak /ragadománynak!/" Mire vonatkozik ez az egyenlőség? Ha "Isten alakjának" másféle megnevezése volna, azt jelentené, hogy ezt az Istennel egyenlő létformát nem őrizte úgy, mint rablók zsákmányukat szokták, hanem szívesen és önként lemondott róla. A mondásnak ez az értelme is helyes. Így azonban a gondolat kissé nehezkés és a kifejezésmód erőltetett. Sokkal természetesebben hangzik ez a mondat, ha a jövőre vonatkozó fontolgatást pillantunk meg benne. Az az isteni megfontolás képezi a mondat háttérét, hogy az embert Isten hogy hódítsa vissza s az emberen keresztül a neki adott földet; az az isteni akarat, hogy a föld ura Isten Fia legyen, ne a sátán. Isten ~~uralkod~~ a világ uralmát a Fiunak szánta s nem sátánnak. Az Istennel való egyenlőség: a világon való uralom birtoklása. Ezt az Istennel való egyenlőséget ígérte sátán Ádámnak, később Jézusnak; az ígéretet teljesíteni nem állott hatalmában. A Fiu úgy is birtokba vehette volna a világ királyi székét, hogy erőszakkal magához ragadja, mint zsákmányt; de ő, az Istennel való egyenlőséget nem ragadománynak akarta megszerezni, hanem azt akarta, hogy az Istentől elpártolt ember önként adja oda Neki ezt az uralmat; önként forduljon el sátántól s forduljon oda Isten Fiához. Ezért kellett elhatároznia magát a megalázkodás útjára. A második állomás tehát az alázat, engedelmesség, mélybeszállás elhatározása, hogy szeretettel hódítsa vissza Istennek az ember bizalmát, az ember hitét.

3./ A harmadik határkövet ez a szó jelzi: "magát megüresítette". Ha az örök Igének az istenséggel való viszonyában történt volna valami változás, ez a kifejezés értelmetlen volna; a változás egyedül a Fiut illeti s abban állt, hogy a Fiu egy időre letette isteni hatalmát, de úgy, hogy azt akármikor visszavehesse. Krisztus Isten maradt, csak nem Isten alakjában. A harmadik állomás tehát ennek az isteni alaknak levetése. Mikor a mesebeli királyfi koldussá lett, királyfi maradt, mégis mindenki koldusnak nézte s koldusként bánt vele; csak aki a valóságot tudta, az adta meg neki a királyfit illető tiszteletet; tehát első sorban a királyfi lett koldus. Mily soká tartott, amíg Jézus megkérdezhetette tanítványait: "Hát ti kinek tartotok Engemet?" s amíg Péter ráfelelhetette: "Te vagy az élő Istennek Fia!" A koldusruhában felismerték a királyt! A harmadik határkövet tehát a királyi ruha levetése volt s mindannak a védelemnek és oltalomnak eldo-

bása, mely az isteni uralkodói alakból következett. Ez a megüresítés azonban tovább is a Fiu hatalmában maradt, úgyhogy akármikor visszavehette Istennel való egyenlőségét /V.ö. Mt. 26:53; Jn. 18:6; Io:17-18/. A megüresítés akarását tehát külön határhőnek kell tartanunk, mert ez a megüresítő akarat állandóan szükséges volt ahhoz, hogy megváltó munkáját véghez tudja vinni s ez az akarat akkor volt a legcsodálatraméltóbb és imáandóbb, amikor a legnagyobb szenvedésben, a bűn terhe alatt, a leggonoszabb ellenségek közepette s a legnagyobb félreismertetésben is fenntartotta azt.

4./ A negyedik határhővet így jellemzi az apostol: "szolga alakját öltötte fel". Láttuk, hogy az Istennel való egyenlőség az uralkodást jelentette; most az uralkodóból szolga lett. Az eredeti szó rabszolgát jelent, tehát a szolgálai sorsot és nem a szolgálai foglalkozást. Azonban meg kell figyelni az apostol állítását, hogy a szolgálának csak az alakját öltötte fel. S csakugyan, Ha Jézus földi életét megfigyeljük, szolgálai sorsban és bánásmódban mindig a király méltóságával járt közöttünk. Alázatosságban is király maradt. Eltúrta a méltánytalanságot; eltúrta a leköpést és verést; de elfogadta a királynak szóló hódolatot és az Istennek szóló imádatot. Előtte térdre borultak az emberek; Előle reszketve kullogtak el a vihar szellemei, rémülten menekültek az embereket megszálló tisztátalan szellemei; akik el akarták fogni, visszatántorodva a földre buktak; de engedelmesen vitte a keresztet, melyre fel akarták feszíteni. Szolgáló király volt! Királyi dicsőségét csak kevesen látták meg.

5./ Ezt a szolgálai alakot azzal öltötte fel, hogy emberekhez vált hasonlóvá. Akkor is szolgálává lett volna, ha angyalok alakját öltötte fel; ez esetben azonban nem kellett volna oly mélyre szállania és nem került volna bele a földi szenvedések poklába. De ekkor nem is lett volna megváltóvá. A teljes megalázkodást, a teljes leszállást kellett vállalnia; a legalsó helyre kellett jutnia, ahova a megváltandó ember alábukott. Az angyalok Isten világosságában élnek; ha szolgál is, úgyhogy mindenben Isten parancsára állanak, szolgálatuk mégis öröm; annak eredményét lesve, repesve várják. Az ember lázadó szolga. A föld, amelynek királyává tette őt a Teremtő, az Isten ellen való lázadás gonosz színhelyévé vált. Sötétség borult az emberek lakóhelyére; levegőjét gonosz szellemei töltötték meg, kiket az ember bizalma s Isten iránt való hitelensége gyűjtött oda. A testiség a kísértés melegágyává, a sátni család csalókévé lett. Az ember kihívta, hogy Isten büntető keze az embervilágra nehezedjék; könny, jajszó s a feledést kereső duhaj öröm Isten teremtését a fogház és a korcsma levegőjével töltötték meg. Így lett evilág ura sátni; a sátni hitető munkájának és megfélemlítésének pedig az lett a következménye, hogy az emberek uraikat és kormányzóikat rendszerint az erőszakosak és irgalmatlanok közül választják ki. Jaj lett az ártatlannak e farkasok birodalmában! S a leggyöngédebb, legérzékenyebb, legszentebb kedélynek ide a farkasok birodalmába kellett alászállania, hogy evilág minden terhét hordozza, oda, ahol az önző erőszak mindenkit ellenségévé tett. Ember Fiává lett, hogy az embernek többi fiát minden lélekzetével sok kinnal szolgálja. Azzal, hogy emberekhez hasonlóvá lett, jutott el az ötödik határhőhöz.

6./ "S mikor ember viseletében találták, megalázta magát azzal, hogy engedelmes lett" Nehéz olyan helyre

elmenünk, ahol minden ellenünkre történik; de még nehezebb az ilyen helyre nem szabad vendégkép menni, akihez az ott történő nőkkel nem kell magát azonosítani, hanem szolgálóképpen, ki magát nem vonhatja ki semmiből, ami a házban történik. S még nagyobb áldozat annak szolgálnia az ellenséget, aki magáról tudja, hogy uralkodni van hivatva s aki uralkodó hatalmát annyira kezében tartja, hogy akármelyik pillanatban magához ragadhatja; nehéz az igazi szent főpápnak magát a hazug főpap alá vetnie, gyilkos gunyt, verést, öközést eltűrnie, a hitvány helytartó előtt vádlóként elnémulnia, azután, hogy parancsának szél, vihar, betegség és szellemei szolgálóként engedelmességek! Ő mégis alájuk vetette magát s ha szóval megis fedte az hamisságot, tettel nem állott annak ellen. Túrta, hogy az igazságtalan bíró, a hamis vádló és a jellemtelen csúszelék rátaposanak. Megalázta magát s megelégedett azzal a hellyel, amelyet Neki a jogtalan elnyomás juttatott. Nemesak Istennek engedelmeskedett; nemcsak a törvényt töltötte be ott, ahol mint Fiu a törvény nem kötelezte volna. A zsidó községnek megfizette a templomi adót, bár hivatkozott arra, hogy istenfiu rangja miatt ezzel nem tartózik; a meggyógyított poklost utasította, hogy vigye fel a templomi áldozatot, noha Ő a törvénynek szellemi betöltését hozta magával; a Hozzá kérdést tevő farizeusoknak és heródiánusoknak azt felelte, hogy a római császárnak fizessék meg, amivel tartoznak, az adót s elismerte, hogy Pilátusznak felülről adatott a hatalom, hogy Rajta ítélő székét üljön. Őnként vállalta a szolgáló, az engedelmes alattvaló szerepét, noha királynak tudta magát.

7./ "Halálig engedelmes lett". Az engedelmesség volt a hatodik határhő; az engedelmisség útján a halál volt a hetedik. Nem addig engedelmeskedett a földi felsőségnek, ameddig azt érdekeivel megegyzőnek kényelmesnek tartotta, hanem a halálig. Ez az engedelmisség azonban nem a gyengeség, hanem az erő engedelmissége volt. Nem azért halt meg, mert elítélték, hanem önként vállalta a halált. Hóhérai csak az isteni végzés statisztái voltak; az isteni akarat tudatlan és akaratlan eszközei, akárcsak az a Kajafás, aki - mintha próféta volna - úgy jelentette be Jézus halálának szükségességét. /Jn. 11: 50/. Már születésekor ott lebegett Fölötte a halált hirdető szegénység és elhagyatottság. Az agg Simeon próféta-látással hirdette, hogy Jézus isteni jelle lesz, melynek ellent mondanak s hogy anyjának szívet tör járja majd által. A gyermek Jézus ebben a jegyben indult neki földi életének. Mikor 30 éves korában nyíltan megkezdte működését, első dolga, hogy következő életére a halál jegyét írja fel: megkeresztelkedik. S a Szellemben, hogy elhatározására Isten pecsétét üsse rá, kiragadja őt a sívatagba, az életből a halál színhelyére. A tanítványokat isteni vezetéssel úgy választja ki, hogy közöttük legyen árulója, ki majd halálra juttatja; az első pillanattól fogva tudva, hogy Judásnak micsoda szerepe lesz életében, isteni szeretettel hordozza őt, az isteni akarat eszközeként. Ellenfelei mind világosabban árulják el, hogy életére törnek; figyelmezteti is, hogy visszatartsa őket, noha nem saját életének mentése, hanem a gyilkosok lelkének megszabadítása foglalkoztatja. Aztán háromszor jövendőli meg kinos, csufos halálát s a halál útján oly tántoríthatatlan, hogy Pétert sátniának nevezi, mert Isten akaratának teljesítése helyett azt ajánlja, hogy kimélje életét. A jeruzsálemi bevonulásra, mely harci kocsi helyett, szelíd számár hátán történt, a jeruzsálemiek visszautasítással választottak; a főemberek pedig ármányos kérdésekkel igyekeztek rossz hírbe keverni vagy elejteni. Ő pedig tudatosan ment előre

a vég felé s mikor a pászkabarányban saját áldozatát pillantotta meg, mintha mennyei Atyjának helybehagyó arcát látta volna, szólt: "Kivánva kívántam veletek enni ezt a pászkát, mielőtt szenvednék!" /Lk.22:15/. Miért kívánta oly nagyon? Hiszen az a husvéti bárány, melynek jelképét tanítványaival együtt elfogyasztotta, éppen az Ő halálát hirdette! Neki éppen a halál jelentette az Atya akaratában való megnyugvást. Nem kényszerűségből engedelmeskedve ment a halálba, hanem örömmel halt meg azokért, akiket szeretett. S most hogy még nem jött el a szenvedés órája s együtt ült tanítványaival, szemével magába szivta szeretett arcukat, hogy a szenvedés pillanataiban Előtte lebegjenek azok, akikért a szenvedéseket viseli. Az együtt megevett bárányhús azt az örömet állította Eléje, mely váltságshalála után övéinek része lesz. S ezért az örömeért engedelmes volt a halálig.

8./ "Halálig engedelmes lett, még pedig a kereszt halálig!" A halál maga nem jelentette még a legalsó fokot abban a mélységben, melybe az üdvözítőnek le kellett szállania. Reá a halálnak egy igen keserves és főleg gyalázatos fajta várt. A rómaiaknál a legkinosabb és leggyalázatosabb kivégzési-forma a keresztre feszítés volt, melyben római polgárt nem is volt szabad részesíteni, csak idegent vagy rabszolgát. A megfeszítettet nem a vérvesztés ölte meg; szíve nem bírta az embertelen kint. A kivégzendővel szemben bizonyos irgalmat jelent, ha a halál gyors. A keresztfeszítés rettentő kínjai közt segítség nélkül ott hagyni az elítéltet: vagy rendkívüli gyűlöletre vagy határtalan megvetésre mutatott. A rómaiaknak a rabszolgák s a barbárok iránt való megvetését mutatta a kivégzés e formája. Jézust gyűlölték is és meg is vetették gyilkosai. A kereszt alatt álló papok gunyolták a szenvedőt és gyönyörködtek kínjaiban. S hogy eddig az utolsó határáig is a szeretet hozta alá Jézust, az az imádsága mutatja, melyben gunyolódó gyilkosaiért könyörgött: "Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek!" Ez az imádság volt emberekhez való szeretésnek, élte odaáldozásának legmagasabb igazolása. Amikor legmélyebbre szállt, akkor emelkedett a legmagasabbra. A gólgotai szeretet, mint világító tüzesóva, ragyogta be a világmindenséget. Csak ez a szeretet volt képes kiragadni a bűnöst a kárhozát fenekéről s a tékozló fiut elindítani az atyai ház felé! A Fiu méltó volt az Atyához, aki odaadta Őt és az isteni Szellemhez, ki az odaadás útján vezette. Azért a Fiunak a legmagasabbra kellett emelkednie: Isten alakjába, Isten trónusára.

"Ezért Isten is felmagasztalta Őt és minden nevet felülmuló nevet adott Neki, hogy az Ő nevére minden név meghajoljon, mennyeieké, földieké, és földalattiaké is!" A keresztfán mondott két utolsó szó közül az egyik visszatekinített, a másik előre. A munka, melyre az Atya küldötte "elvégeztetett"; a Fiu az Atya rendelkezésére áll: "Atyám, a Te kezdebe teszem le szellememet!" Itt "szellem" alatt persze nem a szent Szellemet kell érteni, hanem azt az isteni éltető erőt, mely a Fiu földi lényét éppen úgy éltette, mint ahogy Isten az embereket élteti. Ennél a szellemnél fogva az Atya új testet adott a Fiu lelkének. Ez az új test nem volt az anyag törvényei alá vetve, bár hatalma volt arra is, hogy ennek a világnak természetébe beleigazodjék; az alsó nem tud a felsőbe felkapaszkodni, de a felső mindig alá tud szállani az alsóba. Nem ismerjük az anyag, nem ismerjük a szellem lényegét; nem ismerhetjük tehát a kettő viszonyát és a kettő között való közlekedés lehetőségét sem. Nem tudjuk megítélni, hogyan fog-

lalhatott Jézus a szellemi világban testileg helyet s milyennek kellett lennie annak a testnek, mely oda bement. Feltámadott teste valóságos test volt, de szellemi test. Isten "felmagasztalta Őt" s eze a felmagasztalás nemcsak abban állott, hogy a szellemek világába emelkedett, hanem túl rajtuk: Isten trónjára ült, ugyanoda, ahonnan földi útjára elindult. Mégis a különbség van a Fiu régi és új helyzete között. Ez a különbség nem érinti az Atyával és a Szellemmel való viszonyát, mert az istenségben változás nem történt és nem is történhetik sohasem; hanem a Fiunak a teremtéshez való viszonyára vonatkozik. Az Istennek nincs története, de a teremtésnek van. Isten a világot kezdetétől fogva a Fiura nézve teremtette, Őt tette mindenek örökösévé /Kol.1:16; Héb.1:2/. A Fiu rendeltetése Isten gondolatában és elhatározásában öröktől fogva mindig ugyanaz volt. De a Fiu nem volt ebbe a rendeltetésbe mindaddig behelyezhető, amíg halálával ehhez a jogot meg nem vásárolta. A Fiu öröktől fogva halálra volt szánva; a Fiu öröktől fogva mindenek örökösül volt kijelölve; de mi ennek azóta örülhetünk, amióta Isten Őt tetteleg a trónusra emelte. Amíg a Fiu az ~~egyen-~~ Istennel ~~vá-~~ egyenlő alakját őrizte, s átán azt mondhatta, hogy az az ember, aki magát neki eladta, övé. De az előtt a Fiu előtt, aki saját életét odaadta az Istentől elforduló emberért, s átának el kellett némulnia. Jézus halála kicsavarta s átán kezéből az ember tulajdonjogát, feltéve, hogy az ember is Jézus tulajdonának nyilvánítja magát és s átának ellent mond. Az embernek ez a színvallása: a megtérés és e színvallás útja: a hit.

Kérdezhetjük, hogy adhatott az Atya a Fiunak minden nevet felülmuló nevet, mikor Annak, mint Istennek, ugyanis minden nevet felülmuló neye volt. Isten ezt a fenséges nevet nem Isten Fiának, hanem az ember Fiának adta; annak a Máriától született Jézusnak, aki az emberek alakját és viselkedését vette magára, rabszolga alakot. A mennybe nemcsak az Isten Fia ment be, hanem az embernek Fia, Mária Fia is. Különböben a mennybemenetelnek nem volna értelme, Jézus, az Isten Fia bármelyik pillanatban visszatérhetett volna az Atyához. A mennybemenetelkor több történet, mintha Jézus a kereszt előtt vagy a keresztről halál nélkül visszatér az Atyához. A mennybemenetelkor a mi emberi testünk került megdicsőülve az Isten trónusára. Ebben az isteni tettben mindent felülhaladó módon valósult meg az ember isteni rendeltetése: a teremtésen való uralkodás. Amit a bűnbeeső ember elvesztett, Jézus visszaszerelte az embernek, amit ez bűnével eljátszott. A győzedelmes ember maga is ugyanarra a trónusra fog ülni, melyet Jézus kiérdemelt /Jel. 3:21/.

A "név" valamikor a megnevezett személy legjellemzőbb vonását fejezte ki, tehát lényének tartalma, kivonata volt. A "Jézus" név üdvözítőt, Szabadítót jelent. Ahol Jézus neve hangzik, ott az az édes illatár ömlik el, mely Jézusnak lényege. A mennyekben levő nevek amennyi lények fenségét, erejét és tulajdonságait fejezik ki, mint Mihály /ki olyan, mint Isten?/ az Isten dicsőségéért harcoló, a vitatott nagy szót először kimondó angyalt; Gábor/Isten erőse/ a kijelentés teremtő és megsemmisítő erejével felruházott szellemet jelzi; s átán az örök ellenkezés lényét; diabolos a rágalomét. A földi nevek elemzésénél nem a jelentésnélküli vagy már ismeretlen jelentésű s pusztán hangzás szerint választott neveket kell kiválasztanunk. Az ember neve az a fogalom, melyet egy emberről alkotunk magunknak; melyben annak tehetségét, hatalmát, természetét, kellemes vagy kellemetlen voltát

magunk elé állítjuk. A földalattiak neve a letűnt, működési lehetőségétől megfosztott, a tehetetlenség börtönébe zárt szellemek és lelkek, angyalok és emberek lényét illeti; azt a képet mutatja, ahogy ők másoknak és maguknak megjelennek. Minden név vagyis minden fogalom helyénél magasabb, mindent egybevéve az egész teremtést felzárkózó az a polc, ahová Jézus neve került. Jézus nevét az Ő isteni lényén kívül az a szenvedések között kitartó hűség és szeretet töltik ki, melyekből az ember Jézus a maga lényét e földi életében kialakította. Jézus neve az a kép, ahogy Jézus lényé szellemek és emberek lelkébe beiródott. S mint ahogy más, mint az igazság, még a ti szótalan, Istennel ellenkező szellemi világban sem fogadtatik el pénz gyanánt, mivel még a kárhozát helyén is azt kérdezik: mi a valóság? - ezért Jézus neve előtt égnek, földnek és földalatti világnak ugyanaz a biztató és vagy rettegést keltő hatása van s ennek a névnek dicsőségét és jogát még az elkárhozók is fogcsikorgatva elismerik. De mind ez a dicsőség nem marad meg a Fiunál, hanem átmegy arra, aki Őt szülte és a világra küldte: az Atyára; úgyhogy, amikor csak Jézus neve felhangzik,

"Istennek, az Atyának dicsőségére minden nyelv azt vallja, hogy ur a Felkent Jézus!" Az Atya és a Fiu nem versengenek egymással a dicsőségért s voltaképpen nincs is külön dicsőségük oly értelemben, mintha egyiknek dicsőségében a másiknak része nem volna. A szent Háromság megoszlása nem ért az istenség egységének. De úgy az Atya, mint a Fiu, valamint a szent Szellem az istenség egysége mellett is külön fogalom. Nem külön munka, tehát munkafelosztás különbözteti meg a szent Háromság személyeit, hanem a megjelenési és működési mód. Minden munkában mind három személy részt vesz, de különböző módon. Az Atya a rejtett gondolat és akarat, a láthatatlan és megközelíthetetlen Isten; a Fiu a teremtésben megjelenő gondolat és akarat, a kijelentés, a Logos vagy Ige, a tapintható Isten; a szent Szellem a működő, bár láthatatlan isteni erő, fény, bölcsesség. Az egész isteni valóság gyökere, eredete és alapja az istenség elzárkózó része, az Atya. Ha eredetről szólnunk, nem időbeli, hanem logikai vagy valóság-tani eredetről lehet csak szó. A Fiu és a Szellem az istenség önmagából való kilépéseinek eszközlői. Létük örök valóság s bár a kilépések az elvégzett munka után megszűnnek s az istenség újra önmagába tér vissza, mint ezt a következő titokzatos és sokaktól idézett bibliai hely mutatja: "azután a vég, amikor /a Fiu/ az Istennek és Atyának általadja a királyságot, amikor majd tevéketlenné tesz minden fejedelemséget, fenhatóságot és hatalmat" /Kor. I. 15:24/. Maga a szent Háromság öröktől fogva volt és örökké lesz. A Fiu külön szerepe tehát nem szűnik meg azzal, hogy a mostani világra nézve elvégezi Istentől kapott külön megbízatását: az Isten ellen lázadó fejedelemségek, fenhatóságok és hatalmak tehetetlenné tételét. Mert miután tehetetlenekké teszi őket azzal, hogy leleplezi őket s égnek, földnek, földalatti térnek megmutatja, hogy Isten egyedül hatalmas, egyedül jó és egyetlen Szabadító s ezzel mindent az Atyának alárendel és általad: ezek után egy elkövetkező új világkorszakban Isten új terveinek szolgálatába áll. Aki öröktől fogva való, az örökké is megmarad! Az Istentben nincs változás. De megszűnik a Fiu mai feladata: az Istentől elidegenült világnak Istenhez való visszavezetése. Hogy tehát a Fiu működése Istennek, az Atyának dicsőségét munkálja, az annyit jelent, hogy a teremtett világ a rejtett, megtagadott Isten felé fordul és amikor megadja a Neki járó dicsőítést, ugyanakkor Tőle várja az életet, erőt, bölcseséget. A Fiu:

a rejtett istenségnek a teremtéshez való közeledése; Rajta keresztül a teremtésnek vissza kell mennie az istenség láthatatlan lényéhez, hogy a teremtés központja a teremtmények tudatában se a látható, hanem a láthatatlan legyen. Amikor tehát a dicsőség a Fiuról az Atyára visszamegy, megfordul a világ tengelye s a fonákká lett világ ismét egészséges lesz; a súlypont a láthatóról a láthatatlanra megy át; a teremtés forgását forgását nem teremtmény, hanem a Teremtő körül fogja végezni.

De ugyanakkor minden nyelv azt fogja vallani, hogy ur a Felkent Jézus! Nem vallhatná ezt, ha a Fiu megszűnének Fiunak lenni. Az Atya továbbra is a Fiun keresztül fogja magát kijelenteni; mert Isten egész rejtett valóját közvetlenül akkor sem foghatja fel és ismerheti meg a világ, így a Fiu közvetítő, kijelentő munkájára továbbra is szükség lesz. Éppen úgy nem szűnik meg soha a szent Szellem mindent átható és mindent éltető munkássága. A Fiu tehát nem fog beolvadni az Atyába; de azontul is mindent az Atyáért fog tenni s mindent a Fiúért tesz és amit teremt, Neki adja által. A világ ura örökkön-örökké Az lesz, akit az Atya isteni Szelleme által a mostani világkorszakban a szenvedések útjára kent fel, hogy magát elveszítvén, Jézussá, azaz Szabadítóvá legyen. Ez azt jelenti, hogy amostani világkorszak nem jelentéktelen része az örök fejlődésnek, hanem az egész elkövetkező lét alapja e korszakban, a Golgota keresztjén vettetett meg. Így örökkön-örökké fog hangzani az áldás és magasztalás szava: ur a Felkent Jézus!

/12/ Azért, szerelme seim, aszerint, ahogy mindenkor engedelmeskedtetek, ne csak jelenlétemben, hanem sokkal inkább most távollétemben: félelemmel és reszketéssel munkálkodva vigyátek véghez szabadulástokat! /13/ Mert Isten gyönyörűségéért munkál bennetek azon is, hogy akarjatok, azon is, hogy munkálkodjatok. /14/ Mindent zugolódás és ide-oda-fontogatás nélkül tegyetek, /15/ hogy Isten foltalan gyermekeiként gáncstalanok, nem keverték legyetek e ferde és fonák nemzedék közepette, kik között úgy ragyogtok, mint fényforrások a világban /16/ azzal, hogy élet Igéjét tárjátok eléjük, hogy a Felkent napjára dicsekedni való legyen azzal, hogy nem hiába futottam s nem hiába vesződtem. /17/ Sőt ha a ti hitetek áldozatára és papi szolgálatára italáldozatul ráöntenek is, örülök, mindnyájatokkal együtt örülök; /18/ Ugyannak ti is örüljétek, örüljétek velem együtt.

Abból, hogy Jézus ur s hogy egykor ég, föld és földalatti világ egyként fogja hirdetni uraságát, a legközelebbi következtetés az, hogy akik Őt már most ismerik és elismerik, egész valójukkal engedelmeskedjenek is Neki. Az urnak való elismerés ne a száj fecsegése, hanem a szív akarata és a lélek tette legyen. Pál tudja, hogy a filippibeliek már régen engedelmeskednek az égi Urnak; tapasztalta személyes ottlétekor; hallotta, gyümölcsökben látta, mikor távol volt tőlük; meggyőződött róla római fogsága idején, mikor a filippibeliek vele éreztek; részvételükkel erősítették, adományaikkal szükségükről gondoskodtak. Talán nem is kellene most őket

figyelmeztetnie; de az ember csalárd; a jötevésben megfárad s az önzés puha ágyába visszadőlni hajlandó; sohasem hiábavaló az intés és buzdítás; félti, óvja őket, úgy tekinti őket, mint égi koronája drága ékét. Különösen fenyeget az ellankadás veszedelme, ha nem látnak bennünket földi szemek s a láthatatlanul látó isteni szemekről tudatunk elfordul. Emiatt a veszély miatt olyankor amikor magunkra hagyatva látszunk lenni, különösen fontos az éberség, a résen levés, a fokozott igyekezet. Azért mondja Pál, hogy távollétében sokkal inkább tegyék azt, amit jelenlétében oly buzgalommal tettek: engedelmeskedjenek.

Engedelmeskedésüknek igen értékes gyümölcse az, hogy szabadulásukat vagyis üdvösségüket munkálják vele. Ez nem azt jelenti, hogy engedelmességükért jutalmul kapják a szabadulást, hanem az ígértben és lehetőségben megkapott szabadulás azzal lesz birtokukká, hogy használják azt. A 38 éve beteg ember Jézus felszólításában: "kelj fel, fogd az ágyadat és járj!" megkapta az ígértet és a lehetőséget arra, hogy betegségétől szabadon úgy cselekedjék, mint egészséges ember. Ha ezt az ígértet és lehetőséget használja, akkor testileg a használatba vétellel nyeri el azt a szabadságot, melynek megszerzésében semmi része sem volt s mely mindenestől Jézus ingyen ajándéka; ha az ígértet nem használja, hiába van készen a szabadulás, rá nézve az olyan, mint a bankból soha ki nem vett tőke. A büntől való szabadulás nem emberi erőlködés gyümölcse, hanem Isten munkája, Jézus keserves szenvedésének gyümölcse. Ha hittel azzal az akarattal elindulunk, hogy büntől szabadon éljünk s ha elindulásunk gúgtól, dicsőségkereséstől, önző okoktól mentes, akkor éppugy tapasztaljuk, hogy a büntől szabadon vagyunk, mint a Betesda betege tapasztalta, hogy a betegség lánczaitól azóta szabad, ahogy Jézus megszólította. Tehát a keresztyén szabadság mindenstől Jézus műve, de csak akkor élvezzük, ha hittel és engedelmeskedéssel, vagyis a hit engedelmességével használatba vesszük. Féljünk, reszkessünk attól a gondolattól, hogy magunkra vagy emberre támaszkodjunk és husban, emberi erőben keressük a szabadulást, mert amely pillanatban szemünket Jézusról levesszük, azonnal merülni kezdünk, mint Péter a tavon. Ez a félelem és reszketés tehát nem a bűnnek szól ez esetben, hanem annak, hogy Jézusról levehetjük szemünket. A büntől való szabadságot az Ur megszerezte; amiatt félni, reszketni nem kell; csak amiatt kell félnünk, hogy megtévedve, idegen istenektől, emberektől, magunktól várjunk segítséget s azoknak adjuk a dicsőséget. Az emberdicsőítés igen súlyos bűn; a bizalom pedig a legjobb istentisztelet. Ha hiszünk, Isten okvetlen munkálni fogja bennünk úgy az akarást, mint a véghezvitelt, a munkálást. Sátántól nem kell többé félni annak, kit Jézus megváltott; csak attól, hogy valami hamis fény Jézustól elszakíthatja!

Isten a maga gyönyörűségéért munkálja bennünk az akarást és a munkálást. "Isten gyönyörűsége" kissé fállehbenti azt a fátyolt, mely előlünk Isten csodálatos és ismeretlen lényét elfüdi. Isten nem hideg, érzéketlen, világ, melyben csak az astronomus hidegen számító s óriás számokkal dolgozó elméje mozoghat, hanem meleg és érzékeny élet, melyből mi is származtunk s melyben, mint az Ó képe és hasonmása, bizonyos otthonossággal mozoghatunk. Isten gyönyörködik! Ne tévesszük össze e szót a kéjjel, mely inkább a testi jólérzés kifejezésére alkalmas! Ne vádoljon hédonizmussal a sztoikus idealista, ki más gyönyörűségről nem akar tudni, mint testiről s kinek szellemvilága a testi örömet nehezen nélkülöző fanyar és örömtelen góg. Ne értesen félre az epikureista, ki nem ismeri a boldogságnak azt a magasabb

világát, melyben az öröm nem égeti el a lelket, hanem megerősíti. Ne nevéssen rajtunk a cinikus, akinek örökké felhős, komor egén sohasem ragyog fel a szeretet napja, a boldogító boldog Isten! Isten nemcsak szellem, hanem lélek is, tehát személy, kire saját teremtsége visszahat és megörvendeztet, mintha a teremtés történetében olvassuk, hogy jónak, majd igen jónak mondotta, amit alkotott. Nos, Istennek az is gyönyörűséget okoz, ha a visszatérő bűnösben a jónak akarását és véghezvitelt munkálhatja a boldog, mikor abban az istenes vágyak ébredését és követését megfigyeli. Isten annak örül, ha szeretete előtt nincs akadály. A büntől való elfordulás a bűnöst Isten örömeinek országába helyezi által s abban új levegő, tettetés nélkül való, szinte jótakarás, a másik előrehaladásán érzett öröm veszi körül. Ha újra megejtí a kísértő, Istennek örömet okoz, ha felkelni segítheti. Féljünk és reszkessünk attól, hogy a bizalomnak és megértő szeretetnek ezt az országát elhagyván, a kétségbeesésnek, hitetlenségnek és magunkban bizánsnak sötét tájaira jussunk ismét! Isten gyönyörködik, ha bennünk, rajtunk dolgozhatik s az Ő gyönyörűsége nem marad meg Ő benne magában, hanem kiárad belőle s előtt mindenkit, aki körülötte él, mint egy mindent elfedő üvegtenger.

A bizalomnak és egyetértésnek ebben az országában kölcsönösnek kell lennie a megtérésnek és bizalomnak. A hit megköveteli, hogy bármi érje is a hívőt Isten kezéből, azt azonnal avval a meggyőződéssel fogadja, hogy az neki jó és szükséges és egy pillanatig se kételkedjék mindannak hasznos voltában, amit Isten vele elgondolt. Már pedig a hívő életében minden esemény Isten kezéből jó. Isten körülötte olyan, mint egy kővár, mely a gonosznak semmiféle cselét vagy gonosz támadását át nem bocsátja. Ha Isten megengedi, hogy a baj, kín, kísértés hozzánk elérjen, akkor arra feltétel nélkül szükségünk van. A szenvedésnek, kísértésnek egyformán el kell végeznie munkáját rajtunk! Éppen ezért mindent zugolódás és fontolgatás nélkül kell elfogadnunk és annak a helyzetnek megfelelően, melybe Isten beleállít, cselekednünk. Sokszor nem az történik, valunk, amit várunk és magunkra nézve jónak elgondolunk. Sokszor csapások, fájdalmas elszakadások érnek. Ilyenkor a lélek megdöbben és két nagy kísértés elé vetődik: 1./ zugolódva fordul az ellen az Isten ellen, aki a szenvedést rá bocsátja; 2./ habozva áll a jövővel szemben, nem tudja magát Istenre bízni és fontolgatva mérlegeli, hogy vajon nem volna-e jobb erőltetni egy másik utat, mely boldogítóbbnak, előnyösebbnek és könnyebbnek látszik. Mindkét kísértés igen nagy veszedelmet rejt méhében. Ha zugolódva fordulunk Isten ellen, egyszerre kiesünk a kegyelem mosolygó, napfényes világából, hol Isten szeretete és bizalma világítanak és a sátán kételkedéssel és önzéssel telt világába zuhanunk alá, hol csak a magunk keservét látjuk s önzőn mindig a bennünket érő méltatlanságot hánytorgatjuk. Az önsajnáltnak ez a bacillusokkal telt levegője elpusztítja a hitet és szeretetet s Istentől mind távolabb sodor, úgyhogy, ha fel nem ébredünk belőle és meg nem térünk, a teljes hitetlenségbe taszithat. Még veszedelmesebb talán a határozatlanságnak és tétova várásnak a levegője, melyben nem akarjuk magunkat Isten akaratának követésébe azonnal bevetni, hanem az előnyöket és veszteségeket, emberi akaráásokat, üldözést, elhagyatottságot, nehézségeket, áldozatokat mérlegeljük s azt fontolgatjuk érdemes-é az Isten mutatta uton elindulni. Ez a fontolgatás lázadás

Isten ellen, Isten ítéletének kihívása. Aki Istenben bizik, csak egyet néz: Isten akarásával megegyezik-e az előtte álló út. Ha megegyezik, többet más után nem kérdezősködik, hanem azonnal, ide-oda való fontolgatás nélkül, rája lép. Minden egyebet Istenre biz; nem úgy, mint egy hős, aki mindenre képes, hanem mint egy gyermek, aki mindent Atyjára biz. Ez a feltétlen gyermeki bizalom a keresztyének legfőbb igazoló jegye s e bizalom révén a gyermek csakugyan hőssé lesz, de hősiességének alapja nem önmagában van, hanem az őt hordozó Istenben. Félnünk és reszketnünk kell, hogy sátán a gyermeki biztonságnak ebből a várából kivet bennünket. Isten bennünk végzett munkájának, tehát szabadulásunknak, üdvösségünknek feltétele, hogy ebben a gyermeki helyzetben maradjunk.

"Hogy Isten foltatlan gyermekeiként gáncstalanok, nem keverték legyetek!" Sokan felszólításnak értik ezt a mondatot, mintha Isten ezt követelnél tőlünk s nekünk minden erőnk megfeszítésével ezt kellene elérnünk. Pedig a szöveg ezt a mondatot egyszerűen csak annak következményeül említi, hogy mindent zugolódás és ide-odafontolgatás nélkül, tehát Istenbe vetett feltétlen bizalommal cselekszünk; azaz nem foltatlan, gáncstalan, nem kevert "viselkedésünkkel", hanem feltétlen bizalmunkkal munkájuk üdvösségünket, illetőleg szabadulásunkat s a foltatlan, gáncstalan, nem kevert lelkület a szabadulásnak következménye, nem pedig előidézője. Isten szabadítása éppen abban áll, hogy foltatlanokká, gáncstalanokká és nem kevertté tesz bennünket. Foltatlanokká, gáncstalanokká vagyis ha rajtunk Isten munkája befejeződik, Isten és embereknek vádolója, a sátán egy pontot sem fog találni rajtunk, mely a szentség tiszta képét megronthatná; önzések a szent ügy elárulásának, gonosszal való megalkuvásnak semmi foltját. Gáncstalanokká, mert emberek sem fognak ellenünk jogos kifogást találni; amit bennünk látnak, nem gáncsolja el őket; nem fognak életünkben ürügyet találni arra, hogy Istennek való ellenállásunkat a mi hűtlenségünkkel mentegessék. Nem kevertékké, mert a földi élet ítéleteiben működő isteni rosta teljesen átlátszókká tesz majd bennünket; nem lesznek bennünk repedések, megbizhatatlanság; teljesen egyöntetűek, egytartalmuak leszünk; merő világosság lesz a tartalmunk; nem engedünk be magunkba ellenkező szellemi töltéseket, hanem mindennek, ami nem az igazságból jó, határozottan és keményen ellenállunk; meg nem alkuszunk. Folttalanság, gáncstalanság és keveretlenség voltaképpen ugyanegy fogalmat jelöl: a folttalanság a szellemi világ ítélete előtt való megállásra, a gáncstalanság az emberek előtt való külső viselkedésünk kifogástalanságára, a keveretlenség belső indító okaink őszinteségére mutat; azzal, hogy emberek nem gáncsolhatnak s önmagunk lelkiismerete el nem ítél, leszünk Istennek foltatlan gyermekeivé. Ilyenekké nem lehetünk magunk erején, magunk szilárdságával és hűségével, hanem csak Isten nevelő munkája vihet ide lépésről lépésre bennünket. A keresztyén élet tisztulási folyamat, melyben indító okaink rostálódnak. Az isteni világosság és vezetés rámutat a bennünket vezető, irányító okokra s miközben a tisztátalanokat napfényre hozza, azokat először velünk elítéli, azután el is veszi őket, úgyhogy megszűnnek életünkben szerepet játszani. Az indító okok tisztulása, mit megszentelődésnek nevez az írás, maga után vonja a viselkedés változását, úgyhogy a foltatlan, gáncstalan és nem kevert viselkedés nem valami erőlködés, izzadságos, kényszerű eredménye, hanem a bennünk levő új élet erőltetés nél-

küli, természetes gyümölcse lesz. Anélkül, hogy nagyon észrevennők, leszünk szentekké és a szentségben foltatlanokká, gáncstalanokká, keveretlenekké; közben eszünkbe sem jut azzal foglalkozni, hogy ilyenek vagyunk, mert a változás annyira természetes; mert nem magunk erőlködjük ki, hanem a bennünk ható élet termi e gyümölcsöt. Eszünkbe sem jut büszkélkedni vagy éppen dicsekedni ezzel a gyümölcssel, magunknak abban tetszelegni, mert annyira természetes lesz számunkra, hogy csak így élhetünk és semmiképp sem másképp; mert oly élénk emlékezetünkben lesz, hogy milyenek voltunk és milyen fertőből mentett ki bennünket a szabadító, üdvözítő Isten.

Ez a szent élet és viselkedés pedig egy "ferde és fonák nemzedék közepette" valósul meg, vagyis az emberiségnek abban a korszakában, amelyben az apostol élt. A "nemzedék" szó kort korról állít szembe s azt akarja érzékelteni, hogy az emberiség az isteni világosságtól távolodva, mindig romlottabb és romlottabb lesz, míg az emberi fejlődés vége az istentelenség és elvetemültség teljes kifejlődésévé változik. A "ferde" vagy "görbe" szó jelentése nem nagyon tér el az "elfordult" szó értelmétől s nem két különböző tulajdonságot, hanem ugyanannak az iránynak kezdetét és folytatását mutatják. A bűnös ember utja először elgörbül attól az iránytól, melybe Isten igazította; aztán egészen elfordul tőle és szembe kerül vele. Az isteni mult és az ördögi folytatás sokáig keverednek benne; nem mer egészen a hazugság szolgálatába állani; tisztelni akarja a menny megbántott Istenét; de pogány módon, úgy teszi azt, hogy közben a bűnös ember igazolhassa magát. Istentisztelet és embertisztelet keverednek össze az ilyen emberben; tehát az istentelen ember nem keveretlen. Emiatt ugy Isten, mint sátán előtt állandó gáncsolásban részesül. Mindkettő teljes mértékben akarja birni az embert. A kevert állapot tehát nem lehet állandó. Isten a lelkiismereten át nyugtalanítja; sátán az istentisztelet meglévő maradványait próbálja irtani és kiűzni. Ebben a versengésben az első választás következtében sátán van előnyben. Az isteni tisztaság fehérsége mind jobban elsötétül a hazugság sötétségében. Az emberek viselkedésében, élete módjában mind kevesebb lesz a fehér szín, mind több a sötét; tehát a folttalanság abban az irányban próbál megvalósulni, hogy a fehér helyét mindenütt a fekete foglalja el. S ebben a mind feketébbé váló szellemi éjszakában állanak ott Isten hűséges gyermekei, hogy őszinteségükkel mind fehérebbé legyenek, a hazugság sötét foltjait magukból kiűzzék s a belső világosság külsejükre is ráíródják.

"Kik között úgy ragyogtok, mint fényforrások a világban azzal, hogy élet igéjét tárjátok eléjük." Ez a rövid mondat azt fejezi ki, hogy a mind jobban elsötétülő világban mennyei világosság fénylik. Ez a mennyei világosság az élet igéje, mely fényforrásokat, lámpásokat gyújt magának ebben a világban; aztán ezeken keresztül fénylik. A világosságnak a világba hatolásában tehát három mozzanatot kell megkülönböztetnünk: 1./ az égi világosság támadását a világon kívül; 2./ földi fényforrások támadását; 3./ ezeknek a földi fényforrásoknak a működését. Az égi fény: az Ige, a Szó. Amde az égben, a szellemek világában nincs emberi szó, még hang sem. Ott a gondolatközlés módja a szellem felvillanó fénye, mely nyilván sokkal gyorsabb a földi gondolatközlésnél, mint amennyivel gyorsabb a fény terjedése a hang terjedésénél. A szellemek látnak; egyszerre több oldalról átfogják a másikban élő gondolatot. Ezt a megsokszorozódó észrevételt jelenti a kéruboknak az a rajza,

mely szerint minden oldalról telve vannak szemekkel. Ha tehát Isten az égben beszél, tulajdonképpen látni engedi magát; megjelenik a szellemeknek. Ez a megjelenési forma vagy mód: az istenség második személye, a Fiu. Még mélyebbre kellene mennünk az isteni fény keletkezésének csodálatos genesis-ében. A fény magában az istenségben keletkezik. Távol a teremtmények világtól, mélyen az istenségben elrejtve időtlenül született a Fiu. Pogányok volnánk, ha azt mondanák, hogy az istenség önmagára ismert. Kezdet nem volt és nincs az istenségben; azért azt kell mondanunk, hogy a Fiu nem keletkezett; az istenség nem megismerte, az istenség ismerte önmagát. Az istenség lénye a szeretet. A szeretet szeretni valót keres. Azért az istenség megteremti a szeretni valót s ha elveszítette, utána megy, hogy megtalálja, áldozattal visszavásárolja. Ha van a szeretetnek kényszere, Istennek teremtenie kellett és amit teremtett, meg kellett váltania. A teremtésnek és a megváltásnak terve öröktől fogva élt az istenségben. Isten látta a tervet. A terv látása, tehát a terv: a Fiu. A Fiu az Istennél volt, mert a Fiu Isten volt: ezt úgy is mondhatjuk, hogy az istenségben világosság volt. Az isteni gondolatnak felragyogása: világítás. Mikor Isten szólt és tervét megmutatta: világosság lövelt elő. Mikor Isten teremtett, a világosság alakot öltött; a világosság Isteneen kívül is állandó lakást kapott. Mikor Isten saját képére és hasonlatosságára, Ő vele együtt gondolkodó és törekvő lényeket teremtett, fényforrások támadnak, melyek fényüket nem maguk termelik, hanem az istenségből kapják. A fénynek az istenségből való kiáramlása, a teremtés és megváltás isteni munkájának végezője: az istenség harmadik személye, a szent Szellem. Ásvány, növény, állat az isteni világosság jelenlétét és megvalósulását hirdeti, de csak beszél erről a világosságról, mint egy megírott könyv, mely mindig ugyanazt mondja. Az ember nem megírott könyv csupán, hanem társíró. Az ember az isteni világosságot magába fogadja, magában forgatja és átalakítva, egyénileg átformálva, tovább adja. Az ember személyiség, mint az Isten. Ha az isteni fényforrástól elszakad, világosságot veszti, elsötétül. Önmagában nincs fénye, nincs gondolata, nem teremt, csak átalakít. Ugyanezt mondhatjuk sátránról és az angyalokról. Ha a teremtmények közül valamelyik magára tekint és magát teremtőnek véli; ha a körülötte levő és tőle csak átalakított teremtéssel, mint az Ő saját alkotásával, dicsekedni kezd: akkor megrabolja az istenséget. Ezt tette az őshazug, az ellenkező vagy sátrán, ki hazugból az igazság megtámadójává is lett, rágalmozóvá, diabolos-szá. A földön élő emberek vagy a hazugság, vagy az igazság előtt nyílnak meg; vagy sötétséget, vagy világosságot lélegeznek be s aszerint vagy sötétséget vagy világosságot terjesztenek; de mindkettőt egyénileg átalakítva, személyes felelősséggel és színnel végzik. A világosságot kisugárzó emberek: fényforrások.

Am ez az isteni fény nem pusztá gondolat; sokkal több annál: teremtő élet. Annak a gondolatnak, mely a teremtményekből származik, nincs teremtő ereje, a teremtmény gondolata nem él. De az Isten gondolata élet; amikor megjelenik, meg is valósul; ezért a teremtetést Mózes úgy beszéli el, hogy Isten szólt s amit szólt, meglett. Ha Isten gondolatait magunkba vesszük, azok rögtön alkotni kezdenek bennünk, átalakítanak minket, mint élő mag, mely talajba hull; mint élő víz, mely felüdit, mint élő kenyér, mely táplál. S mikor ezt a gondolatot, akár mind elmondott tapasztalatot, akár mind kiélt életet az emberek elé tárjuk, az emberek bele kerülnek a

teremtő, átalakító isteni Ige fényébe s aszerint, amint vele szemben viselkednek vagy szintén átalakulnak vagy a fény visszaverésének mértékében megkeményednek, elsötétülnek. Bizonyosságot tenni tehát emberi szóval, de emberi élettel is lehet; öntudatosan és szándékosan, de öntudatlanul, szándéktalanul is. A keresztyén ember élete könyv, melyben a világ olvas. Az Istent gyűlöli világ a keresztyén embert akkor is meggyűlöli, ha egy szót sem szól, csak nem megy velük együtt a romlásnak útján. Az isteni gondolkodástól elferdülő, Istennel szembe helyezkedő világ az isteni gondolatnak bármilyen jelenlétét gyűlöli; mint ahogy a szembetegnek a világosság jelenléte fáj. Ezért az Istennek embereken át világító élete: üldözést idéz elő azok ellen, akiken át ez a világosság fénylik. Az istentelen világ az isteni világosság forrásait kiakarja irtani a teremtett világból, hogy csak a hazugság lidércfényei csillogjanak hideg, hazug, élettelen álfényükkel.

A bűn éjszakájában fénylő isteni világosság nem céltalanul ragyog, hanem mint az az első sugár, melyet Isten az első teremtő napon előhívott, hogy az alaktalan és gondolatlan üres anyagot alakítse, a tanítványokban fénylő isteni életis elvégzi a maga Istentől rendelt munkáját, mely abban áll, hogy a konkolyt a huzától elválassza; a bűzát megtisztítsa és isteni kenyérré tegye. Mert az új teremtésben a Krisztust követő egyház bizonyosságtétele, áldozatos szolgálata a széjjelhordott szeretet révén a nemzetek élő kenyere lesz. Amikor az Ur visszajön, Vele együtt megjelennek azok is, akik Őrte és Vele szenvedtek a földön. Bárhol és bármikor haltak is meg e bizonyosságtételek, az a belső rokonság, melyet talán ezer évek távolában lélek és lélek között bizonyosságtétel és tanítás adott és elfogadott szava létesített, össze fogja hozni a rokon lelkeket; a közös ígéről egymásra találnak, egymásra ismernek és a szemtől-szembeállítás dicsőítője által még jobban összekapcsolódnak. Pál hittet néz előre és életének koronájaképpen várja a találkozást ezt a dicső pillanatot. Várja, hogy azok, akik az Ő intő szavainak gyümölcseképpen lettek az élet világosságának ragyogatói a földön, azon a napon reá találnak és sok fáradságnak, szenvedésnek, vére hullásának gyümölcseként vele együtt jelennek meg Krisztus trónja előtt, akkor, amikor ez a trón a sátrán kisártó jelenlététől megszabadított föld felett megjelenik. Mert a Krisztus napján nemcsak Megváltónkkal, hanem a megváltottakkal is találkozunk; szomjazó szeretetünk kielégülést talál s azokat, akikért szenvedtünk és vesződünk a földön, boldog örömmel, szent dicsekvéssel fogjuk az Ur elé állítani. Ez a dicsekedés szent lesz, mert nem a magunk szeretetével fogunk dicsekedni, hanem azzal a szeretettel, mely minket is megtalált, Őket is rajtunk keresztül hazahozta. Dicsekedésünk Jézust fogja dicsérni. "Hogy a Felkent napján dicsekedni való legyen azzal, hogy nem hiába futottam és nem hiába vesződtem!"

*Nem hiába futottam és nem hiába vesződtem!" Pál a keresztyén életet futásnak nevezi, persze célba-futásnak és nem az ellenség elől való menekülésnek. A futást célját később meg is nevezi /3:7-15/. Ezt a célt, melyet pályabérnek is nevez, többféleképpen nevezi meg: 1./ a felkent Jézus ismeretének mindent felmuló volta; 2./ Krisztus megnyerése; 3./ saját törvényből való igazságossága helyett hit által Ő benne való találatása; 4./ az Ő megismerése és feltámadása hatalmának megismerése; 5./ szenvedéseinek közössége és a halála által való átalakítás; 6./ a halottak közül való előzetes feltámadás. E dolgok ismertetését a maguk helyére

későbbre hagyván, most csak annyit jegyzünk meg, hogy mindezek ugyanegy dolgot jelentenek s az egésznek összefoglalása talán a 2./ pont alatt jelzett "Krisztus megnyerése". Már most a pályafutás alatt Krisztus szenvedéseinek közössége az apostolt Krisztussal olyan kapcsolatba hozza, melyet a római levélben nem kevesebbel fejez ki, mint az összenövésével /6:5/, belső élet-egységgel, mely nem szószéki figura, hanem Szellem teremtette valóság. Pál tehát nem úgy küzd vagy fut, hogy érte valami külső jutalmat, előkelő helyzetet, hatalomra való feltámadást kapjon; őt nem a külső fény, tekintély, dicsőség érdekli; hanem az lebeg állandóan előtte, hogy Krisztusból valami módon ki ne essék; a Vele való életközösség mind végig megmaradjon; hogy önző, magának élő életuton, a mezőn, ágyasházban vagy malom mellett egyszer csak magára hagyatván arra ne eszméljen, hogy hiába futott és vesződött. Amit a filippibeliekért tesz, azért teszi, hogy Krisztussal közösségben maradjon. S ezért a közösségért földi-testi életét is bármely percben feláldozni kész. Áldozatát pedig italáldozatnak azaz örömaldozatnak nevezi.

Az italáldozat az ótestamentumi jelképes szer-tartások világában egészen különös helyet foglalt el. Nem főáldozat volt, hanem kiegészítő áldozat, más áldozatok járuléka. Az italáldozat az ételáldozat rokona s egyiknek sem volt engesztelő jellege; azért italáldozatot sem a bűnáldozathoz, sem az adós-áldozathoz nem csatoltak, hanem csak az egészen égő és a hálaáldozathoz /Móz. IV. 15:1-10/. Az italáldozat borból állott; a bor pedig a vidmáság felidézője volt; így az italáldozat örömaldozat volt. Azt fejezte ki, hogy az egészen égő s a hálaáldozatok örömeiből fakadnak. Az ótestamentumi szertartásoknak az újtestamentumban lelki és szellemi valóságok felelnek meg. Az egészen égő áldozat a lélek teljes odaadásának, a hálaáldozat a lélek hálaérzetének hirdetője és kifejezője; az italáldozat pedig annak az örömeinek megszólaltatója, mellyel az odaadás és hála a hívő kebelből Isten felé kiszakad. Pál hálája és odaadása odáig megy, hogy életét kész Krisztusért odaadni. Azt hinnék, hogy Pál odaadását az ótestamentumi egészen égő áldozat példázhatja. De tévedünk! Pál maga áldozatát csak egy másik áldozat kiegészítő részül tekinti s arra italáldozatként öntetik reá. Az Istennek tetsző egészen égő, hálaáldozat, bűn- és adósáldozat egyaránt Isten Fiának örök áldozatára mutat; ehhez az áldozathoz a mi áldozatunk csak pótlásképpen, kiegészítésképpen járul, amint Pál mondotta: "örülök a ti éteztetek való szenvedéseimben és a Krisztus szenvedéseinek maradékát betöltöm az én husomban az ő testéért, azaz az egyházért" /Kol. 1:24/. Amint Pál szenvedése csak Krisztus szenvedéseinek "maradék", úgy Pál áldozata Krisztus áldozatának csak toldaléka vagy járuléka; magában értéktelen, Isten el nem fogadja, csak Krisztus áldozatával együtt jut Istenszine elé, lesz kedves Előtte! A pogányok önfeláldozása tehát értéktelen; Istenért hozott legnagyobb áldozataink hiábavalók; csak Krisztus áldozata kedves Istennek. Am még ha Krisztus áldozatát hit által magunkévá tesszük is, azonnal elveszítjük az áldozat ránk kiterjedő erejét, ha azt hisszük, hogy Krisztus áldozata önmagában nem egész és teljes, hanem ahhoz valamit neküni is pótolnunk kell. Amit mi Istenért teszünk vagy áldozunk, az csak a megnyert teljes áldozaton érzett örömünk kifejezése lehet. A mi áldozatunknak nincs engesztelő ereje; áldozatunk csak a szeretet kimutatása azért, hogy Krisztus áldozatát meghozta s hogy áldozata a miénk! Pál a maga áldozatát a Krisztus áldozatára rátöltött örömaldozatnak tekinti. Krisztusért való szenvedéseinkkel érdemet nem szerzünk, de há-

lánkat kifejezhetjük; így a szenvedés Isten iránt való hálánk kifejezésében a szeretet nyelvévé lesz s nevelés eszköze lesz Isten iránt való hűségünk fejlesztésében. Aki örömmel szenved, az ingyen szolgál; a szenvedés örömaldozata maga a szeretet. Az örvendező szenvedés a szeretet gyakorlata és szaporítása. Pál nemcsak maga örül, hogy Krisztusért szenvedhet, hanem a filippibelieket is bele akarja vonni ebbe az örömbé, hogy a közös öröm az Isten iránt való közös szeretetet fokozza és ezzel a gyülekezet tagjainak egymáshoz való szeretetét növelje. Az áldozó készséggel való egyetértés és a Krisztusért való szenvedés örömeinek közössége az a levegő, melyben Krisztus hitvallói szülnének és növekednek.

A bibliai jelképek használatában bizonyos szabadság lehetséges. a 17. v. szerint: "ha a ti hitetek áldozatára és papi szolgálatára italáldozatul ráöntenek is, örülök, mindnyájatokkal együtt örülök, ugyanannak ti is örüljétek, örüljétek velem együtt!" E vers világosan mondja, hogy Pál hálája által nem Jézus áldozatára, hanem a filippibeliek áldozatára töltetik rá italáldozatul. A filippibeliek hite egészen égő áldozat s ezt az egészen égő áldozatot, a hit odaadását ők papokként viszik Isten oltárára. De a hit ~~in~~ Krisztus áldozatát teszi magáévá s a papi szolgálat Krisztus áldozatának érvényét viszi a világba széjjel; ennyiben a filippibeliek áldozata is Krisztus áldozatának kiegészítése. Mikor tehát Pál lelke a filippibeliek áldozatára töltetik rá, azok áldozatával együtt tulajdonképpen mégis Krisztus véres áldozatának örömaldozatává válik. Pál szerénységét és önzetlen örömet mutatja ez az összeköttetés: a saját áldozatát a filippibeliek áldozata mellett csak enng járulékeként tekinti. Pedig az ő szerényen megbuvá áldozata legnagyobb földi áldozat; életének odaadása; s ezt az áldozatot nem kényszerűségből hozza, hanem öröm gyümölcse az. Az igazi hősiesség: nem csinálni magunkból hőst; igazi áldozat: örömeinek tartani az áldozatot. Ime a názáreti Jézus iskolája a földön: vértanúk, akik örömmel halnak érte s a vértanu társai, akik gyász helyett a vértanuvál együtt örülnek annak, hogy Jézus neve megdicsőül!

/19/ Jézus Urunkban remélem, hogy Timoteuszt hamarosan hozzátok küldhetem, hogyk dolgaitokat megismervén, az én lelkem is felüüljön. /20/ Hiszen aki senkim sincsen, aki hozzá hasonló lelkü volna, aki oly igazán hordozná gondjaitokat! /21/ Mert mindnyájan a magukét keresik, nem a felkent Jézusét! /22/ Kipróbált voltát különben ismeritek, hogy mint gyermek atyjával, úgy szolgálta velem együtt az örömmüzenetet; /23/ Remélem hát, hogy mihelyt ügyeim fordulását beláthatom, tüstént küldhetem őt. /24/ Azt a bizalmat meritettem azonban az Urban, hogy magam is hamarosan elmehetek!

Pál azután, hogy az istenség titkait követte s hogy az ember örök rendeltetéséről és a saját haláláig elszánt áldozatáról beszélt, egyszerre minden átmenet nélkül apró földi ügyekről, utazásokról kezd beszélni. Számunkra ez az átmenetnélküliség szokatlan, sőt idegenszerű. Ha mennyei emelkedettségben vagyunk, szégyeljük említeni földi ügyes-bajos dolgainkat és kívánságainkat; ha pedig az utóbbiak foglalkoz-

tatnak, hiányzik belőlünk a lendület, hogy a mennyei dolgokig feltornázzuk magunkat. Ugy látszik, az apostolnál a kettő nem állott egymástól oly messze s egyikből a másikba az átmenet egészen természetes volt. Ennek a magyarázata abban van, hogy az apostolnál a dolgok mennyei szemlélete mindennapos volt s hogy az apostol teljes bizonyossággal hitte, hogy a földi mindennapos életben Isten éppen úgy jelen van, mint a menny felséges eseményeiben. Isten számára nincs kicsiny és nagy; Nála a kicsiny dolgok figyelemben részesülnek, mint a menny örök dolgai. A hívő tudja, hogy a végtelen Isten ráér az ő kicsiny dolgaival törődni; de nemcsak ráér, hanem akar is. Az, aki egyszülött Fiát a földre küldötte s ott két gonosztevő közé szögezve, a legnagyobb szűgyent kóztóltatta meg Vele, nem lehet idegen a kicsinyek és a bűnösök szükségéi iránt. Pál tehát a földi élet kicsiny eseményeit épp oly biztonság érzettel szemléli, mint az isteni elválasztottság tényét s azt a reményt, hogy isteni munkája az Ur napjáig rajtunk befejeződik. Az örök vég ugyanannak a Jézusnak kezében van, aki minden napon övével van, aki tehát a mindennapos élet szükségéiről is gondoskodik. Ő benne lenni annyi, mint minden percben védve, vezetve lenni. Így írja: "Jézus Urunkban remélem!" Isten az ember Fiában lett szabadítóvá, Jézussá és a szabadító Isten lett a föld igaz urává, melyet életével vásárolt vissza magának. A reménység egyetlen utja Jézus Urunkon visz keresztül! /Az Ur Jézus" kifejezés magyartalan, a németnek szolgálai átültetése!

Az apostol lelke felüdüléséről beszél. Az eredeti eüpsüchein a lélek kellemes, jó állapotát jelenti. Ettől az eüpsüchein-től jelzett állapottól meg kell különböztetnünk a levélben sokszor említett örömet. Utóbbi szenvedések és zaklattatás között is lehetséges, előbbi a lélek kényelmét jelenti. Az apostol lelkének nincs kényelme. Láncokat visel, ítélet előtt áll, rosszindulatu kereszttyéntársak versengését látja, mozgásában megakadályozva nem mehet azokat felkeresni, akkhez szive vágya vonzaná. Azért a mellette levő munkatársak értesítésére van utalva, amilyenek Timóteusz és a filippibeliéktől korábban hozzá küldött Epafroditusz. Sívargó vágyával, hogy a szeretet filippibeliékről valamit halljon, most Timóteuszt szándékozik hozzájuk küldeni, de ennek is akadályai vannak. Talán sátáni támadások tartják vissza, amilyenekről az apostol több levélben megemlékezett /Tess. I. 2:18; Róm. 1:13/. De az apostol e sátántól kormányzott világ közepette új világban él s ezt az új világot neki a megdicsőült Jézus jelenti. Sátán uralmát megtagadta és szent lázadóként új urat választott. Most ennek az égi Urnak oltalma védi; ez az oltalom a sátáni akadályokon általtörvén, új lehetőségeket teremt az apostol és a hívők számára. Ezekre az új lehetőségekre céloz, amikor azt mondja: Jézus Urunkban remélem! A "remélem" szó nem a bizonytalanság kifejezése, mint ahogy a remél és hisz szavakat a világ használni szokta, a kívántat, de bizonytalant akarva velők kifejezni; hanem a bizonyosság szava, amellyel az ég Királyára támaszkodik és sorsát annak akaratától teszi függővé. Jellemző arra a szerető közönségre, mely az apostol és a rá bízott hívők között van, hogy a gyülekezet jóllétének pusztá hire már megszerzi az apostolnak a lélek kényelmét és jólérzését. Micsoda hatalma a szeretetnek, hogy ez a láncok között lehetséges!

Az apostol személyesen nem láthat a filippibeliéket után; el kell küldenie valakit, akiben úgy megbizik, mintha maga járna közöttük s akiben azok is annyira megbiznak, hogy szívüket előtte kitarják. Olyan valakire van szüksége az

apostolnak, akin keresztül úgy lát, mintha maga szemével nézne. Ezért ajánlja Timóteuszt: "Ezen nincs senkim, aki hozzá hasonló lelkű volna, aki oly igazán hordozná gondjaitokat!" Az apostol nem azt mondja: hozzá hasonló szellemű emberem nincs; bár ennek is volna értelme; azt jelentené: nincs körülöttem az olyan, aki az égi szellemi áramlásban úgy állana benn, mint ő. Ez az állapot azonban nem volna állandó. Hiszen vannak emberek, akik egy ideig a legjobb szellemi hatás alatt állanak, később azonban más hatások alá kerülnek és korábbi töltésük megváltozik. Lehetséges, hogy valaki megkóstolja a jövő világ erőit és utána ismét elesse /"melléssék"! Az ember maga nem a szellem, hanem a lélek; ha a lélek állandó, a szellemi töltés fogyhat vagy gyarapodhatik, amint Isten jónak látja adni; de a hűség megmarad! És az emberben ez a hűség a fontos, nem a szellemi ajándékok! A korintusiak gazdagok voltak szellemi ajándékokban, de ingatagok és pártoskodók voltak; azért az apostol erősen korholta őket /Kor. I. 1:4-13/. Timóteuszt nem szellemi képességei miatt ajánlja az apostol, hanem lelke miatt: "senkim sincsen, aki hozzá hasonló lelkű volna!" A lélekben gyűlik össze az ember állandó tartalma; az értelem tartalma az emlékezetben, a törekvés a jellemben. A jellem az akarat emlékeztetése. A kedélyben éppúgy gyűlnek az elhatározások, mint a gondolkodásban az emlékek. Gonosz döntések nyomai éppúgy megmaradhatnak mint hűséges elhatározások. A hűség épp úgy a lélekben lakik, mint az ingatagság és mindkettő a szíven keresztül jutnak külvilágra, mely a lélek állandó tartalmától befolyásoltatva itél és dönt /Mt. 15:19/. A hűsége céloz az apostol is, amikor azt mondja: "senkim sincsen hozzá hasonló lelkű, aki oly igazán hordozná gondjaitokat!" Az "igazán" szó az eredeti gnésiosnak halvány fordítása. A szó értelme gazdagabb: származásszerűleg, rátermetten, belső alkatból kifolyólag, született nemesiséggel, természetéből kifolyólag. Ez a születés azonban nem az első születésre megy vissza csak, hoha bizonyos jellemalkatok már azzal együtt lesznek sajátaink, hanem sokkal inkább a második születésre kell gondolnunk, mely az ember lényét megtisztítja, megújítja, megdicsőíti. Timóteusz nem betanult leckét valósít meg, amikor a lelkek pásztoraként terhet vesz magára, hanem belső szükségből, természetéből kifolyólag teszi ezt; nála tehát a gyülekezetek terhének hordozása valódi. Amit tesz, igazán csinálja!

A gondviselés vagy törődés hozzá tartozik a bűntől megrontott világ verejtékéhez, terhelttségéhez. Az új teremtésben nem lesz gond; azért az új teremtés korát felfrissülés /szóval szóra: lehülés/ idejének nevezi Péter /Act. 3:20/. Az új teremtés nem a tétlenség gonosz henységét hozza el, aminek a bűnös világ rajzolja ki a maga eldorádóját, hanem az elfáradás nélküli tevékenység friss, úde korát. A bűnt nem bánó világ ellenben már most keresi a maga megkönnyebbülését s ezt a gondtalan mulatozásban, az eljövendő ítélettel szemben szeme behunyásában, a gondok, baj, veszedelem feledésében, tehát mindenféle lelki és testi bódító szernek használatával gondolja megvalósíthatónak. Ezt a ólt szolgálja a bűntől megrontott világnak a művészetek által való kiszépitése, ami körülbelül úgy tünteti el e világból a halált, mint a koszoruk a hullát vagy az illatszert a mosdatlanság szagát. Az erkölcstelen világ művészete Isten és a tiszták szemében utálat. Még utálatosabb Isten előtt azoknak a "keresztényeknek" önzése, kik a harc idején nyugodni akarnak; teher s terhes emberek hor-

dozása elől kitérnek, mert az életet könnyen akarják leélni. Az ilyen "keresztyénség" Krisztus megosufolása. Akik új születés szerint keresztyének, a rátermett keresztyének, valódi keresztyének, igazán keresztyének, azok a világot terheivel együtt fogadják el; nem bujnak el a gond hordozása elől. Az igazi keresztyén ember oszlop az Isten templomában, aki terhet hordoz. Hordozza a bűn következményeit, nem a maga bűnének terhét csupán, hanem általában a következményeit. Tehát együtt hordozza a terhet a többi emberrel. A terhet közös; a keresztyén ott dugja alá vállát, ahol a terhet eléri. Ilyen terhet kereső, hűséges gondviselő természet volt Timóteusz. Ritka az ilyen ember. Pál meg is jegyzi: "mert mindnyájan a magukét keresik", tudniillik a maguk terhétől való szabadulást, "és nem a felkent Jézusét" vagyis azt a terhet, melyet Jézus ebben a világban magára vett, ahelyett hogy saját könnyebbségét keresné. Nyilvánvaló ebből, hogy csak azok Jézus igazi /ghésios/ követői, akik Jézus igájába dugják fejüket és készek az emberiség közös terhét hordozni. Hiszen éppen az emberiség közös nagy terhének hordozására kente fel a Szellemmel az Atya a Fiút! S e teher átvétellel lett Ő Üdvőtővé, Jézussá. De az álkeresztyének Jézustól csak az üdvösséget akarják nem pedig a terhet, mely Hozzá hasonlóká tennék őket.

Ha valahol, úgy a teherviselés terén kell óvatosaknak lennünk a jelszó-keresztyénséggel szemben! Elméletilegigen szépnek és kívánatosnak hangzik Jézushoz hasonlóvá lenni és ezzel is a többi fölé emelkedni, ezzel is dicsőséget szerezni a többi ember felülmulására szomjas óembernek. Elterjedtek az ilyen szólásformák: Mindent Jézusnak, semmit magamnak! Őld meg az ént! Járj csak a Bárány nyomdokain! Sokan kedvelik azokat az olvasó-jegyeket, melyeken Krisztus neve alatt ott látható az "én" egy kereszttel áthuzva. Elmélyülő, megszentelő, "fogadást tevő" órákon /melyeken a más zsebére szoktunk ígérni, miután saját erszényünk egészen üres!/, fellelkesült konferenciákon gyakran és szívesen foglalkoznak a keresztyének hasonló kérdésekkel. De két különböző dolog: meglátni a célt és elindulni felé! A nagy lelkenedéseket a tett alig szokta követni. Az "én" rendszeren addig halott, amíg az első áldozathoz vagy kellemetlen emberhez, esetleg vetélytárshoz érkezünk. Azért a kanaáni nyelv; Stockmayer, Steinberger, Blumhardt írásainak fordítása vagy olvasása még mit sem jelent. Krisztus követése a gyakorlatnál kezdődik s bizni azokban szabad, akik hosszú próbában az önmegtagadás és kereszthordozás útján megmaradtak. Pál emlékezteti a Timóteuszt régen ismerő filippibelieket: "kipróbált voltát ismeritek, hogy mint gyermek atyjával, úgy szolgálta velem együtt az örömmüzenetet!" Timóteusz tetteivel mutatta meg, hogy mások terhét hordozni, magáról megfélekedezni kész. Benne az örömmüzenet, hogy Krisztus bűneink terhét magára vette, testet öltött, mert Krisztushoz hasonlóan ő is magára vette mások terhét. Szolgált az evangéliumot s ez a szó: "szolgált" az eredeti szerint rabszolgálatot jelent: Timóteusz feltétel és fenntartás nélkül adta magát az örömmüzenet szolgálatára: egész idejét, teljes erejét, összes vagyonát és minden várakozását odaadta Krisztusnak, úgy, ahogy a rabszolgák szolgálták uraikat; de ő nem kényszerből, hanem önként, örömmel, egész lelkével tette ezt. S nemcsak Krisztusnak kötelezte el magát, hanem annak is, aki neki Krisztus ismeretét elhozta s akinek lényében Krisztus vonásait ismerte fel: Pálnak, a pogányok apostolának. "Mint gyermek atyjával, úgy szolgálta velem együtt az örömmüzenetet." Némely szöveg szerint Pálnak szolgált, de régiebb és többektől hitelesített a tőlem közölt szöveg: "velem együtt az örömmüzene-

tet". Az inas a mesterrel együtt dolgozik s tőle tanul; az együtt dolgozás és együtt tanulás még melegebb és boldogítóbb lesz, ha az inas és mester szerepét a gyermek és atyja töltik be. Ez a meleg viszony volt Timóteusz és Pál között s ez a viszony egy még melegebb viszonyra irányult és abból táplálkozott: Krisztusnak és övéinek viszonyára. Az örömmüzenet csatolta össze őket és az örömmüzenet terjesztésére fogták meg egymás kezét, hogy együtt haladjanak. Hadd terjedjen lelkek és lelkek e csodálatos kapcsolata tovább lélekről lélekre! A közösség, mely az evangélium nyomán keletkezik, volt és lesz minden keresztyén közösség munkájának célja. A keresztyén egyház élő test, mely minél többeket akar magába felvenni s azokkal magát gyarapítani, hogy a közös boldogságnak és örömmel azok is részesüljenek.

"Remélem hát, hogy mielőtt ügyeim fordulását látom, tustént, küldhetem őt!" Timóteusz az apostol és a filippii gyülekezet között levő kapcsolat svagy közösség összekötő szerveként jelenik meg. Elküldésére a közösség nagy krisztusi gondolatának megvalósítása végett van szükség; azért az apostol Isten akaratának, Istentől megvalósítandónak látja Timóteusz útját. Reményének alapja: Isten akaratának látása. De még akadályok vannak! Ezeket az akadályokat sejteti az apostol: "mielőtt ügyeim fordulását beláthatom". Amint ő híreket vár a gyülekezetéről, mert szeretete révén mintegy ezekben a hírekben él benne: úgy a filippibeliek is híreket várnak a szeretett apostolról. Timóteusznak tehát azért kell várnia, hogy az apostolról biztos híreket tudjon vinni. Am az apostol sorsa alakulásával összefüggenek jövő tervei: ő maga is el akar menni szeretett gyülekezetéhez és más helyekre, ahol újabb munkájára szükség van; ahol Isten őt használni akarja. Timóteusz azért megy, hogy az apostol útját előkészítse: tudni kell hát, mi történik.

III. 1. Egyébiránt örüljétek az Urban, testvéreim! Nem késlekedem ugyanazokat a dolgokat írni nektek, nektek meg biztosabb.

Ezzel a két mondattal az apostol összefoglalja a levélben már írottakat és a még irandókat. Mindaz, amit a levél első felében írt, ebben az egy felszólításban lelki lélektani következményét: örüljétek! Az, hogy az örömmüzenet Filippibe szent közösséget teremtett s hogy az örömmüzenetet küldő Isten ezt a jó munkát nem fogja abban hagyni, hanem végéhez viszi; az, hogy ez a szeretetközösség kiterjedt a fogva lévő Pálra; hogy Pál szívében hasonló epedő vágy lakott a filippibeliek iránt; az, hogy Istenhez eredménnyel imádkozhatott az apostol a filippibeliek belső érzékszerveinek élesedéséért, hogy ezek segítségével a gyülekezet igazságosság gyümölcseivel teljék meg; az, hogy az apostol fogsága az örömmüzenet előnyére ütött ki, hogy mindenki megtudta fogságának okát s még ellenfelei is az evangéliumnak használtak, amikor neki ártani akartak; az, hogy minden esemény, az, ami a baráttól jött és az, amit az ellenség mozgatott, az apostol szabadulását munkálta; hogy az apostol egyaránt kész volt elköltözni és maradni; hogy azt a reményt merítette Istentől, hogy a filippibeliek és más gyülekezetek kedvéért és hasznára maradni fog; az a lehetőség, hogy az ártani akaró és leselkedő ellenség közepette a filippibelieket szilárd megállásra inthette és példájával vezethette; az apostol önfeláldozását messze felülmuló példa, melyet Krisztus adott, mikor Istennel való egyenlőségét emberek hasonmásával cserélte fel, amikor ember viseletében is a

legalacsonyabb helyet választotta és azt a kereszt szűgyenfáján el is foglalta; az a dicsőség, mellyel Isten ezt a legalázatosabbat és legdicsőbbet a legmagasabb helyre méltatta, ahol égiek, földiek és földalattiak térde Előtte meghajol; a Szellem közössége, melyben Isten a Jézust követőkben az akarást is, a véghezvitelt is munkálja; őket a fonák és elfordult nemzedékben világosság forrásává teszi; a reménység, hogy egyszer az Urért végzett munka eredményével Ő elébe állunk s majd Vele dicsekedünk; az Isten szerető gondviselése, hogy az apostol önzetlen munkatársát, Timóteust nemsokára maga helyett küldheti Filippibe; hogy Epafrodituszt, az önzetlenség és áldozatkészség beszédes bizonyosságát Isten meggyógyította, úgyhogy őt a filippibéliek visszakapják s ő az apostol üzenetét viheti magával; hogy a filippibélieknek ilyen emberek állanak szolgálatára; mind Isten iránt való hálára és öröme ok!